

Střední škola – Centrum odborné přípravy technickohospodářské,
Praha 9, Poděbradská 1/179
<http://www.coph.cz>

PREVENTIVNÍ PROGRAM ŠKOLY

Střední škola-Centrum odborné přípravy technickohospodářské

Termín realizace: školní rok 2021/2022

Zpracovala: Bc. Květa Křikavová
ZŘTV-P

Schválil: Mgr. Josef Ležal
ředitel SŠ-COPTH

Obsah preventivního programu školy

1. Základní údaje o škole	3
1.1 O škole	
1.2 Přehled oborů vzdělání	4
1.3 Základní údaje o škole	5
1.4 Preventivní program školy	6
2. Vnitřní a vnější zdroje školy, monitoring	9
2.1 Vnitřní zdroje školy	9
2.2 Vnější zdroje školy	12
2.3 Monitoring	13
3. Stanovení cílů preventivního programu SŠ-COPTH se zřetelem na cílové skupiny	14
3.1 Vybrané cíle PP	14
3.2 Vybrané okruhy cílů pro primární cílovou skupinu - žáci	17
3.3 Skladba aktivit PP pro jednotlivé cílové skupiny	18
3.4 Pravidelné mimoškolní aktivity	20
4. Plány realizace	25
5. Vzdělávání metodiků prevence a výchovných poradců	26
6. Složení preventivních týmů v jednotlivých částech školy	26
7. Složení školního intervenčního týmu	26
8. Přílohy	27

1. Základní údaje o škole

1.1 O škole

Střední škola - Centrum odborné přípravy technickohospodářské (SŠ-COPTH) se nachází v průmyslové a velmi rušné části Prahy v blízkosti vlakového nádraží Libeň, kterého využívá i značná část mimopražských žáků školy.

V současné době má škola cca 1360 žáků a sdružuje 5 míst výkonu (Poděbradská 1, Poděbradská 12, Pod Balkánem 599, Českobrodská 32a, Novovysočanská 5).

Ve školním roce 2021/2022 bude dokončena rekonstrukce budovy Českobrodská 32a. Jedná se o obnovu budovy, kde je kladen důraz na tři základní pilíře - environmentální, sociálně-kulturní a ekonomicko-organizační udržitelnost. Dispoziční řešení budoucího stavu budovy bylo navrženo ke školství 21. století. V budově se budou nacházet specializované učebny, počítačové, jazykové učebny, cvičná kuchyň se zázemím, kavárna a školní jídelna s přímým spojením do atria. Nedílnou součástí budovy budou také tělocvična, společenská místnost, technické místnosti. Celý projekt je financován z operačního programu Praha – pól růstu ČR. Škola bude v této budově mimo jiné vyučovat od prvního ročníku Gymnázium se zaměřením na elektrotechniku.

Ve škole pracuje školní psychologka. Každé pracoviště má své výchovné poradce, metodiky prevence a preventivní týmy, určené v souladu se Školním řádem školy platným pro školní rok 2021/2022.

SŠ-COPTH vyučuje obory vzdělání zakončené závěrečnou zkouškou s výučním listem (obory vzdělání H), obory vzdělání zakončené maturitní zkouškou (obory vzdělání L0) v denním studiu, a dále škola zajišťuje nástavbovou formu vzdělávání.

Od školního roku 2021/2022 se umožňuje přijímání žáků do oboru vzdělání poskytující střední vzdělání s výučním listem kategorie dosaženého vzdělání H v rámci středního vzdělání s maturitní zkouškou kategorie dosaženého vzdělání L0 (obor vzdělání Chemik operátor a Mechanik elektrotechnik).

Žáci vyšších ročníků v oborech vzdělání Chemik operátor a Mechanik elektrotechnik se vzdělávají podle „Vyhlášení pokusného ověřování organizace a průběhu modelu vzdělávání umožňujícího dosažení středního vzdělání s výučním listem a středního vzdělání s maturitní zkouškou podle vybraných rámcových vzdělávacích programů oborů středního vzdělání kategorie stupně dosaženého vzdělání L a H ve vybraných středních školách“.

Všechny obory vzdělání jsou vyučovány v souladu s rámcově vzdělávacími programy podle schválených školních vzdělávacích programů.

1.2 Přehled oborů vzdělání

Obory vzdělání zakončené závěrečnou zkouškou s výučním listem		
Kód oboru	Název RVP	Název ŠVP
26-51-H/02	Elektrikář - silnoproud	Elektrikář - silnoproud
26-52-H/01	Elektromechanik pro zařízení a přístroje	Mechanik elektronických zařízení se zaměřením na zabezpečovací techniku
23-68-H/01	Mechanik opravář motorových vozidel	Automechanik
26-57-H/01	Autoelektrikář	Autoelektrikář
28-52-H/01	Chemik	Chemik
82-51-H/03	Zlatník a klenotník	Zlatník a klenotník
82-51-H/09	Umělecký rytec	Umělecký rytec
69-51-H/01	Kadeřník	Kadeřník
32-52-H/01	Výrobce kožedělného zboží	Výrobce kožedělného zboží
31-58-H/01	Krejčí	Krejčí

Obory vzdělání zakončené maturitní zkouškou		
63-41-M/01	Ekonomika a podnikání	Management obchodu a služeb
68-43-M/01	Veřejnosprávní činnost	Veřejnosprávní činnost
26-41-L/01	Mechanik elektrotechnik	Elektronika silničních vozidel a automobilová diagnostika, Autoelektronika a diagnostika vozidel Mechanik elektronik - organizační a výpočetní technika Mechanik silnoproudých zařízení
26-41-M/01	Elektrotechnika	Elektrotechnika se zaměřením na energetiku
28-42-L/01	Chemik operátor	Farmaceutický chemik
34-56-L/01	Fotograf	Fotograf
69-41-L/01	Kosmetické služby	Kosmetické služby
Nástavbové studium zakončené maturitní zkouškou		
26-41-L/52	Provozní elektrotechnika	Elektrotechnická zařízení Elektronické systémy automobilů
64-41-L/51	Podnikání	Podnikání

1.3 Základní údaje o škole

Název a adresa školy, pro kterou platí tento MPP	Střední škola - Centrum odborné přípravy technickohospodářské, Praha 9, Poděbradská 1/179
Jméno a příjmení ředitele	Mgr. Josef Ležal
Telefon na ředitele	266 039 035
E-mail na ředitele	lezal@copth.cz

Jména výchovných poradců (VP) a školních metodiků prevence (MP)	Mgr. Michal Dittmayer	MV Poděbradská 1/179	(VP)
	Mgr. Barbora Kozáková	MV Poděbradská 1/179	(MP)
	Hana Tejnorová	MV Pod Balkánem 599	(VP + MP)
	Mgr. Eliška Křikavová	MV Poděbradská 12	(VP)
	Mgr. Lada Klingerová	MV Poděbradská 12	(MP)
	Mgr. Iva Pinkasová	MV Novovysočanská 5	(MP)
	Mgr. Jana Kleiblová	MV Novovysočanská 5	(VP)
Telefon	266 039 349, 246 092 351, 284 819 290, 246 092 368, 284 823 276, 246 092 323, 246 092 320, 284 080 427, 284 080 420		
E-mail	dittmayer@copth.cz , kozakova@copth.cz , tejnorova@copth.cz , krikavova1@copth.cz ; klingerova@copth.cz ;; pinkasova@copth.cz , kleiblova@copth.cz		
Specializační studium	Školní pedagogicko-psychologické služby – výchovný poradce (Mgr. Eliška Křikavová) Studium již dokončeno.		
Realizátor vzdělávání	Pedagogická fakulta UK v Praze, Katedra psychologie		

Specializační studium	-
-----------------------	---

Jméno školní psycholožky	PhDr. Iva Světlá
Telefon	266 039 043
E-mail	psycholog.copth@seznam.cz

	Počet tříd	Počet žáků/studentů	Počet pedag. pracovníků
ZŠ – I. stupeň	0	0	0
ZŠ – II. stupeň	0	0	0
Víceleté gymnázium	0	0	0
4leté gymnázium	0	0	0
SŠ – ostatní	39	1360	145
Celkem	39	1360	145

1.4 Preventivní program školy

Preventivní program školy (dále jen PP) se zaměřuje na koordinaci a realizaci aktivit školy zaměřených na prevenci záškoláctví, násilí, šikany, závislostního chování, vandalismu, rizikového chování a dalších nežádoucích jevů. Je součástí výchovně vzdělávacího programu školy a reaguje na evaluaci průběhu předchozího období (školní rok 2020/2021).

Snaží se o popis a zmapování činnosti výchovných pracovníků včetně vedení školy v oblasti prevence rizikového chování a jejich vzdělávání v rámci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků. Dále se zaměřuje na možnosti začlenění kulturních, sportovních a jiných vhodných prvků do výchovně vzdělávacího procesu. Je zde uveden přesný návod postupu v případě výskytu negativních sociálních jevů a seznam institucí spolupracujících se SŠ-COPTH.

Základním principem a strategií PP je preventivní působení na výchovu žáků nejen ve výchovně vzdělávacím procesu, ale také snaha nabídnout žákům školy program, vedoucí k výchově mládeže, ke zdravému životnímu stylu, k osvojení pozitivního sociálního myšlení a chování a nepochybně k rozvoji a vývoji celé osobnosti, včetně komunikačních dovedností a sociálního rozvoje osobnosti.

PP je určen pro žáky, rodiče a pedagogické pracovníky školy a ve svém důsledku má vést k pozitivní změně klimatu školy s minimem kázeňských problémů žáků ve škole i mimo školu.

Preventivní program školy platný ve školním roce 2021/2022 pro Střední školu - Centrum odborné přípravy technickohospodářské, Praha 9, Poděbradská 1/179, vznikl jako obecně závazný předpis pro všechna pracoviště školy.

Nedílnou součástí PP jsou dílčí Preventivní programy, které vypracovali metodici prevence a výchovní poradci ze všech pracovišť školy. Doplnující informace poskytl kariéroví poradci.

PP SŠ-COPTH a všechny dílčí Preventivní programy jsou závazné pro všechny pedagogické pracovníky školy.

Jednotný Preventivní program školy vychází z dílčích PP, které uvádí a doplňují závazné a doporučené podklady:

Od 1. 9. 2017 došlo ke změnám v zákonech a k novelizacím a aktualizacím vybraných vyhlášek:

Od 1. 9. 2016 nabývá účinnost vyhláška 197/2016 Sb., pro účely výchovného poradenství především změny ve vyhláškách 72/2005 Sb., 14/2005 Sb., a 48/2005 Sb.

Novela vyhlášky 72/2005 Sb., ve znění vyhlášky 197/2016 Sb. úzce souvisí s vyhláškou 27/2016 Sb., která nabývá účinnosti od 1. 9. 2016. Tyto vyhlášky reagují na změnu školského zákona 561/2004 Sb., ve znění novely 82/2015 Sb., a to především §16.

Novelizován je také metodický pokyn k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních č.j. 21149/2016, který tak ruší metodický pokyn k prevenci a řešení šikanování ve školách a školských zařízeních č.j. MŠMT-22294/2013-1.

STRATEGIE

- Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2019-2027 [národní strategie primarni prevence 2019 27.pdf](#)
- Akční plán realizace Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2019-2021 [akcni plan primarni prevence 2019 21.pdf](#)
- Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže v působnosti resortu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy na období 2013 – 2018 <http://www.msmt.cz/file/28077>
- Národní strategie protidrogové politiky na období 2010 až 2018 <http://www.vlada.cz/cz/ppov/protidrogova-politika/dokumenty/narodni-strategie/narodni-strategie-protidrogove-politiky-na-obdobi-2010-az-2018-71880/>
- Strategie prevence kriminality na léta 2016 - 2020 <http://www.mvcr.cz/clanek/strategie-prevence.kriminality-v-ceske-republice-na-leta-2016-az-2020.aspx>
- Strategie protidrogové politiky hlavního města Prahy na období 2014 – 2020 http://www.prevence-praha.cz/attachments/article/17/1813586_456798_Protidrogova_politika.pdf
- Usnesení vlády České republiky ze dne 18. března 2019 č. 190 [usnesení vlády c. 190 ns.doc](#)

METODICKÉ POKYNY

- Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízení (čj. 21291/2010-28)
- Spolupráce předškolních zařízení, škol a školských zařízení s Policií ČR při prevenci a při vyšetřování kriminality dětí a mládeže a kriminality na dětech a mládeži páchané (čj. 25 884/2003-24)
- Metodický pokyn MŠMT ČR k výchově proti projevům rasismu, xenofobie a intolerance (čj. 14 423/99-22)
- Metodický pokyn k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví (čj. 10 194/2002-14)
- Metodický pokyn k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí a žáků ve školách a školských zařízeních (čj. 29 159/2001-26)
- Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže (čj. MSMT 5217/2017-1)

VYHLÁŠKY

- Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, její pozměňující novely č. 116/2011 Sb., 103/2014 Sb., ve znění vyhlášky 197/2016 Sb.,
- Vyhláška MŠMT č. 73/2005 Sb. o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, novela vyhlášky č. 147/2011.

- Vyhláška č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků.

ZÁKONY

- Zákon. č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (Školský zákon), v platném znění
Novela školského zákona č. **46/2019 Sb.**
(<http://www.msmt.cz/dokumenty/konsolidovany-text-skolskeho-zakona>)
- Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních, v platném znění. Zákon č. **383/2005 Sb.**, kterým se zákon č. 109/2002 mění.
(http://aplikace.msmt.cz/PDF/PKsb133_05.pdf)
- Zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů, v platném znění. Novela zákona o návykových látkách - zákon č. **106/2011 Sb.**
(<http://www.drogy-info.cz/index.php/content/download/138497/586786/file/sb0040-2011-106-2011.pdf>)
- Zákon č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů
- Zákon č. 135/2006 Sb., na ochranu před domácím násilím (účinnost od 1. ledna 2007)

Další zákony

- Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách
- Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí
- Zákon č. 257/2000 Sb., o probační a mediační službě
- Zákon č. 132/1982 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon o rodině
- Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákon
- Zákon č. 306/2009 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)
- Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích
- Zákon č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky
- Zákon č. 553/1991 Sb., o obecní policii
- Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů
- Zákon č. 94/1993 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách
- Zákon č. 89/2012 Sb. Zákon občanský zákoník
- Zákon č. 65/2017 Sb. Zákon o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek
- Zákon č. 262/2006 Sb. Zákoník práce
- Zákon č. 220/2016 Sb. Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich
- Zákon č. 110/2019 Sb. o zpracování osobních údajů
- Doplňující vyhlášky a směrnice

Koncepce

- Primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na území hl.m. Prahy na období 2014 až 2020
- GDPR/Obecné nařízení o ochraně osobních údajů (2016/679/EU)

2. Vnitřní a vnější zdroje školy, monitoring

2.1 Vnitřní zdroje školy

Charakteristika školy	Střední škola - Centrum odborné přípravy technickohospodářské se nachází v průmyslové a velmi rušné části Prahy v blízkosti vlakového nádraží Libeň, kterého využívá i značná část mimopražských žáků školy. Dopravní infrastruktura je zcela dostačující. Škola v současné době využívá ke své činnosti 5 pracovišť a dále jsou k dispozici pracoviště sociálních partnerů. Všechny obory vzdělání se vyučují podle ŠVP, které jsou v souladu s RVP a jejichž součástí je začlenění PP do jednotlivých tematických celků. Výuka se uskutečňuje podle platných legislativních norem, nedílnou součástí dokumentace školy je Školní řád, který byl od 1. 9. 2018 novelizován dodatkem č. 1 Příkazu ředitele SŠ-COPTH č. 3/18 Školní řád. Škola je moderně vybavena odbornými učebnami, laboratořemi a učebnami IT, v současné době jsou všechna pracoviště školy propojena novou počítačovou sítí. V minulých letech byla vybudována víceúčelová hřiště v některých částech školy a nové odborné učebny a pracoviště pro odborný výcvik. Celkový počet žáků školy se oproti loňskému školnímu roku zvýšil na cca 1360 žáků. Náboru uchazečů o vzdělávání je věnována patřičná pozornost. Ve škole se vzdělávají i žáci s různými specifickými poruchami učení. Je zde možnost sportovního i kulturního vyžití včetně mimoškolních aktivit. SŠ-COPTH zprostředkovává v průběhu školního roku pro žáky i zaměstnance školy kulturní a sportovní akce.
ŠMP, preventivní tým a vedení školy	Na pracovištích Poděbradská 1, Pod Balkánem 599, Poděbradská 12 a Novovysočanská 5 vykonávají činnost výchovných poradců tyto pedagogové: v MVH - Mgr. Michal Dittmayer (VP), Mgr. Barbora Kozáková (MP) v MHF - Hana Tejnorová, (vyučující má kumulovanou funkci VP a MP) v MVP - Mgr. Eliška Křikavová, (VP), Mgr. Lada Klingerová (MP) v MVN - Mgr. Jana Kleiblová (VP), Mgr. Iva Pinkasová (MP) Preventivní týmy jsou tvořeny níže jmenovanými výchovnými pracovníky (článek č. 6). Týmy jsou metodicky vedeni ředitelem školy Mgr. Josefem Ležalem a zástupkyní ředitele pro teoretické vyučování Bc. Květou Křikavovou. Složitější výchovné problémy žáků řeší VP se školní psycholožkou PhDr. Ivou Světlou, se kterou jsou všichni výchovní pracovníci celoročně v úzkém kontaktu. Závažnější přestupky žáků vyhodnocuje pedagogická rada každé čtvrtletí, v případě potřeby jsou uskutečňovány výchovné komise, v souladu se Školním řádem. Ve škole je ustanoven školní intervenční tým, který slouží jako významný nástroj posilování autority učitele, jehož cílem je sledování vznikajících konfliktů se zřetelem na jejich prevenci. Podrobnější informace o vnitřních zdrojích školy jsou uvedeny v dílčích preventivních programech.
Vnitřní informační zdroje	Škola je celoročně v kontaktu s pedagogicko-psychologickými poradnami v Praze 9, pravidelně se účastní setkání výchovných poradců a metodiků prevence, které jsou pořádány výše uvedenou poradnou. Školní psycholožka PhDr. Iva Světlá spolupracuje se žáky prostřednictvím osobních konzultací, dále s třídními učiteli, zástupci ředitele, ředitelem, a dalšími výchovnými pracovníky SŠ-COPTH.

**Kontakty na
školní
poradenské
pracoviště**

**Časový
harmonogram
konzultačních
hodin
výchovných
poradců
pro šk. rok
2021/22**

Pro rodiče i žáky je zřízena také internetová poradna prostřednictvím [www.stranky](http://www.stranky.skoly) školy, kterou využívají zejména zákonní zástupci žáků a plnoletí žáci.

Komunikace žáků s ředitelem školy je umožněna formou dialogu se zvolenou žákovskou radou, dále pomocí školních www.stranek (www.copth.cz) a schránky důvěry fyzicky umístěných na jednotlivých pracovištích, kam se mohou žáci obracet i anonymně.

Samostatná poradenská místnost

Školní psycholožka i výchovní poradci využívají k rozhovorům se žáky, pedagogy i zákonnými zástupci, uzavřené místnosti, určené výhradně k těmto účelům, zajišťující klidné a příjemné prostředí. Vyhrazené místnosti jsou umístěné v jednotlivých budovách školy.

Výchovní poradci a metodici prevence mají stanovené konzultační hodiny, které jsou také prezentované na webových stránkách školy, dále je možné telefonicky domluvit i další konzultační hodiny dle osobní dohody.

Pro školní rok 2021/2022 je schválen časový harmonogram pro konzultační hodiny (viz tabulka).

Přehled výchovných poradců SŠ-COPTH, Praha 9, Poděbradská 1/179 ve školním roce 2021/2022

pracoviště	výchovný poradce	telefon	konzultační hodiny
Poděbradská 1/179	Mgr. Michal Dittmayer	266 039 349	Sudý týden: středa 14:30 – 15:30 Lichý týden: středa 14:30 – 15:30
Poděbradská 12	Mgr. Eliška Křikavová	246 092 323	Sudý týden: pátek 07:10 – 07:55 Lichý týden: pátek 07:10 – 07:55
Pod Balkánem 599	Hana Tejnorová	246 092 368 284 823 276	Sudý týden: středa 15:15 – 16:00 Lichý týden: středa 15:15 – 16:00
Novovysočanská 5	Mgr. Jana Kleiblová	284 080 420	Sudý týden: čtvrtek 10:40 – 13:30 Lichý týden: pondělí 08:50 – 11:25

V případě potřeby dalších konzultací s výchovným poradcem si lze sjednat náhradní termín telefonicky nebo osobně.

Výchovní poradci a metodici prevence se zaměřují

- na součinnost a spolupráci s externí školní psycholožkou PhDr. Ivou Světlou
- na spolupráci s pedagogicko-psychologickou poradnou v Praze 9
- na spolupráci s třídními učiteli a ostatními pedagogy
- na sledování studijních výsledků žáků
- na spolupráci s rodiči a zákonnými zástupci
- na organizaci vhodných výchovných akcí pro žáky
- na pořádání přednášek, seminářů, exkurzí pro žáky, zaměřené na rizikové chování, návštěvy kulturních a jiných zařízení
- na podporu nabídky zájmových kroužků a volnočasových aktivit
- na možnosti využití schránky důvěry a pravidelného setkávání ředitele školy se žáky v rámci žákovské samosprávy a plesového výboru
- na začlenění žáků 1. ročníků do kolektivu – seznamovací kurz

	„Do školy v pohodě“ -na informovanosti žáků 3. a 4. ročníků o možnostech dalšího studia na VOŠ, VŠ a možnosti uplatnění absolventů v praxi, spolupráce s kariérovým poradcem -na efektivitu protidrogové prevence a spolupráci s protidrogovými centry -na primární prevenci rizikového chování žáků -na začlenění problémových žáků do kolektivu, zvláštní pozornost věnují žákům opakující ročník -na zdravý životní styl, rozšíření zdravého chování ve výživě a zvýšení tělesné aktivity žáků -na vytváření správných a efektivních studijních návyků -na práci se žáky se specifickými vzdělávacími potřebami a s žáky mimořádně nadanými -na prevenci záškoláctví, řešení neomluvené nepřítomnosti žáka ve vyučování -na agresí a šikanu, nevhodné chování žáka -na rizikové chování, projevy poruchy chování a negativní jevy v sociálním vývoji -na domácí násilí, týrání a zneužívání dětí, sebepoškozování -na závislostní chování (adiktologie) - gamblerství, patologické hráčství, virtuální drogy, alkohol, drogová závislost, závislost na tabáku -na negativní působení sekt, rizikové skupiny -na rasismus, xenofobii a intoleranci -na sexuální rizikové chování -na evaluaci -přístup školy k inklu Jednotlivá pracoviště odebírají odborné časopisy, zaměřené na prevenci, v některých částech školy jsou k dispozici Učitelské noviny a odborný časopis Prevence. Další metodická literatura je zpravidla vyžádána v souvislosti s řešením konkrétních případů. Ve všech částech školy jsou umístěny nástěnky výchovných poradců a metodiků prevence, tematicky zaměřené na prevenci a terapii včetně kontaktních údajů na konkrétní odborná pracoviště. Dále jsou k dispozici DVD a videa s tematikou prevence návykových látek, sprejerství, projevů vandalizmu, atd. Tato média jsou využívána v průběhu školního roku podle potřeby, některé tituly slouží u některých předmětů oborů vzdělání i jako učební pomůcka. Škola disponuje ve všech místech výkonu školními knihovnami, kde si mohou žáci půjčovat učebnice i krásnou literaturu, používat čtečky, kde jsou nahrané tituly audioknih. Žáci tak mohou využívat školní audiotéku. Knihovny jsou celoročně doplňovány novými tituly, každý měsíc je na každém pracovišti zakoupena „knih měsíce“. Každoročně se do jednotlivých knihoven doplňuje větší množství krásné literatury.
--	--

2.2 Vnější zdroje školy

Kontakty na pedagogicko-psychologická pracoviště v okolí školy	Kontaktní adresa na školní psycholožku PhDr. Iva Světlá e-mail: psycholog.copth@seznam.cz telefon: 266 039 043
	Pedagogicko psychologická poradna Praha 9 PhDr. Ladislava Trpáková Praha 9, U Nové školy 871 telefon: 266 310 939, 266 312 530
	Sociální odbor v místě bydliště žáků
	Policie Praha, Praha 9, Ocelářská telefon: 284 819 258
	Zástupci vedoucího pracovníka Policie po linii mravnost + mládež Ing. Kamila Lindauerová - vedoucí odd. telefon: 283 892 766 major Ing. Jiří Kinšt telefon: 283 892 766
Spolupráce s ostatními odborníky (každé pracoviště využívá svých specifických kontaktů – viz dílčí plány)	Protidrogový koordinátor MČ Praha 9 Bc. Martin Špaček Praha 9, Sokolovská 324/1 telefon: 283 091 444
	Veřejný opatrovník MČ Praha 9 Bc. David Krňanský telefon: 283 091 457
	Smluvní školní lékař Praha 9 - Vysočany MUDr. Jiří Hodis telefon: 266 712 603
	Útvar situační prevence Městská Policie hl. m. Prahy Bc. Michal Petr koordinátor SPJ telefon: 222 025 874
	ostatní organizace včetně kontaktních adres – viz dílčí PP

2.3 Monitoring

Hodnocení plnění preventivního programu školy ve školním roce 2021/2022 v návaznosti na uplynulý školní rok, evaluace

Jedenkrát za pololetí se uskuteční společná schůzka metodiků prevence a výchovných poradců ze všech míst výkonu činnosti školy, kde je průběžně sledováno a hodnoceno plnění PP platného pro SŠ-COPTH, ale i dílčích PP.

Všichni výchovní poradci a metodici prevence se ve svých PP zaměřují na efektivitu plnění Preventivního programu školy a následný monitoring včetně sledování účinnosti a dále analýzou, jejím vyhodnocením a opatřeními ke zlepšení.

Monitoring bude zaměřen na tři hlavní cílové skupiny a to, žáky, rodiče, pedagogy a bude provedeno komplexní hodnocení školy jako celku. Dílčí hodnocení činnosti bude jedenkrát ročně zpracováno v písemné formě (zpracují jednotliví výchovní poradci) a bude součástí autoevaluace školy. Při monitorování názorů mohou výchovní pracovníci využívat standardizovaných dotazníků a anket, dále mohou požádat jednotlivé zástupce ředitele školy o poskytnutí závěrů z výchovných komisí a pedagogických porad.

Komplexní hodnocení za školní rok se stává součástí výroční zprávy školy.

V oblasti přístupu školy k inkluzi je vypracován a v každém pololetí vyhodnocen rozvojový plán školy, který bude zaměřen na metody a způsoby zajišťování vzdělávacích potřeb žáků se SVP, popis jednotlivých opatření plánu k zajištění rovného přístupu ke vzdělávání a vazba rozvojového plánu na školní vzdělávací program.

Při tvorbě školního vzdělávacího programu bude SŠ-COPTH akceptovat schválený rámcově vzdělávací plán, kde je zpracován komplexní přístup k rizikovému chování žáků formou bloku Výchova ke zdraví. Metody činnosti vedou ke snížení škod způsobené alkoholem, drogami a tabákem, ke snížení nepříznivých důsledků návykových látek, apod.

3. Stanovení cílů preventivního programu SŠ-COPTH se zřetelem na cílové skupiny

Cílem programu je vytvořit komplexní dlouhodobou preventivní strategii, ve které bude začleněno vše potřebné a důležité z hlediska prevence pro žáky SŠ-COPTH, pedagogy a rodiče žáků. V preventivním programu školy jsou vybrány pouze nejdůležitější cíle s důrazem na jejich efektivní řešení, se zřetelem na odstranění škodlivosti a nebezpečnosti nežádoucích jevů. Spočívají v systematickosti a komplexnosti v působení na žáka jako na osobnost. Důsledkem cíleného výchovného působení na žáky by mělo být utvoření takových návyků, které povedou ke zdravému životnímu stylu, ke správné životosprávě, k emoční vyrovnanosti žáků a k vytvoření pozitivního klima ve škole.

Konkretizované cíle z hlediska krátkodobého i dlouhodobého řešení jsou uvedeny v dílčích PP.

Základní cíle programu PP

- vytvoření příznivého psychosociálního klimatu ve škole
- výchova žáků ke zdraví a zdravému životnímu stylu
- působení na žáky s rizikovým chováním
- zaměření na nabídku volnočasových aktivit
- zajištění aktivního sociálního učení vedoucí ke zkvalitnění mezilidských vztahů
- školní poradenství, spolupráce s rodiči a veřejností

3.1 Vybrané cíle PP

Cíl:	Omezení záškoláctví (vedení školy, třídnické hodiny, rodina)
Ukazatele dosažení cíle:	Počet neomluvených hodin a snížení počtu žáků, kteří se na nich podílejí
Zdůvodnění cíle:	❖ Výchova k plnění povinností a k zodpovědnosti, správné pracovní návyky ❖ Evaluační dotazník, ankety
Návaznost na dlouhodobé cíle:	Je součástí rámcově vzdělávacího plánu i školního vzdělávacího plánu, dále preventivního programu školy

Cíl:	Minimalizace a odstranění šikany (vedení školy, třídnické hodiny, nastavení pozitivního klima ve třídě, cílené semináře a diskuse, školní psycholožka)
Ukazatele dosažení cíle:	Počet případů šikany ve škole Evaluační dotazník
Zdůvodnění cíle:	❖ Vybudování pocitu bezpečí ve škole mezi žáky ❖ Pozitivní sociální chování
Návaznost na dlouhodobé cíle:	Preventivně-výchovné a vzdělávací činnosti žáků s důrazem na omezení násilí a šikany Vzdělávání pracovníků školy Specifická primární a sekundární prevence Výukové předměty, které mají vztah k prevenci násilí

Cíl:	Prevence užívání návykových látek a patologického hráčství (vedení školy, třídnické hodiny, školní psycholožka, Městská policie, Prospe, Jules a Jim, metodické programy)
Ukazatele dosažení cíle:	Počet případů projevů žáků užívajících návykové látky

	(nikotinismus, alkoholismus) Poskytnutí informací z osobní komunikace mezi učitelem a žákem
Zdůvodnění cíle:	❖ Vysoké nebezpečí zdravotních důsledků v době dospívání, včetně hlediska vzniku závislosti a dalších důsledků v osobním i v pracovním životě ❖ Drogová problematika je chápána jako celospolečenský problém
Návaznost na dlouhodobé cíle:	Úzká vazba na vzdělávací programy v průběhu vzdělávání (RVP, ŠVP)

Cíl:	Zkvalitnění činností reagujících na rizikové chování žáků (vedení školy, třídnické hodiny, školní psycholožka, Městská policie, preventivní tým)
Ukazatele dosažení cíle:	Skladba interaktivních přednášek, seminářů a exkurzí
Zdůvodnění cíle:	❖ Rozšíření nabídky preventivních programů s cílem zvýšení informovanosti žáků SŠ-COPTH ❖ Zefektivnění činnosti pedagogických pracovníků v souladu s preventivním týmem
Návaznost na dlouhodobé cíle:	Informovaný žák představuje nižší riziko pro rizikové chování, uvědomuje si důsledky svého chování

Cíl:	Dokumentace školního metodika prevence – deník ŠMP (školní metodik prevence, výchovný poradce, preventivní tým)
Ukazatele dosažení cíle:	Vypracování vyhodnocení PP pro potřeby evaluace a výroční zprávy
Zdůvodnění cíle:	❖ Zkvalitnění spolupráce třídních učitelů s preventivním týmem ❖ Evidence výskytu rizikových projevů chování – vytvoření systematické příručky školního metodika prevence
Návaznost na dlouhodobé cíle:	Souvisí se zlepšováním komunikace mezi pedagogickými pracovníky a zkvalitňováním sociálního klima ve škole i mezi žáky ve třídě.

Cíl:	Nabídka volnočasových kulturních a sportovních aktivit (vedení školy, třídní učitelé, výchovní poradci)
Ukazatele dosažení cíle:	Třídnické hodiny Mimoškolní aktivity žáků
Zdůvodnění cíle:	❖ Posílení výchovy žáků ke zdraví a zdravému životnímu stylu ❖ Zvládání stresových a nestandardních situací bez pomoci návykových látek ❖ Stanovení si reálných cílů v životě a uplatnění ve společnosti
Návaznost na dlouhodobé cíle:	Souvisí se vzdělávacími programy školy

Cíl:	Rozšíření spolupráce s rodiči (vedení školy, třídní učitelé prostřednictvím třídních schůzek, výchovní poradci, webové stránky školy)
Ukazatele dosažení cíle:	Počet rodičů, řešící problematiku svých dětí prostřednictvím třídních učitelů a školní psycholožky
Zdůvodnění cíle:	❖ Spolupráce vedení školy s rodiči

	❖ Spolupráce třídních učitelů s rodiči ❖ Spolupráce výchovných poradců s rodiči ❖ Spolupráce školní psycholožky s rodiči
Návaznost na dlouhodobé cíle:	Souvisí se vzdělávacími programy školy
Cíl:	Strategie předcházení školní neúspěšnosti, šikaně a dalším projevům rizikového chování <i>(vedení školy, třídní učitelé, výchovní poradci, metodici prevence)</i>
Ukazatele dosažení cíle:	Klasifikační výsledky žáků ve školním roce 2019/2020 Nárůst negativních projevů rizikového chování ve tříletých oborech vzdělání ve všech částech školy
Zdůvodnění cíle:	❖ Individuální a skupinová práce se žáky se sociálně - vztahovými problémy, které negativně ovlivňují jejich vzdělávání ❖ Odpovědnost rodičů a komunikace školy s rodiči ❖ Právní odpovědnost školy ❖ Bezpečné prostředí ve škole
Návaznost na dlouhodobé cíle:	Souvisí se vzdělávacími programy školy a dílčími PP

Cíle jsou zásadní součástí PP. Jsou charakterizovány pro dané cílové skupiny a navazují na dlouhodobé cíle. Při jejich plánování a definování výchovnými poradci byly upřednostněny cíle a takové aktivity, které jsou snadno realizovatelné a rychle zhodnotitelné, např. zpětnou vazbou nebo dotazníkovou metodou.

Měřítkem cílů jsou i ukazatele úspěšnosti, které jsou součástí písemného zhodnocení v monitoringu.

V rámci cílů u žáků jsou realizovány programy primární prevence formou besed, interaktivních a vzdělávacích seminářů, pobytových akcí, zážitkových akcí, různých komponovaných pořadů, formou individuálních konzultací a přednášek. Všechny typy programů mají jasně vyhraněný obsah pro danou cílovou skupinu a jsou časově vymezené.

Školní psycholožka pracuje mimo jiné také se žáky prvních ročníků prostřednictvím bloku primární prevence.

Pedagogové se především zaměřují na spolupráci s preventivním týmem i se školním intervenčním týmem, zúčastňují se jednotlivých aktivit týkající se PP. Nedílnou součástí této cílové skupiny je také spolupráce s předsedy předmětových komisí, dále snaha o nastavení příznivého klima školy nejen v rámci porad učitelů, ale i v každodenním životě školy.

Specifickou cílovou skupinou při uplatňování cílů jsou rodiče (zákonní zástupci) žáků. Rodiče jsou informováni o PP na třídních schůzkách a jsou upozorňováni na možnost konzultací s výchovnými pracovníky školy. SŠ-COPTH nabízí zákonným zástupcům možnost spolupráce při řešení preventivních aktivit, i při řešení složitějších výchovných problémů. Rodiče jsou také informováni o klasifikaci žáků prostřednictvím elektronických žákovských knížek. Případné konzultace s výchovnými poradci si mohou sjednat také telefonicky podle časového harmonogramu konzultačních hodin nebo dohodnout vhodný termín mimo rámec stanovených hodin.

V rámci ostatních cílů je upřednostňováno rozšíření knihovny o publikace se zřetelem na prevenci rizikového chování a psychologii pedagogického pracovníka.

Specifické cíle jsou uveřejněny v dílčích preventivních programech jednotlivých pracovišť. Jsou členěny a zaměřeny na cíle pro žáky, pedagogy, rodiče, ostatní cíle a cílové skupiny.

3.2 Vybrané okruhy cílů pro primární cílovou skupinu - žáci

- učení, celoživotní vzdělávání a jeho význam
- způsoby života a zvolení správného životního stylu
- vlastnosti, zájmy a záliby člověka
- mezilidské vztahy
- sebehodnocení a seberegulace osobnosti
- odlišnost kulturních a etnických skupin, začlenění do kolektivu, tolerance
- problémy chování, normy chování
- problematika mládeže, smysluplné využití volného času
- omezení násilí a šikany mezi žáky
- prekriminalita a kriminalita mládeže
- rodinné a trestní právo
- prevence rasismu, xenofobie a intolerance
- náboženství, sekty
- problematika vztahů mezi národy a odlišnými kulturami
- příslušnost k určitému národu ve vztahu k evropskému společenství nejen v rámci Evropské unie
- nežádoucí a škodlivé působení drog a omamných látek
- vliv tabáku, alkoholu a dalších návykových látek na organismus
- působení škodlivých látek na centrální a autonomní nervovou soustavu
- sexuální rizikové chování a pohlavní choroby

MOTTO ŠKOLY:

„Chceš-li změnit svět, začni u sebe.“

3.3 Skladba aktivit PP pro jednotlivé cílové skupiny

a) Pedagogové

Název a odborné zaměření vzdělávání	Prohloubení všeobecné informovanosti učitele při provádění primární prevence – ZVÝŠENÍ INFORMOVANOSTI PEDAGOGŮ V PROBLEMATICE ŠIKANY A KYBERŠIKANY
Stručná charakteristika	Vzdělávací semináře – v rámci DVPP
Realizátor/lektor	VISK Praha, Pštrossova 15, Praha 1 NIDV Praha a Střední Čechy, Senovážné nám. 25, Praha 1 PhDr. Iva Světlá
Počet proškolených pedagogů	Vybraní učitelé a vedení ze všech poboček SŠ-COPTH
Počet hodin	8 (1 den)
Termín konání	Školní rok 2021/2022

b) Žáci

Ročník	Předmět	Vzdělávací oblast	Téma	Dotace
první	Občanská výchova	Sociální útvary	O migraci a emigraci, lidské toleranci a nesnášenlivosti	2 hod.
	Občanská nauka Základy přírodních věd Zdravověda Psychologie	Vrstevnické skupiny a vztahy v nich Člověk a životní prostředí	Skupina vrstevníků a její význam, obětní beránek, identifikace s vůdcem – šikana Návykové látky Životospráva, hygiena Psychologie osobnosti, poruchy osobnosti	4 hod.

druhý	Občanská výchova Občanská nauka Společensko - vědní základ Zdravověda Psychologie	Mezilidské vztahy Zdraví a jeho ochrana Člověk v demokratické společnosti	Komunikace, chování při komunikaci, pravidla slušného chování, konflikty v mezilidských vztazích a jejich zvládání Duševní a tělesné zdraví, zdraví a životní styl, nebezpečné závislosti Zdravý životní styl Životospráva, hygiena Vývojová psychologie, dospívání, přechod do dospělosti	5 hod. 5 hod.
třetí	Občanská výchova Občanská nauka Společensko - vědní základ Zdravověda Chemie Psychologie	Právo a společnost Člověk v demokratické společnosti	Základní práva a svobody, rovnoprávnost, etnické a národnostní menšiny, zločin a trest Osvojování kulturních vzorců, projevy deviace Drogy, závislosti, alkohol Vývojová psychologie	7 hod.
čtvrtý	Občanská nauka Právo Aplikovaná psychologie Chemie Psychologie	Etika Člověk v demokratické společnosti	O lidské svobodě a odpovědnosti, o etice a morálním rozhodování, etika v kritických životních situacích, o potřebě tolerance. Trestní právo, právní vědomí Drogy, závislosti, alkohol Správné stravovací návyky Psychologie práce, psychohygiena, stres a jeho projevy, obrana proti stresu	6 hod.

c) Rodiče

Název programu	Projektový "Den otevřených dveří" Jarmark řemesel (pro šk. r. 2021/2022 akce zrušena) – hygienické opatření	Rodiče si mohou projít školu a seznámit se s prostředím školy, učiteli, případně vedením školy
Realizátor akce	SŠ-COPTH	
Termín konání	v průběhu školního roku 2021/2022	

3.4 Pravidelné mimoškolní aktivity

Vzhledem k upřesnění a nabídce volnočasových aktivit v dílčích PP je v Preventivním programu školy proveden výběr jen nejdůležitějších aktivit.

- **Grant „Do školy v pohodě“**- pro žáky 1. ročníků tříletých oborů (adaptační kurz zaměřený na podporu začlenění do nového kolektivu, seznámení se s třídním učitelem a ostatními pedagogy, prohloubení navázaného kontaktu, posílení sounáležitosti se školou).
- **Odborné semináře pro první ročníky** tříletých i čtyřletých oborů vzdělání zaměřené na šikanu a kybersikanu (Jules a Jim, z. ú.)
- **Omezení násilí a šikany mezi žáky** – pro žáky 1. ročníků
Prospe, o. s., film „Mezi stěnami“
- **Podpora úspěšnosti přechodu na střední školu a podpora žáků opakujících ročník**
Přednášky PhDr. Světlé „Jak se učit a Vztahy ve třídě v nové škole.“
- **Základy právního vědomí, etika společenského chování**
Městská Policie Praha
- **Návštěvy pražských kulturních zařízení** (přední pražská divadla-Vinohradské divadlo, Gong, Divadlo Na Palmovce, a další, návštěva pražských kin-IMAX, VILAGE CINEMA, atd., muzea, výstavy a vernisáže dle aktuální nabídky (ve šk. r. 2020/2021 se budou řídit v souladu s nařízeními zřizovatele školy).
- **Využití sportovních aktivit a soutěží v rámci školy i mimo školu** (fotbal, florbal, tenisové turnaje, pingpongové turnaje, šachové turnaje a jiné)
- **Nabídka využití školní rekreační chaty ve Strážném u Vrchlabí**, víkendové aktivity a prázdninový pobyt s možností přednášek prevence vlivu návykových látek a dalších projevů rizikových jevů
- **Zapojení žáků do osvětové a informační kampaně spojené se sbírkou „Fond Sidus“** v rámci dobročinného projektu pomoci při léčbě vážně nemocných dětí v ČR a „Květinový den“ – v rámci boje proti rakovině
- **Komunikační programy „Prevence kriminality aneb bezpečně ve městě“**
- **Možnosti využití školních knihoven, videotéky, audiotéky**
- **Demokratická škola**
- **ENERSOL – environmentální výchova žáků**

Pracoviště Poděbradská 1

- Charitativní akce - „adopce na dálku“
- Účast na besedách k tématům drogy, drogová závislost a protidrogová prevence, přechod na SŠ
- Přednášky MP hl. m. Prahy - Listina základních práv a svobod, Kriminalita mladistvých II, Základy právního vědomí II., Rizika práce v zahraničí; Pod Balkánem 599; Novovysočanská
- Prevence kriminality - promítání filmu „Mezi stěnami“, „Seznam se bezpečně“ a „Katka“ (protidrogová prevence)
- Cyklistický výlet „Po stopách hradu Okoř“
- Dlouhodobý program primární prevence Prospe – „Ze školy pohodově do života“
- Lyžařský výcvikový kurz
- Besedy zaměřené na téma „Jak se učit a Vztahy ve třídě v nové škole“, rozšíření nabídky - Prospe
- Maturitní a absolventský ples v Lucerně, imatrikulace žáků 1. ročníků
- Noc ve škole
- Vánoční besídka
- Přednáška možnosti dalšího studia, příprava na maturitu, VŠ
- Školní turnaje
- Evaluační dotazníky pro žáky
- Besedy k sociálně patologickým jevům
- Výstava absolventských prací
- Přednáška na o.s. Imperativ na téma Extremismus a media
- Návštěvy historicky důležitých míst v ČR
- Filmová a divadelní představení
- Školní a mimoškolní sportovní soutěže žáků
- Tématický výlet do německy mluvící země
- Akce „Preventivní vlak“
- Program primární prevence z. s. METACULTURE
- Přebor Prahy středních škol v šachu
- Motivační program Prokopa Diviše
- Exkurze do Škoda Auto
- Stipendijní program pro vybrané obory vzdělání – MHMP
- Nebezpečí xenofobie, rasismu, intolerance a antisemitismu – Městská policie, Prospe
- Zvýšení informovanosti pedagogů v problematice šikany a kyberšikany
- Prevence v oblasti kriminality, delikvence, vandalismu a jiných forem násilného chování – Městská policie
- Vytvoření dobrého klimatu ve škole, vánoční besídka
- Základy finanční gramotnosti

Pracoviště Poděbradská 12

- Projekty nadace Fond Sidus
- Účast na besedách k tématům drogy, drogová závislost a protidrogová prevence
- Přednášky MP hl. m. Prahy - Listina základních práv a svobod, Kriminalita mladistvých II, Základy právního vědomí II., Rizika práce v zahraničí
- ENERSOL – environmentální výchova žáků
- Dlouhodobý program primární prevence Jules a Jim
- Lyžařský výcvikový kurz
- Besedy zaměřené na téma „Jak se učit a Vztahy ve třídě v nové škole“.
- Maturitní a absolventský ples v Lucerně, imatrikulace žáků 1. ročníků
- Přednáška možnosti dalšího studia, příprava na maturitu, VŠ
- Školní turnaje
- Besedy k sociálně patologickým jevům a rizikovému chování
- Den pro zdraví
- Den země - ekologicky zaměřená akce
- Návštěvy historicky důležitých míst v ČR
- Exkurze do automobilky Škoda auto Mladá Boleslav
- Recyklohraní, beseda o energiích
- Interaktivní semináře pro žáky 1. a 2. ročníků ročníků na téma protidrogová prevence
- Promítání filmu prevence šikany – prevence AIDS – sprejeři
- Účast na Festivalu vědy
- Filmová a divadelní představení
- Školní a mimoškolní sportovní soutěže žáků
- Besedy zaměřené na téma „Jak se učit a Vztahy ve třídě v nové škole“, rozšíření nabídky – PhDr. Světlá
- „Do školy v pohodě“ (adaptační program pro žáky 1. ročníků)
- Filmový festival „Jeden svět“
- Evaulační dotazník pro žáky
- Školní výlety
- Návštěva Legiovlatu, „Preventivní vlak“
- Ekologicky zaměřené projekty
- Prevence sociálně-patologických jevů – přednáška MP hl. m. Prahy
- Legiovlat – Muzeum čs. legií
- Projekt Demokratická škola
- Soutěž v sudoku
- Preventivní programy “Jules a Jim”
- Přednáška o kriminalitě mládeže “Zločin kolem nás”

- Přednášky DP Hlavního města Prahy
- Exkurze do Škoda Auto
- Distribuční maturita ČEZ
- Filmová a divadelní představení
- Zvýšení informovanosti pedagogů v problematice šikany a kyberšikany
- Motivační program Prokopa Diviše
- Stipendijní program pro vybrané obory vzdělání - MHMP

Pracoviště Pod Balkánem 599

- Účast na besedách k tématům drogy, drogová závislost a protidrogová prevence
- Přednášky MP hl. m. Prahy - Listina základních práv a svobod, Kriminalita mladistvých II, Základy právního vědomí II., Rizika práce v zahraničí
- Protidrogová prevence promítání filmu Katka
- Dlouhodobý program primární prevence Prospe
- Lyžařský výcvikový kurz
- Besedy zaměřené na téma „Jak se učit a Vztahy ve třídě v nové škole“
- Maturitní a absolventský ples v Lucerně, imatrikulace žáků 1. ročníků
- Přednáška možnosti dalšího studia, příprava na maturitu, VŠ
- Školní turnaje
- Besedy k sociálně patologickým jevům
- Návštěvy historicky důležitých míst v ČR
- Návštěva památníku Terezín a Vojna
- Vánoční besídka
- Besedy o sociální fobii, přednášky na téma „Úvod do problematiky extremismu a extremismus a media“
- Návštěva Senátu, Parlamentu a soudů, návštěva věznice Pankrác, Generálního ředitelství cel
- Exkurze ČNB
- Filmová a divadelní představení,
- Školní a mimoškolní sportovní soutěže žáků
- Tématický výlet do německy mluvících zemí
- Evaluační dotazník
- Návštěva Nejvyššího soudu Brno a Detenčního ústavu v Brně
- Návštěva Památníku Lidice
- Rozšíření spolupráce s rodiči
- Nebezpečí xenofobie, rasismu, intolerance a antisemitismu – Městská policie, Prospe
- Nabídka preventivních programů reagujících na nové formy rizikového chování pro žáky, zejména v závislosti na sociálních sítích – Městská policie

- Zvýšení informovanosti pedagogů v problematice šikany a kyberšikany
- Prevence v oblasti kriminality, delikvence, vandalismu a jiných forem násilného chování – Městská policie
- „Jak se nestát obětí sociálních sítí” – GrowJOB Brno
- Vytvoření dobrého klimatu ve škole, vánoční besídka
- Základy finanční gramotnosti
- Filmová a divadelní představení

Novovysočanská 5

- Účast na besedách k tématům drogy, drogová závislost a protidrogová prevence
- Protidrogová prevence promítání filmu Katka,
- Dlouhodobý program primární prevence Prospe
- Lyžařský výcvikový kurz
- Besedy zaměřené na téma „Jak se učit a Vztahy ve třídě v nové škole“, omezení záškoláctví
- Maturitní a absolventský ples v Lucerně, imatrikulace žáků 1. ročníků
- Přednáška možnosti dalšího studia, příprava na maturitu, VŠ
- Školní turnaje
- Besedy k sociálně patologickým jevům, dobré klima ve třídě a ve škole –MP hl. m. Prahy
- Návštěvy historicky důležitých míst v ČR
- Vánoční besídka
- Filmová a divadelní představení
- Beseda zaměřené na kriminalitu
- Návštěva soudů, Základy právního vědomí
- Školní a mimoškolní sportovní soutěže žáků
- „Hrou proti AIDS”
- Turisticko-ekologické kurzy
- Vánoční volejbalový turnaj
- Veletrh „Profesia days”
- Den pro zdraví, Květinový den, Srdíčkový den
- Protidrogový vlak: Revolution train
- Prevence šikany, omezení záškoláctví
- Zdraví životní styl
- Zvýšení informovanosti pedagogů v problematice šikany a kyberšikany
- Prevence v oblasti kriminality, delikvence, vandalismu a jiných forem násilného chování – Městská policie
- Filmová a divadelní představení
- školní výlety

Podrobný výčet aktivit v rámci jednotlivých pracovišť školy je uveden v dílčích PP.

Využití grantů v rámci prevence

Škola již několik let využívá možnosti financování projektů primární prevence z grantů pro školy a školská zařízení „Zdravé město Praha“.

Jedná se o projekty

„Do školy v pohodě“ - seznamovací kurz pro žáky 1. ročníků ze všech míst výkonu, zážitkové hry a vzdělávací část formou semináře pro pedagogy.

„Grantový program hlavního města Prahy pro oblast primární prevence ve školách a školských zařízeních“- pro žáky SŠ - COPTH realizuje PROSPE, o. s. a Jules a Jim z. ú.

Další projekty

„Vzdělávací seminář pro třídní učitele a pedagogy“ – zajišťuje PhDr. Světlá, Prohloubení všeobecné informovanosti pedagogů při provádění primární prevence se zaměřením na násilí a šikanu. Učitelé absolvují také školení v rámci prevence s využitím Šablon II.

„Demokratická škola“ – rozvoj demokratické kultury, mediální výchovy a aktivního občanství na středních školách.

4. Plány realizace

V dílčích PP jsou uvedeny plány realizace programů jednotlivých pracovišť pro první až čtvrté ročníky, rozdělené svojí realizací do příslušných období školního roku.

5. Vzdělávání metodiků prevence a výchovných poradců

SŠ-COPTH vytváří pro výchovné poradce a metodiky prevence podmínky pro jejich práci především formou dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků v oblasti prevence rizikového chování.

Umožňuje navštěvovat akreditované programy MŠMT – vzdělávání školních metodiků prevence a výchovných poradců pro rozšíření kvalifikace (studium ukončeno - Mgr. Eliška Křikavová – výchovný poradce, pracoviště Poděbradská 12).

Výchovní pracovníci využívají také podpůrných programů na podporu aktivity v oblasti prevence rizikového chování u mládeže a specializovaných vzdělávacích akcí.

Výchovní poradci se pravidelně zúčastňují nabídky aktivit MČ Prahy 3 a Prahy 9.

6. Složení preventivních týmů v jednotlivých částech školy

Pracoviště Poděbradská 1

Mgr. Michal Dittmayer - výchovný poradce

Mgr. Barbora Kozáková – metodička prevence

Ing. Martin Nečada - učitel odborných předmětů

Leo Kubát - vedoucí učitel odborného výcviku

Helena Kneslová - učitelka odborného výcviku

třídní učitel

Pracoviště Poděbradská 12

Mgr. Eliška Křikavová - výchovná poradkyně

Mgr. Lada Klíngerová - metodička prevence

Bc. Květa Křikavová - zástupce ředitele pro teoretické vyučování

Bc. Helena Sahulová - vedoucí učitelka

Bc. Martina Prknová - vedoucí učitelka odborného výcviku

třídní učitel

Pracoviště Pod Balkánem 599

Hana Tejnorová - výchovná poradkyně a metodička prevence

Ing. Marcela Pilařová - zástupce ředitele pro teoretické vyučování

třídní učitel

Pracoviště Novovysočanská 5

Mgr. Jana Kleiblová - výchovná poradkyně

Mgr. Iva Pinkasová - metodička prevence

Mgr. Ivana Legátová - zástupce ředitele pro teoretické vyučování

Lukáš Kovalský - zástupce ředitele pro odborný výcvik

třídní učitel

7. Složení školního intervenčního týmu

Mgr. Eliška Křikavová (MVP)

Mgr. Michal Dittmayer (MVH)

Hana Tejnorová (MVF)

Mgr. Jana Kleiblová (MVN)

8. Přílohy

1. Dílčí PP jednotlivých pracovišť školy

2. Ostatní přílohy

Příloha č. 1

Rizikové chování ve školním prostředí – rámcový koncept „Krádeže“
„Co dělat, když – intervence pedagoga“

Příloha č. 2

Rizikové chování ve školním prostředí – rámcový koncept „Vandalismus“
„Co dělat, když – intervence pedagoga“

Příloha č. 3

Rizikové chování ve školním prostředí – rámcový koncept „Šikana“
„Co dělat, když – intervence pedagoga“

Příloha č. 4

Rizikové chování ve školním prostředí – rámcový koncept „Kyberšikana“
„Co dělat, když – intervence pedagoga“

Příloha č. 4a

Příloha ke školnímu řádu – Prevence šikanování ve škole
Postup školy v případě na podezření na šikanu, rasismus či xenofobii

Příloha č. 5

Rizikové chování ve školním prostředí – rámcový koncept „Záškoláctví“
„Co dělat, když – intervence pedagoga“

Příloha č. 6

Rizikové chování ve školním prostředí – rámcový koncept „Tabák“
„Co dělat, když – intervence pedagoga“

Příloha č. 7

Rizikové chování ve školním prostředí – rámcový koncept „Alkohol“
„Co dělat, když – intervence pedagoga“

Příloha č. 7a

Postup školy v případě výskytu zneužívání návykových látek ve škole

Příloha č. 8

Rizikové chování ve školním prostředí – hazardní hraní
„Co dělat, když – intervence pedagoga“

Příloha č. 9

Rizikové chování ve školním prostředí. Krizové situace spojené s ohrožením násilím ve školním prostředí, které přichází z vnějšího i vnitřního prostředí

Příloha č. 10

Poučení o základních zásadách bezpečného chování a soužití ve škole, během školního vyučování a na akcích pořádaných školou

A. CO DĚLAT, KDYŽ - INTERVENCE PEDAGOGA
B. Rizikové chování ve školním prostředí - rámcový koncept

Krádeže

Typ rizikového chování	Krádež je takové jednání, při kterém se někdo zmocní věci, která není jeho a to za účelem si ji ponechat, používat ji apod., aniž by s tím majitel věci souhlasil, nebo o tom byl informován. Drobné krádeže se vyskytují ve všech školách a všech stupních vzdělávací soustavy. Stejně jako v předchozím případě, jsou důvody tohoto chování různé a pro vypořádání se s daným jevem je nutné se jimi vždy v konkrétním případě zabývat.
Východiska	Rizikové situace (místo, terč, čas) Předmětem krádeže bývá de facto cokoli, co někdo může potřebovat. Hmotná škoda není vždy rozhodující, protože pro majitele mají některé předměty osobní a emocionální hodnotu. V případě krádeží není rozhodujícím situačním faktorem čas, jako v případě vandalismu, ale příležitost. Většinou se kradou věci volně položené a nezabezpečené. Čím menší předmět je a cennější nebo zajímavější, tím je pro zloděje lákavější.
<i>U každého podezření o výskytu daného jevu musí být vždy informován ředitel školy/šk. zařízení.</i>	
kdo řeší + s kým spolupracuje	- Školní poradenské pracoviště (školní psycholog, školní metodik prevence, výchovný poradce, speciální pedagog) - PPP (pedagogicko-psychologická poradenství) - SVP (střediska výchovné péče) - OSPOD (oddělení sociálně právní ochrany dětí) - Policie ČR
Legislativní rámec	Školní řád (je v souladu se základní platnou legislativou) Zákon. č.561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (Školský zákon), v platném znění Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině Zákon č. 132/1982 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon o rodině Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních Vyhláška č. 291/1991 Sb., o základní škole, ve znění pozdějších předpisů www.msmt.cz; www.odrogach.cz <i>webové stránky příslušných krajských úřadů, PPP, jednotlivých škol a školských zařízení (školní řády)</i>
Jak postupovat	Doporučený postup 1. Informaci, že krádež je hanebný čin a současně protiprávní jednání, sděluje žákyním a žákům od počátku jejich docházky do vaší školy. Užitečné formy vštěpování bývají nejrůznější příběhy, při kterých děti buď dojde, anebo

	rozčílí následek takového jednání. 2. Do školního řádu zapracujte sankce, které škola použije v případě, že se někdo dopustí krádeže při poskytování školských služeb nebo při s nimi přímo souvisejících činnostech. 3. Každý, kdo se dopustí krádeže na školní půdě, by měl mít možnost pohovořit si o svém jednání s ředitelem nebo ředitelkou školy. 4. Pečlivě se zabývejte příčinami. Některé jsou významně polehčující (dítě je ke krádeži donuceno někým jiným, z koho má strach). Někdy se může jednat i o formu kompulzivního chování, kterou je nutné řešit v rámci odborné péče. 5. S náhradou způsobené škody postupujte jako u vandalismu. Preferujte nápravu vztahu mezi poškozeným a zlodějem – trvejte na tom, aby zloděj věc vrátil přímo poškozenému, omluvil se a nabídnul za své chování nějakou kompenzaci. 6. Zákonné zástupce zloděje vyrozumívejte vždy až poté, kdy budete přesně znát příčiny, které dítě k takovému chování vedly a to zejména v případě menších dětí 7. Jestliže se jedná o škodu většího rozsahu, vyrozumívejte Policii ČR a oznamte podezření na spáchání přestupku proti majetku, případně trestného činu majetkové povahy. 8. Každou nahlášenou krádeží se zabývejte, vyšetřujte ji. Je to důležité poselství jak pro poškozeného, tak pro zloděje. Jakmile budete k dětem mít proslovy o krádežích, nezačínejte je tím, že si všichni mají na své věci dávat dobrý pozor a vy jste jim říkali, že si to či ono nemají do školy nosit nebo to mají zamykat. Tyto informace často vyznívají, jako by za krádež mohl poškozený, nikoliv zloděj. Jakoby normální bylo všechno zamykat a ne nekrást. Rozhovory s poškozeným po nahlášení krádeže rovněž nezačínejte tímto způsobem. 9. O krádeži a jejím šetření proveďte záznam, ze kterého budou jasně vyplývat všechny důležité skutečnosti: kdo – kdy – kde – jak – proč – čím.....
v jakém případě vyrozumět Polici ČR/OSPOD	Kdy hlásit rodičům? Rodičům poškozeného vždy ihned, rodičům zloděje rovněž vždy, nicméně mělo by tomu předcházet precizní zjištění příčin. Celá řada dětí krade proto, že je někdo krást poslal a oni z něj mají strach. Není to sice o nic menší krádež, ale je to informace, kterou by rodič měl vědět také. Kdy hlásit policii? V případě, kdy je škoda nikoliv nepatrná, nikdo nejeví snahu o nápravu a škola není vlastními silami schopná domoci se takové nápravy. Musí se jednat o úmyslné poškození nebo zničení věci. Hlásíte také tehdy, jestliže o to žádá poškozený nebo poškozená nebo jejich zákonní zástupci. Kdy hlásit OSPOD? V případech, kdy se jedná o opakované jednání a výchovná a další opatření, která zvolila škola, neměla žádný účinek.
Doporučené odkazy	Odkazy, literatura JEDLIČKA, R. A KOL. Děti a mládež v obtížných životních situacích. Praha: Themis, 2004.

	JEDLIČKA, R., KOŤA, J. Aktuální problémy výchovy. Praha: Karolinum, 1998. JŮVA, V. Základy pedagogiky. Brno: Paido, 2000. KŘÍŽ, J. Duševní poruchy a poruchy chování u dětí a mladistvých. 1. vydání. JU České Budějovice. KYRIACOU, CH. Řešení výchovných problémů ve škole. Praha: Portál, 2004. LAZAROVÁ, B. Netradiční role učitele. O situacích pomoci, krize a poradenství ve školní praxi. 2. vyd. Brno: Paido, 2008. MATOUŠEK, O. Mládež a delikvence. Praha: Portál, 2003. TRAIN, A. Specifické poruchy chování a pozornosti. Praha: Portál, 1997. VÁGNEROVÁ, M. Psychopatologie pro pomáhající profese. Praha: Portál, 2004.
--	--

C. CO DĚLAT, KDYŽ- INTERVENCE PEDAGOGA

D. Rizikové chování ve školním prostředí - rámcový koncept

Vandalismus

Typ rizikového chování	Vandalismus ve školním prostředí se projevuje ničením školního majetku nebo jeho poškozováním a ničením majetku ostatních žáků a žákyň, případně dalších členů školní komunity. Jedná se buď o významné útoky na věci, které mají za následek jejich úplné zničení (ulomené části nábytku, prokopnuté dveře, utržené vodovodní kohoutky, utrhané hadice od hasicích přístrojů, zničené školní pomůcky, učebnice části oblečení) nebo významné poškození (čmáranice a nápisy na zdech nebo školním nábytku, popsané a polité učebnice, oloupané nejrůznější rohy, nalepený toaletní papír na stropě apod.) Důvody pro takové chování jsou nejrůznější a pro vypořádání se s jevem je třeba se jimi zabývat v každém konkrétním případě. Jestliže se jedná o záměr a cíl, pak je třeba použít vůči žákyni/žákovi jiné opatření, než když se jedná o snahu na sebe upozornit, vyrovnat se spolužákům a spolužačkám nebo o následek šikany, či její doprovodný projev. V různé míře se jev vyskytuje ve všech školách a všech stupních vzdělávací soustavy. Prostory, na jejichž konečné podobě se nějak podíleli i žáci a žákyně jsou terčem útoků méně často, než prostory ostatní a jsou také školní komunitou více střežené.
Východiska	Rizikové situace (místo, terč, čas) Nejrizikovější čas co do četnosti případů vandalismu je rozhodně přestávka mezi vyučovacími hodinami nebo přestávka mezi dopoledním a odpoledním vyučováním. Eliminace jevu v této době pomocí situačních opatření je možná. Fyzický dohled nad žáky a žákyněmi – jedním ze způsobů kontroly jevu je vykonávání přímého fyzického dohledu (tedy tzv. „dozor“). Přítomnost dospělé osoby na rizikovém místě komplikuje provedení útoku proti věci a řadu vandalů odradí. Dospělá osoba svou přítomností, zejména pohybuje –li se v určeném prostoru, vytváří ve svém „dohledovém okolí“ poměrně bezpečný prostor. Vandalismus tímto opatřením nevytlačíte ze školy, ale ve střeženém prostoru probíhat nebude. Přítomnost dospělé osoby má v těchto případech stejný efekt jako sledování prostoru technickým prostředkem. Vnitřní kamerové systémy - umístování kamerových systémů do škol není vítanou aktivitou pro Úřad pro ochranu osobních údajů, pro některé rodiče a zástupce pedagogické veřejnosti. Učitelky, učitelé a školští manažeři a manažerky se na tento technický prostředek obvykle dívají jinak. Prostor střežený kamerou je z hlediska vandalismu zcela bezpečný prostor. Organizované přestávkové aktivity – někteří žáci a žákyně, kteří nevědí, co by měli o přestávce dělat, vyplňují tuto prázdnotu násilím vůči věcem. Nabídka konkrétní činnosti je může nasměrovat k jiným aktivitám. Jedná se např. o možnost trávit přestávky venku, v tělocvičně apod.

	Místa k sezení - nejrůznější sedací kouty, lavičky, židle v rozích apod. umožňují vykonávání další přirozené činnosti, tedy posezení s přáteli a nezávazné rokování. Tato místa přitahují zejména žáky a žákyně vyšších ročníků, tedy ty, jejichž případný vandalismus způsobuje největší hmotné škody. Specifickým rizikovým časem je vyučovací hodina ve spojení s žákem nebo žákyní, kteří se touto dobou nezdržují ve třídě. Jedná se o děti, které se z nejrůznějších příčin z vyučovací hodiny uvolňují (někam něco nesou, jdou na toaletu apod.) nebo o žáky a žákyně, kteří přicházejí do školy v průběhu vyučování a jsou vpuštěni bzučákem. Touto dobou se po chodbách pohybuje minimum dospělých a přímý dozor není na chodbách, toaletách a dalších rizikových místech téměř vůbec vykonáván. Užitečné je proto tento časový úsek velmi pečlivě monitorovat, žáky a žákyně do budovy uprostřed vyučování vpouštět minimálně nebo s asistencí a každého, kdo se pod nejrůznější záminkou ze třídy vprostřed hodiny uvolní, zaznamenat, včetně času, kdy nebyl ve třídě přítomen.
<i>U každého podezření o výskytu daného jevu musí být vždy informován ředitel školy/šk. zařízení.</i>	
kdo řeší + s kým spolupracuje	- Školní poradenské pracoviště (školní psycholog, školní metodik prevence, výchovný poradce, speciální pedagog) - PPP (pedagogicko-psychologická poradenství) - SVP (střediska výchovné péče) - OSPOD (oddělení sociálně právní ochrany dětí) - Policie ČR
Legislativní rámec	Školní řád (je v souladu se základní platnou legislativou) Zákon. č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (Školský zákon), v platném znění Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině Zákon č. 132/1982 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon o rodině Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních Vyhláška MŠMT č. 73/2005 Sb. o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadanými Vyhláška č. 291/1991 Sb., o základní škole, ve znění pozdějších předpisů www.msmt.cz; webové stránky příslušných krajských úřadů, PPP, jednotlivých škol a školských zařízení (školní řády)
Jak postupovat	Doporučený postup 1. Podmínky zacházení se školním majetkem zakotvit do školního řádu a to včetně sankcí, které škola použije v případě, že se někdo dopustí úmyslného ničení majetku. Náhrada škody není sankce, ale samozřejmost. Předpokladem je současně písemné stvrzení zákonnými zástupci žáka o seznámení se školním řádem.

	- Náhradu úmyslně způsobené škody důsledně vymáhejte po tom, kdo ji způsobil. U nezletilých potom po jejich zákonném zástupci. - Opakovaně s žáky a žákyněmi komunikujte na téma ochrana majetku a zacházení s cizím majetkem. - Jestli žák nebo žákyně, kteří škodu způsobili, nejeví ochotu k její nápravě, případně je škoda takového rozsahu, že věc nelze svépomocně opravit, vyrozumívejte o tomto chování zákonné zástupce žáků a žákyní a dohodněte s nimi způsob náhrady škody. - Jestliže se jedná o škodu většího rozsahu a ten, kdo ji způsobil, není ochotný škodu nahradit, vyrozumívejte Policii ČR a oznamte podezření na spáchání přestupku proti majetku, případně trestného činu majetkové povahy. - U škod, které se dají nahradit tak, že je opraví sám žák nebo žákyně, preferujte tento způsob náhrady škody. - O způsobené škodě proveďte záznam, ze kterého budou jasně vyplývat všechny důležité skutečnosti: kdo – kdy – kde – jak – proč – čím..... - Snažte se vždy dobrat příčiny takového jednání a s ní následně pracovat. V případě, že se práce s příčinou vymyká vašim možnostem nebo pro ni nemáte zákonné opodstatnění, hledejte na vás navazující instituci nebo organizaci, která s příčinou pracovat může a umí a zprostředkujte kontakt mezi ní a žákem nebo žákyní, kteří se vandalismu dopustili, např. ped.- psych. poradna, Stř. vých. péče. Kdy hlásit rodičům? V případě, kdy způsobená škoda je nepatrná nebo malá, je třeba věc oznámit rodičům tehdy, jestliže dítě věc poškodilo úmyslně a nejeví žádnou snahu o nápravu. V případě škod většího rozsahu nebo škod na majetku někoho třetího (spolužák, cizí osoby v průběhu školní exkurze atd.) oznamujte rodičům vždy.
v jakém případě vyrozumět Policii ČR/OSPOD	Kdy hlásit policii? V případě, kdy je škoda nikoliv nepatrná, nikdo nejeví snahu o nápravu a škola není vlastními silami schopná domoci se takové nápravy. Musí se jednat o úmyslné poškození nebo zničení věci. Hlásíte také tehdy, jestliže o to žádá poškozený nebo poškozená nebo jejich zákonní zástupci. Kdy hlásit OSPOD? V případech, kdy se jedná o opakované jednání a výchovná a další opatření, která zvolila škola, neměla žádný účinek.

E. CO DĚLAT, KDYŽ- INTERVENCE PEDAGOGA
F. Rizikové chování ve školním prostředí - rámcový koncept

Šikana

Typ rizikového chování	<i>šikanování – (z fr. chicane = týrání)</i> způsob chování umožňující většinou v bezprostřední komunikaci fyzickým a psychickým týráním druhých získat nad nimi pocit převahy, moci či určité výhody. Jde o jednání agresivní, často nezákonné, ale trpěné a mnohdy podporované určitou skupinou. Lze je charakterizovat jako chování asociální. Podhoubí šikany je v osobnostních rysech týrajícího i jeho oběti a v lhostejnosti okolí, v sociální atmosféře, v některých ideologiích <i>(Velký sociologický slovník, Univerzita Karlova, Vydavatelství Karolinum, 1996 Praha)</i>
Východiska	8.1 Přímé a nepřímé znaky šikanování Nepřímé (varovné) znaky šikanování mohou být např.: • Žák je o přestávkách často osamocený, ostatní o něj nejeví zájem, nemá kamarády. • Při týmových sportech bývá jedinec volen do mužstva mezi posledními. • Při přestávkách vyhledává blízkost učitelů. • Má-li žák promluvit před třídou, je nejistý, ustrašený. • Působí smutně, nešťastně, stísněně, mívá blízko k pláči. • Stává se uzavřeným. • Jeho školní prospěch se někdy náhle a nevysvětlitelně zhoršuje. • Jeho věci jsou poškozené nebo znečištěné, případně rozházené. • Zašpiněný nebo poškozený oděv. • Stále postrádá nějaké své věci. • Odmítá vysvětlit poškození a ztráty věcí nebo používá nepravděpodobné výmluvy. • Mění svoji pravidelnou cestu do školy a ze školy. • Začíná vyhledávat důvody pro absenci ve škole. • Odřeniny, modřiny, škrábance nebo řezné rány, které nedovede uspokojivě vysvětlit. POZN: (Zejména je třeba věnovat pozornost mladším žákům nově zařazeným do třídy, neboť přizpůsobovací konflikty nejsou vzácností!) Rodiče žáků by si měli všímat především těchto možných příznaků šikanování: • Za dítětem nepřicházejí domů spolužáci nebo jiní kamarádi. • Dítě nemá kamaráda, s nímž by trávil volný čas, s nímž by si telefonovalo apod. • Dítě není zváno na návštěvu k jiným dětem. • Nechutí jít ráno do školy (zvláště když dříve mělo dítě školu rádo). Dítě odkládá odchod z domova, případně je na něm možno i pozorovat strach. • Ztráta chuti k jídlu. • Dítě nechodí do školy a ze školy nejkratší cestou, případně střídá různé cesty, prosí dovoz či odvoz autem. • Dítě chodí domů ze školy hladové (agresoři mu berou svačinu nebo peníze na

	svačinu). • Usíná s pláčem, má neklidný spánek, křičí ze snu, např. "Nechte mě!" • Dítě ztrácí zájem o učení a schopnost soustředit se na ně. • Dítě bývá doma smutné či apatické nebo se objevují výkyvy nálad. • Zmínky o možné sebevraždě. • Odmítá svěřit se s tím, co je trápí. • Dítě žádá o peníze, přičemž udává nevěrohodné důvody (například opakovaně říká, že je ztratilo), případně doma krade peníze. • Dítě nápadně často hlásí ztrátu osobních věcí. • Dítě je neobvykle, nečekaně agresivní k sourozencům nebo jiným dětem, možná projevuje i zlobu vůči rodičům. • Dítě si stěžuje na neurčitě bolesti břicha nebo hlavy, možná ráno zvrací, snaží se zůstat doma. • Své zdravotní obtíže může přehánět, případně i simulovat (manipulace s teploměrem apod.). • Dítě se vyhýbá docházce do školy. • Dítě se zdržuje doma více, než mělo ve zvyku. Přímé znaky šikanování mohou být např.: • Posměšné poznámky na adresu žáka, pokořující přezdívka, nadávky, ponižování, hrubé žerty na jeho účet. • Kritika žáka, výtky na jeho adresu, zejména pronášené nepřátelským až nenávislným, nebo pohrdavým tónem. • Nátlak na žáka, aby dával věcné nebo peněžní dary šikanujícímu nebo za něj platil. • Příkazy, které žák dostává od jiných spolužáků, zejména pronášené panovačným tónem. • Skutečnost, že se jim podřizuje. • Nátlak na žáka k vykonávání nemorálních až trestných činů či k spoluúčasti na nich. • Honění, strkání, šťouchání, rány, kopání, které třeba nejsou zvláště silné, ale je nápadné, že je oběť neoplácí. • Rvačky, v nichž jeden z účastníků je zřetelně slabší a snaží se uniknout.
<i>U každého podezření o výskytu daného jevu musí být vždy informován ředitel školy/šk. zařízení.</i>	
kdo řeší + s kým spolupracuje	školní metodik prevence s výchovným poradcem, školním psychologem, třídním učitelem, se školským poradenským zařízením, pediatrem
Legislativní rámec	V právní praxi bývá pojem šikana používán jako synonymum pro „úmyslné jednání, které je namířeno proti jinému subjektu, a které útočí na jeho důstojnost“. Z hlediska výkladu pojmu šikanování není důležité, zda k němu dochází slovními útoky, fyzickou formou, nebo hrozbou násilí. Rozhodující je, kdy se tak děje úmyslně.

Dále musí být splněny tyto podmínky

- pachatel se dopustil jednání, které splňuje znaky konkrétního trestného činu tak, jak jsou vymezeny v trestním zákoně
- musí být prokázán úmysl pachatele dopustit se takového jednání a míra společenské nebezpečnosti
- jeho jednání dosahuje intenzity uvedené v zákoně

U trestných činů, jejichž podstatou byla šikana, lze proto předpokládat, že právě s ohledem na rozšiřující se případy podobných jednání bude skutek za trestný čin považován. Šikana bývá nejčastěji postihována podle ustanovení trestního zákona, a to jako:

- trestný čin omezování osobní svobody
- trestný čin vydírání
- trestný čin vzbuzení důvodné obavy
- trestný čin loupeže
- trestný čin ublížení na zdraví
- trestný čin poškozování cizí věci
- trestný čin znásilnění či pohlavního zneužívání

K tomu, aby byl pachatel postižen, musí být starší 15 let (15-18 let mladiství).

K trestní odpovědnosti mladších 15 let nedochází, neznamena to však, že nemohou být postiženi jinak, případně mohou být postiženi rodiče.

Nezletilý pachatel může být postižen nařízením ústavní výchovy, může nad ním být stanoven dohled

Pokud jde o trestní sazby, je v případě šikany možný i jednočinný skutek, tzn., že jedno jednání může být kvalifikováno jako více trestných činů.

Pokud k šikanování došlo v průběhu vyučování, nese plnou odpovědnost škola. Prokáže-li se zanedbání ředitele školy nebo některého pedagoga, může být právně nebo pracovněprávně potrestán. Na školském zařízení lze v oprávněných případech požadovat i náhradu škody vzniklé v důsledku šikany. A to jak náhradu na věcech, tak na zdraví, včetně způsobené psychické újmy. Pokud dítě v důsledku šikany nemohlo např. docházet do školy (vyšší stupeň šikany), nese školské zařízení odpovědnost i za škody vzniklé rodičům dítěte v důsledku např. uvolnění ze zaměstnání, zajištění hlídání dítěte, zajištění doprovodu do a ze školy apod.

Převzato z:

KOLÁŘ, Michal, Bolest šikanování, Praha, Portál, 2001, s. 213 – 218.

Upraveno podle: www.poradenskecentrum.cz

Jak postupovat	Devět kroků při řešení počáteční šikany (s níž se ve své praxi setkáte nejpravděpodobněji) Schéma první pomoci: 1. Odhad závažnosti onemocnění skupiny a rozpoznání zda nejde o neobvyklou formu šikanování • úkol naplňujeme především prostřednictvím rozhovoru s informátory a oběťmi • nesmí docházet k přímé konfrontaci pachatele a oběti 2. Rozhovor s informátory a oběťmi • po rozhovoru s informátorem následuje rozhovor s oběťmi (ne s podezřelými pachateli) • při rozhovoru s obětí je důležité, aby o tom nevěděli ostatní žáci (je potřeba ochránit ji před možnou pomstou agresorů) 3. Nalezení vhodných svědků • vytipovat členy skupiny, kteří budou pravdivě vypovídat (vybrat žáky, kteří s obětí sympatizují, kamarádi s ní, nebo ji alespoň neodmítají, žáky nezávislé na agresorech, kteří nepřijímají normy šikanování) 4. Individuální, případně i konfrontační rozhovory se svědky • rozhovory zorganizovat tak, aby o nich druzí nevěděli • vyskytnou-li se těžkosti, lze uskutečnit doplňující a zpřesňující rozhovory nebo konfrontaci dvou svědků • vážnou chybou je společné vyšetřování svědků a agresorů. Za zásadní chybu považují konfrontaci obětí a agresorů 5. Ochrana oběti 6. Rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi nimi • je to poslední krok ve vyšetřování • dokud nemáme shromážděné důkazy, nemá smysl vést tento rozhovor • cílem je agresory okamžitě zastavit a ochránit oběti, ale i je samé před následky jejich činů 7. Výchovná komise • v rámci společného setkání pedagogů a žáka-agresora i jeho rodičů se rozhoduje o výchovných opatřeních 8. Rozhovor s rodiči oběti • rodiče je třeba informovat o zjištěních a závěrech školy a domluvit se na dalších opatřeních 9. Práce s celou třídou Nejčastější chyby: • učitelé nepracují s faktem zásadní odlišnosti řešení u počátečních a u pokročilých šikan • při vyšetřování se nebere zřetel na trauma, stud a mlčenlivost znásilněné oběti • berou se vážně falešní svědci, kterým poručil „šéf“ agresorů • bezprostředně se konfrontuje výpověď týraného žáka s výpověďmi jeho mučitelů
------------------------------	---

- pedagog vyšetřuje šikanu přímo ve třídě
- ředitel si pozve najednou údajné oběti, údajné agresory a jejich rodiče, některé pedagogy a vyšetřuje to z jedné vody načisto
- po vyšetření šikany se naráz pozvou všichni - rodiče agresorů, oběti i s jejich ratolestmi
- nezřídka se oběť nechá odejít ze školy, případně se převedeno vedlejší třídy, přičemž šikanování se dále prohlubuje a zdokonaluje

Postup vyšetřující osoby, má-li podezření na šikanu

- ❑ Konfrontovat svá pozorování s dalšími kolegy.
- ❑ Co nejdříve oznámit své podezření vedení školy, výchovnému poradci, konzultovat další postup.
- ❑ Mezi čtyřma očima vyslechnout více nezaújatých svědků, popřípadě konfrontovat svědky mezi sebou.
- ❑ Je zejména důležité získat odpovědi na následující otázky:
 - a. **Kdo** je obětí, popřípadě **kolik** obětí je
 - b. **Kdo** je agresorem, **kolik** agresorů je. **Kdo** z nich je iniciátor aktivní účastník šikanování a **kdo** je obětí i agresorem?
 - c. **Co, kdy, kde, a jak** dělali agresori obětím?
 - d. **K** jak závažným agresivním a manipulativním projevům došlo?
 - e. **Jak** dlouho šikana trvá?
- ❑ Spojit se s rodiči případné oběti, konzultovat výskyt nepřímých znaků šikany. Poprosit je o pomoc.
- ❑ Vyslechnout oběť – citlivě, diskrétně, zaručit bezpečí a důvěrnost informací. **NIKDY** neřešit problém opřed celou třídou!
- ❑ Zajistit ochranu oběti šikany.
- ❑ Teprve nyní vyslechnout agresory, případně konfrontovat agresory mezi sebou. **NIKDY** konfrontace obětí a agresorů!
Vytipovat nejslabší článek, dovést je k přiznání či vzájemnému obviňování.
- ❑ Požádat vedení školy o svolání výchovné komise (vedení školy, výchovný poradce, třídní, školním metodik prevence sociálně patologických jevů, případně psycholog na základě shromážděných informací posoudí, zde se jedná o šikanu a jaký je stupeň závažnosti /stupně 1-3 počáteční šikana, 4-5 šikana v pokročilém stádiu/, navrhne postup vůči obětem i agresorům i třídě jako celku. Potrestání agresorů je individuálně závislé na věku, intenzitě šikany a na tom, zda se jedná o první případ či recidivu.
- ❑ Individuálně pozvat rodiče agresorů. Seznámit je se situací, sdělit jim navrhovaná opatření, (zdůraznit možnost nápravy) a požádat je o spolupráci. Pokud odmítnou zvážit oznámení na Policii ČR.
- ❑ Individuálně pozvat rodiče obětí šikany. Seznámit je se situací, domluvit opatření (terapie, osobnostní výcvik)
- ❑ Rozebrat situace ve třídě (vynechat citlivé detaily), vysvětlit nebezpečí a důvody šikany, oznámit potrestání viníků. Třídu i nadále pozorně sledovat.

Brutální šikana

Případy brutální šikany nejsou na našich školách tak řídkým jevem, jak by se mohlo zdát. Nevyhýbají se žádnému typu školy, nejsou ani výsadou "pastáků" nebo "učňáků". Při provalení skupinového násilí se většinou projeví naprostá

bezmocnost školy, která je kromě jiného dána také mimořádnými nároky na diagnostiku a léčbu téhle zvláštní podoby šikany, pracovně nazvané školní lynčování (o nezaviněné nepřipravenosti učitelů jsme se v této souvislosti již mnohokrát zmiňovali). "

V případě brutální šikany se doporučuje postupovat následujícím způsobem

1. Zvládnout šok a postarat se o oběť

Pedagog musí zvládnout svůj vlastní šok, zastavit násilí a postarat se o oběť, poskytnout jí nejnutnější pomoc a ochranu. Žák, který se stal obětí, je totiž v zoufalé situaci, bojí se o život, je třeba zraněný. Láska, soucit a odvaha mohou být tou nejdůležitější součástí pomoci. Jako příklad lze uvést učitelku, která se se slovy Co ti to udělali? vrhla neohroženě mezi agresory, vzala oběť do náručí. Násilí se zastavilo. Oběť byla v bezpečí. Někdy je ale nebezpečné snažit se zastavit agresi sám, mohla by se obrátit proti pedagogovi. Těžko se může pustit slabá učitelka například mezi kluky - sportovce, kteří jsou plni nezvládnuté agrese. Musí zavolat někoho, kdo by jí pomohl.

2. Přivolat pomoc

Učitel by měl zalarmovat všechny své kolegy, ale neměl by nechat třídu bez dozoru. Vyslat pro ostatní učitele třeba žáka, který nebyl do šikanování zapojený. Situace je natolik závažná, že je třeba přerušit vyučování. I když dítě není na první pohled zraněné, není možné říct, "sedni si, Pepíčku, do lavice, teď musíme dobrat látku. Popovídáme si pak".

3. Zabránit domluvě

Učitelé by měli zabránit tomu, aby se třída mezi sebou domluvila, zamezit křivé skupinové výpovědi. Někdo by měl s žáky zůstat a hlídat je. Také je možné rozdělit je do skupin. Ale i ty musejí zůstat pod dozorem.

4. Poskytnout oběti pomoc a bezpečí

Někdy dochází k tomu, že postižený žák je vážně zraněný, v tom případě je třeba zavolat záchranku a informovat rodiče. Pokud zraněný není, i tak je třeba ho chránit, pomáhat mu překonat prožité trauma, uklidnit ho a utěšit, snažit se mu dodat pocit bezpečí.

5. Přivolat policii

Škola je povinná nahlásit celou věc policii, ale měla by jednat nezávisle na ní. (Policie se může opozdit a přijet až některý další den.) To znamená, začít rychle, ten samý den vlastní vyšetřování (v duchu zásad strategie a taktiky, o kterých jsme se v našem cyklu již podrobně zmiňovali). Nejlépe je vyslechnout po jednom všechny účastníky a jejich výpovědi pak dát postupně dohromady. Ideální je, když policie při svém vyšetřování vychází z materiálů a zjištění školy. Není to ale bohužel obvyklá praxe. Podle zkušeností je vhodné obrátit se přímo na kriminální policii, kde jsou zřízeny funkce specialistů pro mládež. Pro výchovnou pomoc je však zásah policie málo významný, to už je úkolem školy.

v jakém případě vyrozumět ČR/OSPOD Polici	Pokud má učitel jistotu, že byl spáchán trestný čin, má ze zákona povinnost obrátit se na orgány činné v trestním řízení, pokud má podezření, zákon určuje školskému zařízení za povinnost nahlásit tuto skutečnost obecnímu úřadu, tedy sociálnímu pracovníkovi z orgánu sociálně právní ochrany dětí (OSPOD). V případě, že se rodiče odmítají spolupracovat se školou a odmítají se zúčastňovat výchovných komisí, je škola opět oprávněna vyrozumět OSPOD.
co by mělo být cílem řešení	Učitelé, pedagogičtí pracovníci, vychovatelé, atd. by měli vědět, že v současné době žádné prostředí, kde se zdržuje více dětí delší dobu pohromadě, není vůči šikaně imunní. V těchto kolektivech je třeba zvýšeně věnovat pozornost různým příznakům skrytého násilí, jak fyzického tak psychického, které by šikanu mohly signalizovat, důsledně se věnovat prevenci, vytvořit kolektiv se zásadou, že silný chrání slabšího, kolektiv, kde vládne duch práva a spravedlnosti, důvěra k autoritě a vzájemná solidarita.
Doporučené odkazy	Nejlepší je ta pomoc, která je nejbližší a může být nejrychlejší. Zkuste se obrátit na pedagogicko – psychologickou poradnu, středisko výchovné péče, nebo jakéhokoli psychologa v místě bydliště. V případě, že máte pocit, že Vám nikdo nepomáhá, oslovte školské odbory orgánů místní samosprávy nebo českou školní inspekci. Kontakty: Poradna webu Minimalizace šikany Domácí webové stránky s tematikou šikany: Společenství proti šikaně, www.sikana.org Internet poradna, www.internetporadna.cz Sdružení Linka bezpečí (116 111) , www.linkabezpeci.cz Amnesty International ČR, www.amnesty.cz Zahraniční webové stránky s tematikou šikany: Evropská observatoř pro násilí ve školách : www.obsviolence.com/english/members/ www.bullying.co.uk www.bullying.org/public/frameset.cfm www.schoolsecurity.org/trends/bullying.html www.nldontheweb.org/Banks_1.htm

G. CO DĚLAT, KDYŽ- INTERVENCE PEDAGOGA

H. Rizikové chování ve školním prostředí - rámcový koncept

Kyberšikana

Typ rizikového chování	Pojem kyberšikana (někdy se používají i cizí výrazy kyber-mobbing, e-mobbing apod.) představuje úmyslné urážky, vyhrožování, zesměšňování nebo obtěžování druhých prostřednictvím moderních komunikačních prostředků většinou v delším časovém období. Kyberšikana se odehrává na Internetu (např. prostřednictvím e-mailů, chatovacích aplikací jako je ICQ, v sociálních sítích, na videích umístěných na internetových portálech) nebo prostřednictvím mobilního telefonu (např. SMS zprávami nebo nepříjemnými telefonáty). Pachatel často jedná anonymně, takže oběť netuší, od koho útoky pocházejí.
Východiska	8.2 Typické rysy 1) Je časově neomezená – útočník může oběť obtěžovat 24 hodin denně 2) Publikum široké - kdokoliv 3) Obsah se šíří velmi rychle – prostřednictvím informačních technologií 4) Anonymita pachatelů – je zpravidla obtížné, pokud je pachatel zdatný v práci s PC, mobilem apod., vypátrat jeho identitu 5) Změna pojetí osobnosti agresora x oběti – anonymita informačních technologií umožňuje útočit i zjevně fyzicky slabším jedincům na zdatné oběti 6) Možná neúmyslnost – zveřejnění fotografií nemusí být vždy míněno jako útok na kohokoliv, nicméně může ve výsledku způsobit nepříjemnosti oběti Principy (proč to pachatelé dělají): 1) Uvolnění 2) Uznání 3) Posílení pocitu sounáležitosti 4) Demonstrace síly 5) Strach Příčiny a spouštěče: 1) Je to „normální“ 2) Nuda 3) Kulturní konflikty 4) Spory ve třídě 5) Rozpad přátelství 6) Proměna třídního kolektivu 7) Zveřejnění osobních informací

	Jak na ní – co nepodcenit – 1) Žáci často netuší, čeho se dopouštějí 2) Důležité včas vysvětlit důsledky jednání 3) Učitelé musejí respektovat a akceptovat fakt, že počítače k dnešní době patří (stejně jako mobily) Jak kyberšikanu rozpoznat, indikátory – 1) Schránky důvěry 2) Zhoršení atmosféry ve třídě / škole 3) Rozpady přátelství 4) Během školních akcí • Zdravotní potíže • Změny chování • Ztrácení osobních věcí • Zlehčování situace
<i>U každého podezření o výskytu daného jevu musí být vždy informován ředitel školy/šk. zařízení.</i>	
kdo řeší + s kým spolupracuje	školní metodik prevence s výchovným poradcem, školním psychologem, třídním učitelem, se školským poradenským zařízením, pediatrem
na základě čeho (legislativa, dokumenty apod.) se problém řeší	V právní praxi bývá pojem šikana používán jako synonymum pro „úmyslné jednání, které je namířeno proti jinému subjektu, a které útočí na jeho důstojnost". Z hlediska výkladu pojmu šikanování není důležité, zda k němu dochází slovními útoky, fyzickou formou, nebo hrozbou násilí. Rozhodující je, kdy se tak děje úmyslně. Dále musí být splněny tyto podmínky • pachatel se dopustil jednání, které splňuje znaky konkrétního trestného činu tak, jak jsou vymezeny v trestním zákoně • musí být prokázán úmysl pachatele dopustit se takového jednání a míra společenské nebezpečnosti • jeho jednání dosahuje intenzity uvedené v zákoně U trestných činů, jejichž podstatou byla šikana, lze proto předpokládat, že právě s ohledem na rozšiřující se případy podobných jednání bude skutek za trestný čin považován. Šikana bývá nejčastěji postihována podle ustanovení trestního zákona, a to jako: • trestný čin omezování osobní svobody • trestný čin vydírání • trestný čin vzbuzení důvodné obavy

	• trestný čin loupeže • trestný čin ublížení na zdraví • trestný čin poškození cizí věci • trestný čin znásilnění či pohlavního zneužívání K tomu, aby byl pachatel postižen, musí být starší 15 let (15-18 let mladiství). K trestní odpovědnosti mladších 15 let nedochází, neznamená to však, že nemohou být postiženi jinak, případně mohou být postiženi rodiče. Nezletilý pachatel může být postižen nařízením ústavní výchovy, může nad ním být stanoven dohled. Pokud jde o trestní sazby, je v případě šikany možný i jednočinný skutek, tzn. že jedno jednání může být kvalifikováno jako více trestných činů. Pokud k šikanování došlo v průběhu vyučování, nese plnou odpovědnost škola. Prokáže-li se zanedbání ředitele školy nebo některého pedagoga, může být právně nebo pracovněprávně potrestán. Na školském zařízení lze v oprávněných případech požadovat i náhradu škody vzniklé v důsledku šikany. A to jak náhradu na věcech, tak na zdraví, včetně způsobené psychické újmy. Pokud dítě v důsledku šikany nemohlo např. docházet do školy (vyšší stupeň šikany), nese školské zařízení odpovědnost i škody vzniklé rodičům dítěte v důsledku např. uvolnění ze zaměstnání, zajištění hlídání dítěte, zajištění doprovodu do a ze školy apod. <i>JUDr. PhDr. Oldřich Choděra</i> Převzato z: KOLÁŘ, Michal, Bolest šikanování, Praha, Portál, 2001, s. 213 – 218. Upraveno podle: www.poradenskecentrum.cz Další možná legislativní východiska – 1) ublížení na cti www.portal.gov.cz – (v sekci > zákony – zákon č. 200/1990 sb., zákon o přestupcích, § 49) 2) pomluva www.portal.gov.cz – (v sekci > zákony – zákon č. 40/2009 sb., trestní zákoník, § 184) 3) zákaz natáčení, fotografování a zveřejnění snímků bez souhlasu dotyčné osoby www.portal.gov.cz – (v sekci > zákony – zákon č. 40/1964 sb., občanský zákoník, § 12-13) 4) stalking www.portal.gov.cz – (v sekci > zákony – zákon č. 40/2009 sb., trestní zákoník, § 353-354)
Jak postupovat	Co může dělat škola – 1) Pracovat na povědomí 2) Školní řád musí respektovat i tento fenomén 3) Definovat kompetence v rámci školy 4) Definovat kompetence mimo školu 5) Začlenění tématu do výuky 6) Vzdělávání pedagogů

	7) Podpora pozitivního využívání technologií Co může dělat pedagog – 1) Posílit empatii mezi žáky 2) Pracovat na klimatu 3) Vést k úctě k druhým 4) Dávat pozitivní zpětnou vazbu 5) Vytvářet dobré vztahy Co dělat? 1) Rozhovor s účastníky 2) Zapojení rodičů 3) Diskuze ve škole 4) Zapojení učitelů 5) V případě podezření vyrozumět orgány činné v TŘ Oběti je třeba doporučit, aby - • Neodpovídala • Ukládala důkazy (screenshoty) • Mluvila o tom, co se jí děje
v jakém případě vyrozumět Polici ČR/OSPOD	Pokud má učitel jistotu, že byl spáchán trestný čin, má ze zákona povinnost obrátit se na orgány činné v trestním řízení, pokud má podezření, zákon určuje školskému zařízení za povinnost nahlásit tuto skutečnost obecnímu úřadu, tedy sociálnímu pracovníkovi z orgánu sociálně právní ochrany dětí (OSPOD). V případě, že se rodiče odmítají spolupracovat se školou a odmítají se zúčastňovat výchovných komisí, je škola opět oprávněna vyrozumět OSPOD.
co by mělo být cílem řešení	Učitelé, pedagogičtí pracovníci, vychovatelé, atd. by měli vědět, že v současné době žádné prostředí, kde se zdržuje více dětí delší dobu pohromadě, není vůči šikaně imunní. V těchto kolektivech je třeba zvýšeně věnovat pozornost různým příznakům skrytého násilí, jak fyzického tak psychického, které by šikanu mohly signalizovat, důsledně se věnovat prevenci, vytvořit kolektiv se zásadou, že silný chrání slabšího, kolektiv, kde vládne duch práva a spravedlnosti, důvěra k autoritě a vzájemná solidarita.
Doporučené odkazy	Nejlepší je ta pomoc, která je nejbližší a může být nejrychlejší. Zkuste se obrátit na pedagogicko–psychologickou poradnu, středisko výchovné péče, nebo jakéhokoli psychologa v místě bydliště. V případě, že máte pocit, že Vám nikdo nepomáhá, oslovte školské odbory orgánů místní samosprávy nebo českou školní inspekci. www.saferinternet.cz (Informace na téma kyberšikana, ochrana osobních údajů aj. V sekci „Ke stažení“ výsledky výzkumu chování dětí na Internetu) www.bezpecne-online.cz (Stránky pro teenagery, rodiče a učitele s informacemi o bezpečném používání internetu, prevenci a řešení kyberšikany; výukové materiály)

.....
www.protisikane.cz (Informace o kyberšikaně a jejích projevech, tipy pro rodiče)
.....

www.minimalizacesikany.cz (Praktické rady pro rodiče, učitele a děti, jak řešit šikanu a jak jí předcházet. V sekci „Pro média“ tisková zpráva s výsledky šetření o kyberšikaně na školách)
.....

http://prvok.upol.cz (Centrum prevence rizikové virtuální komunikace UPOL, v sekci „Výzkum“ výsledky výzkumného šetření Kyberšikana u českých dětí)
.....

www.sikana.org (Stránky občanského sdružení Společenství proti šikaně – aktuality z oblasti, související odkazy apod.)

Kontakty:

[Poradna](#) webu Minimalizace šikany

Domácí webové stránky s tematikou šikany:

Společenství proti šikaně , www.sikana.org

Internet poradna, www.internetporadna.cz

Sdružení Linka bezpečí (116 111) , www.linkabezpeci.cz

Amnesty International ČR, www.amnesty.cz

Zahraniční webové stránky s tematikou šikany:

Evropská observatoř pro násilí ve školách :

www.obsviolence.com/english/members/

www.bullying.co.uk

www.bullying.org/public/frameset.cfm

www.schoolsecurity.org/trends/bullying.html

www.nldontheweb.org/Banks_1.htm

Postup školy v případě na podezření na šikanu, rasismus či xenofobii

*Vychází z MP MŠMT k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení
č. j. 24 246/2008-6*

Konfrontovat svá pozorování nebo ohlášení s ostatními kolegy

Oznámit své podezření vedení školy, konzultovat další postup. Dohodnout se, kdo povede vyšetřování, popřípadě pozvat psychologa.

Mezi čtyřma očima vyslechnout více nezaujatých svědků (spolužáků). Vést písemný záznam, porovnávat, věnovat pozornost nesrovnalostem v časech a místech.

Spojit se s rodiči případné oběti, konzultovat výskyt nepřímých znaků. Požádat je o spolupráci.

Vyslechnout oběť-citlivě, zcela diskrétně, zaručit bezpečnost a důvěrnost informací. Vše zapisovat nebo nahrávat.

Vyslechnout agresory-překvapivě, mezi čtyřma očima, znemožnit domluvu výpovědí. Vytipovat nejslabší článek, dovést k přiznání či vzájemnému obviňování.

Požádat vedení školy o svolání výchovné komise (vedení školy, výchovný poradce, školní metodik prevence, třídní učitel, psycholog). Ta posoudí, na základě shromážděných informací, zda se jedná o šikanu, rasismus či xenofobii, a jaký je stupeň závažnosti, navrhne další postup vůči obětem, agresorům i třídě jako celku a jejich potrestání.

Pozvat individuálně k jednání rodiče agresorů, seznámit je se situací, sdělit jim navrhovaná opatření a požádat je o spolupráci. Pokud odmítají, zvážit oznámení Policii ČR-závisí na věku agresorů, na intenzitě a závažnosti jevu.

Rozebrat situaci se třídou, prodiskutovat, vysvětlit nebezpečnost a důsledky, oznámit potrestání viníků.

Pokud se situace vyřeší pouze odchodem některých žáků, měl by odejít agresor a nikoliv oběť.

I. CO DĚLAT, KDYŽ- INTERVENCE PEDAGOGA
J. Rizikové chování ve školním prostředí - rámcový koncept

Záškoláctví

Typ rizikového chování	Za záškoláctví („chození za školu“) je považována neomluvená absence žáka základní či střední školy ve škole. Jedná se o přestupek, kterým žák úmyslně zanedbává školní docházku. Je chápáno jako porušení školního řádu (pravidel stanovených školou), současně jde o porušení školského zákona, který vymezuje povinnou školní docházku. Nezřídká je spojeno s dalšími typy rizikového chování, které obvykle negativně ovlivňují osobnostní vývoj jedince. Prevence záškoláctví je součástí školního řádu, školní docházku eviduje třídní učitel a v případě podezření na záškoláctví se obrací na zákonného zástupce nezletilého žáka, nebo může požádat o spolupráci věcně příslušný správní orgán. Prevence záškoláctví, způsob omlouvání nepřítomnosti žáků, řešení neomluvené nepřítomnosti a postup zúčastněných subjektů je ošetřeno Metodickým pokynem MŠMT „K jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví“ vydaným pod č.j. 10 194/2002 – 14. Školy si upravují postup pro případy záškoláctví interně, takže se liší v počtu neomluvených hodin, které jsou již vymezovány jako porušení školního řádu a jsou obvykle postihovány kázeňsky (napomenutí, důtky, snížená známka z chování). „Záškoláctvím bývá označován přestupek žáka, který úmyslně zanedbává návštěvu školy“. Kyriacou rozlišuje několik kategorií záškoláctví: • Pravé záškoláctví – žák se ve škole neukazuje, ale rodiče si myslí, že do školy chodí • Záškoláctví s vědomím rodičů – na této formě se podílí několik typů rodičů, jejichž hlavními charakteristikami je buď odmítavý postoj ke škole nebo přílišná slabost ve vztahu k dítěti či závislosti na pomoci a podpoře dítěte v domácnosti • Záškoláctví s klamáním rodičů - existují děti, kteří dokážou přesvědčit rodiče o svých zdravotních obtížích, po které nemohou jít do školy a rodiče jim absenci omlouvají pro tyto zdravotní důvody, tento typ záškoláctví je však obtížně rozlišitelný od záškoláctví s vědomím rodičů • Útěky ze školy – někdy se tomuto typu říká interní záškoláctví, kdy žáci do školy přijdou, nechají si zapsat přítomnost a během vyučování na několik hodin odejdou, přičemž zůstávají v budově školy nebo ji na krátkou dobu opustí • Odmítání školy – některým typům žáků činí představa školní docházky psychické obtíže, např. v důsledku problémů ve škole souvisejících s obtížností učiva, při strachu ze šikany, či výskytu školní fobie nebo deprese
Východiska	Změny sociálních poměrů odstranily staré příčiny záškoláctví, které spočívaly častěji v sociální oblasti. V minulosti mnohé rodiny (zvláště méně majetné) omezovaly školní docházku svých dětí, protože děti musely, převážně na vesnici, pomáhat při domácích pracích nebo z důvodu nedostatku financí. Dnešní příčiny záškoláctví jsou zcela jiné. V učebnici dětské psychiatrie se uvádí, že

záškoláctví je nejvýraznější formou odporu dítěte ke škole. Bývá spojováno s útekem dítěte z domova nebo toulkami. Nejčastěji je záškoláctví řazeno do asociálních poruch chování.

Toto rizikové chování je většinou spojeno s dalšími rizikovými projevy chování jako je zneužívání návykových látek, gambling, dětská kriminalita, prostituce aj. Dle věkové kategorie dětí se vyskytuje ve zvýšené míře na druhém stupni základní škol a graduje ve věku středoškolského studia (15-18 let). V tomto období dospívání až na pokraj zletilosti je z mnoha důvodů velmi obtížné udržet nastavená pravidla ve školním řádu vůči tomuto rozšířenému jevu.

1. Doména – společnost

Rizikové faktory

- chudoba
- příležitost k nelegální činnosti
- negativní vzory v okolí
- glorifikace rizik a negativního chování v médiích
- nízká úroveň vzdělání
- nezaměstnanost
- prostředí ohrožené sociálním vyloučením
- příslušnost k menšinám (zejména problematika romské menšiny)

Projektivní faktory

- kvalitní úroveň školy
- pozitivní vzory ve společnosti
- stálé pozitivní poselství v médiích
- vytváření příležitosti pro rozvoj kreativity mládeže
- jasné zákony vůči užívání návykových látek a držení zbraní

2. Doména - osobnost jedince

Rizikové faktory

- hledání náhradního uspokojení při citové deprivaci nebo neuspokojených základních psychických potřebách /potřeba uznání a pozornosti/
- volání o pomoc v tíživé akutní situaci – dítě je ve stresu
- disharmonický vývoj osobnosti/oploštělá emocionalita, výraznější egoismus, nedostatečná sebekontrola a vnitřní zábrany/, problémové chování přerůstá v poruchy chování
- projev jiné závažné psychické poruchy /schizofrenie, deprese/

8.3 Projektivní faktory

- rozvoj schopností dítěte
- svědomitost
- extroverze
- přívětivost
- citová stabilita

3. Doména – škola

8.4 Rizikové faktory - Negativní vztah ke škole

- povyšování žáka s mimořádnými vědomostmi a schopnostmi
- vysoký počet žáků ve třídě
- nedostatečná příprava učitele
- odpor ke škole u dětí s menším nadáním (jsou kárány, trestány, v horším případě i zesměšňovány)
- vysoké požadavky na žáka
- negativní citové zážitky spojené se slabým prospěchem, neschopností porozumění učivu a tím i zhoršené sociální postavení v kolektivu (porucha mezilidských vztahů)
- špatné přizpůsobení školnímu režimu
- nechut' ke školní práci
- experimenty s návykovými látkami u žáků
- gambling
- projevy šikanování na školách
- osobnost pedagoga (nespravedlivé hodnocení žáků, lhostejnost k chování žáků, neřešení vážných situací, atd.)

8.5 Projektivní faktory

- zdravé klima školy a třídního kolektivu
- podpora učitele
- včasná diagnostika výukových obtíží a náprava motivace k učení
- pozitivní hodnocení
- podpora sebevědomí s ohledem na individualitu žáka
- včasná systematická a efektivní specifická primární prevence

4. Doména – rodina

8.6 Rizikové faktory – Vliv rodinného prostředí

- zanedbávající, příliš autoritativní nebo příliš liberální výchova
- nejednotnost výchovného působení
- nezájem rodičů o své děti (trávení volného času, nedostatečná péče
- rodiče sami nemají dostatečně osvojené morální normy a jsou pro dítě nevhodným modelem
- dítě s problémovým chováním je v roli obětího beránka v rodině – problémy v chování u dítěte pomáhají udržovat rodinnou rovnováhu, jiné problémy se neřeší
- zaměstnanost rodičů (pracovní vytíženost, směnnost jejich práce, atd.)

8.6.1 Projektivní faktory

- dobré vztahy v rodině
- otevřená komunikace
- neautoritativní podpora dítěte a jeho přijímání takového, jaký je
- duchovní orientace rodiny

	- kvalitní a podnětné rodinné prostředí - pomoc v obtížných situacích a pozitivní vztahy rodičů a dospělých - včasné podchycení problémů a využití odborné pomoci 8.7 5. Doména – vrstevnické prostředí, místní komunita 8.8 Rizikové faktory - Trávení volného času • party s negativním cílem činnosti (experimenty s návykovými látkami, kriminální činnost, atd.) • nedostatečná nabídka volnočasových aktivit v komunitě • prostředí ohrožené sociálním vyloučením Projektivní faktory - kvalitní a pestrá nabídka volnočasových aktivit jak v mimoškolní činnosti, tak v místě bydliště
<i>U každého podezření o výskytu daného jevu musí být vždy informován ředitel školy/šk. zařízení.</i>	
kdo řeší + s kým spolupracuje	- Školní poradenské pracoviště (školní psycholog, školní metodik prevence, výchovný poradce, speciální pedagog) - PPP (pedagogicko-psychologická poradenství) - SVP (střediska výchovné péče) - OSPOD (oddělení sociálně právní ochrany dětí) - Policie ČR - viz. Metodický pokyn k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví (Čj.: 10 194/2002-14)
Legislativní rámec	Školní řád (je v souladu se základní platnou legislativou) Zákon. č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (Školský zákon), v platném znění Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině Zákon č. 132/1982 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon o rodině Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních Vyhláška MŠMT č. 73/2005 Sb. o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadanými Vyhláška č. 291/1991 Sb., o základní škole, ve znění pozdějších předpisů Metodický pokyn k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví (Čj.: 10 194/2002-14) www.msmt.cz www.odrogach.cz webové stránky příslušných krajských úřadů, PPP, jednotlivých škol a školských zařízení (školní řády)
Jak postupovat	nespecifická primární prevence – prostřednictvím školního vzdělávacího programu posilovat u žáků kladný vztah ke škole, vzdělání, svým spolužákům a učitelům, nabízet pozitivní vzory chování a posilovat zdravé klima školy, nabídka mimoškolní zájmové činnosti

všeobecná primární prevence – důsledné seznámení žáků a rodičů se školním řádem příslušné školy, školského zařízení při zahájení příslušného školního roku, s preventivní strategií a Minimálním preventivním programem školy

specifická primární prevence (může jít až o prevenci indikovanou či selektivní) – včasné zahájení preventivních programů pro rizikové jedince či skupiny – třídní kolektivy, případně pedagogy a rodiče

Doporučené postupy a metody z hlediska pedagoga

Přesně stanoveno viz. Metodický pokyn k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví (Čj.: 10 194/2002-14)
Záškoláctví bývá často nepřiměřenou formou řešení konfliktních situací v rodině, ve škole či ve výchovných institucích, přičemž k němu mají sklon zejména děti, které se subjektivně cítí neúspěšné, nezařazené ve skupině nebo prožívají úzkost a strach v prostředí, ve kterém se pohybují.

Jedním z hlavních úkolů pro učitele, rodiče, případně i pro psychology je vyšetření příčin záškoláctví. Ty jsou různé a nelze doporučit jediné, univerzální řešení. Náprava již rozvinutého záškoláctví bývá velmi obtížná, proto by měla být jeho předcházení věnována maximální pozornost. Prvním krokem k nápravě je problém včas rozpoznat a porozumět individualitě dítěte. Nezbytnou podmínkou pro hledání účinných strategií k postupnému překonávání vzniklých obtíží je spolupráce rodičů, učitele a i poradenských pracovníků školy. Chceme-li zvolit správný způsob pomoci a integrovat žáky zpět do školy, musíme vzít v úvahu rozdíly mezi záškoláky a dětmi odmítajícími školu. Doporučujeme následující postup s ohledem na cílovou skupinu, se kterou pracujeme.

Kontakt s dítětem:

- nutné komunikovat přátelsky, bez hodnocení a odsuzování
- hovořit zásadně o konkrétním chování, bez nálepkování dítěte
- nezjišťovat věcnou stránku problému, ale jak ho dítě prožívalo
- zajímat se, jak svoje chování vidí s odstupem, co si o něm myslí teď
- společně hledat cesty k nápravě
- má-li dítě dobrou vůli chovat se lépe, připravit mu pro to podmínky v rodině i ve škole /tato dobrá vůle nesmí být promarněna/

Rodiče:

- vyjádřit porozumění jejich emocím
- vést je v komunikaci k oddělování osobnosti dítěte od jeho konkrétního chování
- přeznačkovat chování k dítěti /způsob komunikace mění vnitřní postoj/
- vést k porozumění motivaci chování dítěte
- soustředit se na to, co rodiče mohou nebo dokonce musí udělat ke zlepšení situace
- na konci rozhovoru vždy shrnout, co bylo dohodnuto
- dohodnout se na následném sezení k reflexi, jak dohodnutá opatření fungují případně k hledání dalších možností

Učitelé:

- způsob komunikace o dítěti shodný jako při komunikaci s rodiči
- vysvětlovat motivaci chování dítěte v souvislosti s rodinných prostředím a výchovným přístupem rodičů, aby učitel mohl chování dítěte hlouběji chápat
 - vést k dlouhodobé podpoře dítěte, které má snahu zlepšit svoje chování, nebrat to jako samozřejmost, ale oceňovat, povzbuzovat

Dle Lazarové B. doporučené postupy pro učitele:

1. Čím dříve je záškoláctví odhaleno, tím lépe pro dítě. Při hledání příčin si udělat dostatek času pro analýzu případu, spojit se s rodiči, případně

	psychologem. 2. Je-li záškoláctví důsledkem neúnosné školní situace, navodit změnu. Naplánovat dlouhodobá opatření, aby se situace neopakovala. 3. Rozmáhá-li se záškoláctví ve velkém a máme-li podezření a na hrozbu závislosti, spolupracovat s pedagogicko-psychologickou poradnou a centry. 4. Učit se v třídním kolektivu vyčíst, jaké postavení má problémový žák. Bojí-li se učitelům nebo rodičům svěřit, předat ho do péče psychologa. 5. Pomoci dítěti při návratu do třídy. Doprovodit ho při prvním vstupu do kolektivu. Nemluvit o tom. K vyřešenému případu se již nevracet a neprojevoval nedůvěru. Domluvit se s rodiči na těsném kontaktu, aby bylo případně další záškoláctví včas odhaleno. 6. Učitel se musí zamyslet nad vlastními pocity ve vztahu k problémovému žákovi. Měl by smazat všechny předchozí špatné zkušenosti s ním, zbavit se předsudků a postavit všechny žáky na stejnou „startovní čáru“. Pro pracovníky PPP: •probrat s dítětem, jak záškoláctví prožívalo, aby mohlo odžít své případné negativní pocity /strach z prozrazení, strach z následků, napětí, prázdnotu, nutnost lhát a kamuflovat/ •- vést rodiče k náhledu, že tyto negativní emoce už byly pro dítě dostatečným trestem •- připravit podmínky pro návrat do školy •- domluvit se s rodiči a školou na systému zvýšené kontroly docházky dítěte •- více se zajímat, jak se dítěti daří, co ve škole prožívá, včas řešit případné problémy Nevhodné postupy Za nejrizikovější v rámci prevence a řešení záškoláctví na školách a školských zařízeních vidíme: - nedůslednost učitelů v dodržování školního řádu, nastavených pravidel tříd, špatná komunikace s vedením školy, kolegy, žáky - nejednotný přístup v dodržování nastavených pravidel ve vztahu k řešení záškoláctví - nekompetentní (mocenská, neprofesionální, žádná) komunikace s rodiči, zákonnými zástupci žáků - obavy ze setkání s rodiči
v jakém případě vyrozumět Polici ČR/OSPOD	Ve školních řádech jsou uvedena konkrétní pravidla týkající se postupu školy v případě záškoláctví. Vycházejí z Metodického pokynu MŠMT, č.j. 10 194/2002 – 14 „k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví“ ze dne 11. března 2002. Absenci žáků ve škole evidují třídní učitelé. Pokud je doklad potvrzující důvod nepřítomnosti žáka nevěrohodný, může se ředitel školy obrátit na zákonného zástupce nezletilého žáka o vysvětlení nebo požádat o spolupráci příslušný správní orgán. Ve školském zákoně v § 30 se uvádí, že ředitel školy vydává školní řád, který mj. upravuje práva a povinnosti žáků a jejich zákonných zástupců ve škole, informuje o provozu a vnitřním režimu školy, upravuje podmínky ochrany žáků před sociálně patologickými jevy, obsahuje pravidla pro hodnocení výsledků jejich vzdělání. Školní řád zveřejní ředitel na přístupném místě ve škole a seznámí s ním zaměstnance i žáky. Informuje o jeho vydání a obsahu zákonného zástupce nezletilých žáků. Tento zákon rovněž v § 31 zmíní výchovná opatření. Jde o pochvaly nebo jiná ocenění a kázeňská opatření. Může je udělit či uložit ředitel školy nebo třídní učitel. O neomluvené i zvýšené omluvené nepřítomnosti žáků informuje třídní učitel výchovného poradce, který tyto údaje vyhodnocuje. Při zvýšené omluvené nepřítomnosti prověřuje její věrohodnost. Neomluvenou nepřítomnost do součtu 10 vyučovacích hodin řeší se zákonným zástupcem žáka třídní učitel formou pohovoru,

na který je zákonný zástupce pozván doporučeným dopisem. Projedná důvod nepřítomnosti žáka, způsob omlouvání jeho nepřítomnosti, upozorní na povinnost stanovenou zákonem a seznámí zákonného zástupce s možnými důsledky v případě nárůstu neomluvené absence. O pohovoru provede zápis, do něhož uvede způsob nápravy dohodnutý se zákonným zástupcem. Zákonný zástupce zápis podepíše a obdrží kopii. Odmítnutí či převzetí zápisu se do zápisu zaznamenává.

Pokud má žák **víc než 10 neomluvených hodin**, svolává ředitel školy školní výchovnou komisi. Podle závažnosti absence žáka se jí účastní: ředitel školy, zákonný zástupce, třídní učitel, výchovný poradce, zástupce orgánu sociálně-právní ochrany dětí, školní metodik prevence, zástupce rady školy (pokud byla zřízena), popř. další odborníci. O průběhu a závěrech jednání se provede zápis, který zúčastnění podepíší. Neúčast nebo odmítnutí podpisu zákonnými zástupci se v zápise zaznamenávají. Každý účastník jednání obdrží kopii zápisu.

Pokud žák řádně neplní povinnou školní docházku, může mu být uloženo některé z výchovných opatření, o nich pojednává § 31 školského zákona. Výchovným opatřením v systému základního vzdělávání je speciálně věnována Vyhláška č. 48/2005 Sb., § 17. Pokud žák poruší povinnosti stanovené školním řádem, lze mu podle závažnosti tohoto provinění uložit napomenutí třídního učitele, důtku třídního učitele nebo důtku ředitele. Pravidla pro jejich ukládání stanoví školní řád. (Tato opatření zpravidla předcházejí před snížením stupně z chování.) Třídní učitel oznamuje uložení důtky třídního učitele řediteli školy. Důtku ředitele školy lze žákovi uložit pouze po projednání na pedagogické radě. Uložení napomenutí nebo důtky a jeho důvody se neprodleně oznámí žákovi a jeho zákonnému zástupci. Zaznamenává se do dokumentace školy (do katalogových listů).

V zájmu zjišťování příčiny záškoláctví žáka a jejího odstranění může ředitel požádat o spolupráci odborníky z oblasti pedagogicko-psychologického poradenství, popř. orgány sociálně-právní ochrany dětí.

V případě, že neomluvená nepřítomnost žáka **přesáhne 25 hodin**, zasílá škola oznámení o zanedbání školní docházky s náležitou dokumentací (např. kopii písemného pozvání zákonných zástupců žáka k návštěvě školy, kopii zápisu z pohovoru, písemné vyjádření výchovného poradce, kopii písemného pozvání zákonných zástupců žáka na výchovnou komisi, kopii zápisu o jednání výchovné komise atp.) orgánu sociálně právní ochrany dětí nebo pověřenému obecnímu úřadu. V rámci sociálně-právní ochrany se dětmi a mladistvými s opakovanými poruchami závažného rázu zabývají **kurátoři pro děti a mládež**. Jejich úkolem je v tomto případě řešení případů záškoláctví ve spolupráci s rodiči a se školou. Postupují mj. podle zákona č. 359/1999Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

Oznámení školy o zanedbání školní docházky je přiděleno referentovi, který projednává přestupky (kurátor pro děti a mládež oznámení dostane jen na vědomí.) Ten zváží, zda jde o přestupek nebo se může jednat o trestný čin. (V tomto případě se věc posílá na příslušné oddělení Policie ČR). Pokud si referent není zcela jistý, posílá věc k posouzení státnímu zástupci na Okresní státní zastupitelství. Po prostudování oznámení, pokud jsou materiály o vině rodičů dostačující a referent usoudí, že je již není třeba předvolat, proběhne zkrácené příkazní řízení, při němž se bez nařízení jednání vydá rozhodnutí ("příkaz") o vině rodičů nebo zákonných zástupců. Mohou dostat napomenutí nebo pokutu do výše 3 tisíc Kč. V tomto případě se náhrada nákladů na řízení neplatí. Kdyby s příkazem zákonní zástupci nesouhlasili a odvolali se, příkaz by se zrušil a proběhlo by nezkrácené příkazní řízení. To bývá zahájeno také v případě, jsou-li o vině rodičů pochybnosti. Jde o ústní jednání. Zákonní zástupci jsou předvoláni jako obvinění. Za nezkrácené řízení se platí také náhrada nákladů řízení ve výši 1000 Kč (lze odpustit, nutno zdůvodnit). Pokud vyjde najevo, že rodiče nejsou vinní, řízení se odloží nebo zastaví (např. v případě, když rodiče dítě do školy vodí a ono pak opakovaně utíká). Je třeba rozlišovat, zda se jedná o **nedbalost** nebo **úmysl neposílat dítě do školy**.

	V případě opakovaného záškoláctví v průběhu školního roku, pokud již byli zákonní zástupci pravomocným rozhodnutím správního orgánu postiženi pro přestupek podle zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, nebo je-li neomluvená absence žáka příliš vysoká, následuje hlášení o zanedbání školní docházky Policii ČR. Případ je řešen na obvodním oddělení policie ČR podle místa trvalého bydliště žáka jako trestní oznámení pro podezření ze spáchání trestného činu ohrožení mravní výchovy mládeže. Policie ČR vychází z Trestního zákona (Zákon č. 140/1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů) a Trestního řádu (Zákon č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů). Problematika záškoláctví je obsažena přímo v trestním zákoně (Trestné činy proti rodině a mládeži), kde je podrobně popsána skutková podstata trestného činu včetně trestních sazeb. (Kopie hlášení o zanedbání školní docházky se zasílá okresnímu nebo obecnímu úřadu). Nasvědčují-li skutečnosti tomu, že jde o trestný čin, zasílá Policie ČR případ soudu. Ani u soudu nemusí vždy proběhnout jednání. Někdy jde pouze o příkazní řízení (nikdo není předvolán). Pouze v případě, že je vyslýcháno dítě jako nezletilý svědek, je přizván k účasti na soudním řízení kurátor pro děti a mládež. Ten v obou případech vždy obdrží kopii rozsudku. Podle rozsudku se pak procuje s rodinou a dítětem. V odhalování záškoláctví pomáhají také městští strážníci. V případě, že strážník při kontrolní činnosti zjistí, že dítě v dané době má být ve škole a není, zjistí totožnost dítěte, kontaktuje zákonného zástupce, o skutku sepíše úřední záznam, který předá řediteli školy a orgánu sociálně právní ochrany dětí. V případě, že se jedná o podezření z trestného činu, předá strážník tuto skutečnost Policii ČR.
co by mělo být cílem řešení	Překonání 10 mýtů o záškoláctví: 1. <i>Záškoláci jsou především děti líné, kterým vyhovuje zahálčivý způsob života</i> Skutečnost – není to tak – záškoláci jsou naopak často fyzicky zruční a pracovití, jsou však citově nejistí a mají zkušenost se školní neúspěšností 2. <i>Hlavním důvodem záškoláctví je nezáměr žáků o vzdělávání</i> Skutečnost – Výzkumy ukazují, že nezáměr o vyučování je až na druhém místě z uváděných důvodů. Téměř každý třetí záškolák však uvádí jako důvod strach z nesplněných školních povinností 3. <i>Záškoláctví má především skupinový charakter a je spojené s touláním se venku</i> Skutečnost – pětikrát častěji tráví záškoláci čas doma než venku nebo ve městě. Přibližně asi jen šestina záškoláků tráví svůj čas s kamarády 4. <i>Nám se to nemůže stát</i> Skutečnost – Záškoláctví se může objevit v každé rodině, i v té „dobré“! 5. <i>Záškoláctví se dramatizuje, bylo tu vždy</i> Skutečnost – Záškoláctví tu bylo, ale za poslední roky se zvýšila tolerance vůči neplnění nejen školních povinností dětí, snížila se kontrola záškoláctví a stoupl počet neomluvených a omluvených hodin 6. <i>Záškoláctví je spojeno s nižším intelektem žáků</i> Skutečnost – Pravda je, že nejnižší záškoláctví je na osmiletých gymnáziích, to je ale skupina s výraznou motivací vzdělávat se. Pokud jde o počet záškoláků, je však nízké záškoláctví i ve speciálních základních školách, kde nároky nejen odpovídají schopnostem dětí, ale pozitivní hodnocení žáků není spojeno jen se školní výkonností 7. <i>Vina je především na záškolácích samých</i> Skutečnost – Záškoláci pocházejí častěji z neúplných rodin a z rodin nefunkčních. Na tyto skutečnosti nemají záškoláci vliv. Jde často o emocionálně a sociálně narušené

	děti bez přiměřeného rodinného zázemí <i>8. Záškoláctví se téměř vždy odhalí a je spojené s „výhovnými“ opatřeními</i> Skutečnost – Záškoláci mají poměrně často opačnou zkušenost. Každý dvanáctý uvádí, že se na jeho záškoláctví vůbec nepřišlo a téměř každý třetí tvrdí, že se následně po neomluvené absenci nic nestalo <i>9. Nejúčinnějším prostředkem při řešení záškoláctví je důsledná kontrola záškoláků a potrestání jejich záškoláctví</i> Skutečnost – Ani samotná kontrola nebo dokonce samotné vodění dítěte do školy, ani samotný trest nebývají účinným řešením, protože nejsou zaměřené na příčiny záškoláctví <i>10. Škola dělá co může, řešit by to měli jiní (rodiče, děti, sociální pracovníci, policie)</i> Skutečnost – Někteří odborníci tvrdí, že až třetina záškoláctví souvisí přímo s klimatem ve škole, se způsobem jednání pedagogů se žáky a s neprofesionálním fungováním pedagogů. Na školní klima nemají vliv a nezmění ho ani policie, ani sociální pracovníci.
Doporučené odkazy	Odkazy, literatura JEDLIČKA, R. A KOL. Děti a mládež v obtížných životních situacích. Praha: Themis, 2004. JEDLIČKA, R., KOŤA, J. Aktuální problémy výchovy. Praha: Karolinum, 1998. JŮVA, V. Základy pedagogiky. Brno: Paido, 2000. KŘÍŽ, J. Duševní poruchy a poruchy chování u dětí a mladistvých. 1. vydání. JU České Budějovice. KYRIACOU, CH. Řešení výchovných problémů ve škole. Praha: Portál, 2004. LAZAROVÁ, B. Netradiční role učitele. O situacích pomoci, krize a poradenství ve školní praxi. 2. vyd. Brno : Paido, 2008. MATOUŠEK, O. Mládež a delikvence. Praha: Portál, 2003. TRAIN, A. Specifické poruchy chování a pozornosti. Praha: Portál, 1997. VÁGNEROVÁ, M. Psychopatologie pro pomáhající profese. Praha: Portál, 2004.

K. CO DĚLAT, KDYŽ- INTERVENCE PEDAGOGA

L. Rizikové chování ve školním prostředí - rámcový koncept

Tabák

Typ rizikového chování

Závislost na tabáku je nejčastější ve formě cigaret, v poslední době vodních dýmek. Méně časté jsou u nás dýmky a doutníky či jiné exotické formy. Návykovou drogou je nikotin. Jedná se o **samostatnou nemoc – číslo diagnózy F 17**, poruchy duševní a poruchy chování způsobené užíváním tabáku.

Obecně se tabák **kouří nebo konzumuje rovněž bez spalování – bezdýmý (smokeless)**. Bezdýmý tabák může být aplikován do nosu (šňupací) nebo do úst (porcovaný tabák = snus nebo tabák žvýkací).

Tabákový kouř obsahuje řádově **přes 4000 chemikálií**, patrně všechny, které se najdou ve školním chemickém kabinetu. Je to například močovina, čpavek, dusičnany, kterých se bojíme v uzeninách, kyanovodík, který bývá v jedu na krysy, formaldehyd, do kterého se nakládají mrtvoly... Kolem 100 z těchto látek je kancerogenních, tedy vyvolávajících rakovinu.

Jedinou návykovou látkou v tabáku je nikotin, je to droga dokonce návykovější než například heroin. To je jeden z důvodů, proč si naprostá většina nedospělých kuřáků myslí, že až bude chtít, prostě kouřit přestane a proč to bohužel u většiny z nich nebude pravda: 7 z 10 dospělých kuřáků by raději nekouřilo, kdyby si ovšem ještě mohli vybrat. Ačkoli se výrobci cigaret snaží vzbudit dojem, že kouření je dospělá aktivita, pravý opak je pravdou: je to dětská nemoc, průměrný věk první cigarety je u nás kolem 10 let a kolem 90 % kuřáků si zapálí první cigaretu dřív, než jim je 18 let.

To je někdy důležité dětem vysvětlit: **dospělí s kouřením prakticky nezačínají**, výrobci cigaret si musejí své zákazníky zajistit dřív než oni dostanou rozum, dospělé už by do závislosti tak snadno nedostali.

Z jedné cigarety se u pravidelných kuřáků vstřebá kolem 1 mg nikotinu (bez ohledu na údaj na krabičce), při intenzivním kouření to může být až 2-3 mg. Záleží totiž na tom, jak se kouří (kolikrát se potáhne, jak hluboko vdechne, jak dlouho se zadrží kouř v plicích).

Indikátorem (ukazatelem, markerem) intenzity kouření může být například oxid uhelnatý (CO) ve vydechovaném vzduchu, dle této hodnoty lze pak spočítat % červených krvinek, zablokovaných pro přenos kyslíku do tkání. CO se totiž v krvi na krevní barvivo váže asi 200x silněji než kyslík. Při hodnotách kolem 20 % zablokovaných červených krvinek (karbonylhemoglobinu) se již objevují závažné klinické příznaky otravy, při hodnotách kolem 50 % může nastat smrt. Monitorem CO jsou vybavena Centra pro závislé na tabáku (viz dále). Velmi vysoké hodnoty CO byly naměřeny u kuřáků **vodních dýmek**: po jedné seanci, která trvá zhruba 50 minut, to bývá kolem 20 % červených krvinek vyřazených z provozu. **Z jedné vodní dýmky se může do těla dostat tolik chemikálií jako z několika desítek či dokonce stovek cigaret**. Velikost potažení bývá asi dvojnásobná v porovnání s cigaretou: jednak tabák jen doutná pod zapáleným uhlíkem, teplota spalování je tedy nízká a kouř proto velmi koncentrovaný, jednak je třeba pořádně „tahat“, aby dýmka hořela. Vdechují se také zplodiny spalování uhlíku. Představa, že kouře se ve vodě pročistí, je bohužel jen iluze: nepročistí, ale ochladí a to je další příčinou velkého objemu potažení: chladný kouř totiž vdechujeme snáze a hlouběji než horký. Vodními dýmkami se také velmi snadno přenášejí **infekce** – kromě běžné chřipky či rýmy nejčastěji

	opary, žloutenka nebo tuberkulóza. Mýtem je také představa, že vodní dýmka nemůže vést k závislosti. Pokud je ve směsi tabák, kouř obsahuje nikotin a závislost může vzniknout, často také vede kouření vodní dýmky k pozdějšímu kouření cigaret. Jakékoli kouření je kouření, jakákoli forma tabáku poškozuje zdraví.
Východiska	Průměrný věk první cigarety je u nás kolem 10-12 let, ve věku 15 let kouří denně více než 16% dětí http://www.szu.cz/uploads/documents/czzp/zavislosti/koureni/Tiskovkamladez.pdf 80% dětí ve věku 16 let zkusilo již někdy kouřit, přičemž 38% těchto dětí kouřilo opakovaně (více než 40x) a více než jedna čtvrtina šestnáctiletých dětí je denními kuřáky (ESPAD 2006, viz odkazy dole). Počátek kouření může mít různé důvody – jedním z nejčastějších je např. snaha o regulaci hmotnosti u dívek, což s oblibou využívá tabákový průmysl pro design svých produktů (cigarety slim). Je to ale mylná představa, protože kouřením svoji hmotnost nesníží, naopak po zanechání kouření dochází k nárůstu hmotnosti. Kouření je adolescenty považováno za dospělou aktivitou. Proto je důležité jim nabídnout jiný symbol dospělosti, např. mobil, hospodaření s vlastními penězi, péče o zvíře. Vzhledem k tomu, že mladiství kouří často ve skupinách vrstevníků, je potřeba působit na skupinu jako celek, nikoliv na jednotlivce, který byl při kouření přistižen. Pokud jde o léčbu adolescentních kuřáků, studie existují jen ve velmi omezené míře. Důvodem je fakt, že adolescentní kuřáci jsou málo motivovaní k léčbě, prakticky se neléčí - po pár týdnech přestanou na terapii docházet a zajímat se o léčbu, takže ji nedokončí. Typické je také podceňování zdravotních rizik a malá informovanost o nich. Odkazy: http://www.espad.org/plugins/literature/Admin/Uploads/espad_web.pdf http://www.szu.cz/uploads/documents/czzp/zavislosti/koureni/Tiskovkamladez.pdf
<i>U každého podezření o výskytu daného jevu musí být vždy informován ředitel školy/šk. zařízení.</i>	
kdo řeší + s kým spolupracuje	WWW.SLZT.CZ - Společnost pro léčbu závislosti na tabáku, kontakty na Centra pro závislé na tabáku Linka pro odvykání kouření 844 600 500 WWW.NEKURATKA.CZ - edukativní stránky pro děti 9-12let WWW.BEZCIGARET.CZ - pořádají programy pro školy WWW-TIPNI-TO.CZ – webové stránky o kouření pro teenagery (od podzimu 2010) WWW.ALIK.CZ - v rámci internetové poradny jsou zodpovídány i dotazy týkající se kouření, průměrný věk návštěvníků webu je dle jejich údajů kolem 12 let WWW.HELP-EU.COM - projekt EU, který má tři základní témata: prevence kouření, ochrana před pasivním kouřením a odvykání, na tomto webu jsou virály a videa, možnosti přidat vlastní video či tip WWW.ACCESS-EUROPE.COM - stránka projektu EU, zaměřeného na léčbu závislosti na tabáku u adolescentů WWW.SZU.CZ - Státní zdravotní ústav, od roku 1996 systematicky sleduje prevalenci

	kouření v populaci, přehledy jsou uvedeny (do místního vyhledávače zadejte „kouření“) WWW.CDC.GOV/TOBACCO/GLOBAL/GYTS/ - Global Youth Tobacco Survey, statistika týkající se kouření dětí mládeže z desítek zemí včetně České republiky – možnost mezinárodního a regionálního porovnání (anglicky) WWW.TOBACCOFREEKIDS.ORG - Campaign for Tobacco-Free Kids, nezisková organizace se sídlem ve Washingtonu, nabízí výborné podklady k libovolnému tématu, které se týká kouření (anglicky) http://www.espad.org/czechrep - statistické údaje o kouření v ČR Zásadně bychom se měli vyhnout spolupráci s tabákovým průmyslem a to i nepřímé (tabákovým průmyslem hrazené programy např. přes pořádající agentury) – vždy bychom se partnerů měli zeptat, zda přímo či nepřímo obdrželi podporu tabákového průmyslu.
Legislativní rámec	Zákon 379/2005 a jeho novelizace z roku 2009 zakazuje kouření ve školních budovách. Rozhodně nezřizovat v prostorách školy kuřárny, ovšem jako vždy, učitelé by měli být nekuřáckým příkladem. Konkrétně: § 8 (1) Zakazuje se kouřit ... b) ve vnějších i vnitřních prostorách všech typů škol a školských zařízení, § 9 (1) Místa, kde je kouření zakázáno, je jejich provozovatel povinen označit zjevně viditelnou grafickou značkou „Kouření zakázáno“. Vzhled grafických značek je upraven v příloze tohoto zákona. Velikost grafických značek musí být nejméně 12 cm x 16 cm. (2) Nedodržuje-li osoba zákaz kouření v místech uvedených v § 8 odst. 1 a 2, a to ani po výzvě provozovatele, aby v tomto jednání nepokračovala nebo aby prostor opustila, je provozovatel oprávněn požádat obecní policii, nebo Policii České republiky o zákrok směřující k dodržení zákazu. Národní strategie protidrogové politiky na období 2010 až 2018 ukládá Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy: V protidrogové politice odpovídá především za primární prevenci užívání všech typů drog dětmi a mladými lidmi, kterou staví na výzkumem ověřených opatřeních a aktivitách. Dále odpovídá za realizaci preventivních programů ve školách a ve školských zařízeních a za financování dalších preventivních programů realizovaných státními i nestátními organizacemi. Rovněž odpovídá za profesní přípravu pedagogických pracovníků pro účinné preventivní působení při výuce, vzdělávání a při výchově dětí a mládeže. V rámci speciálního školství nese odpovědnost za zabezpečení programů včasné a krizové intervence, léčebně-výchovné péče u dětí a mladých lidí, kteří s drogami experimentují nebo je zneužívají.
Jak postupovat	Zmapování situace – prevalence kouření, eventuálně názory a znalosti dětí Informování o rizicích kouření, principu tabákového byznysu – forma zvláštního semináře či v rámci jiné hodiny/příležitosti. Zapojení problematiky kouření do výuky v jednotlivých hodinách – výklad poškození zdraví v hodinách přírodopisu/biologie, výpočet výdajů za cigarety v hodinách matematiky, výtvarné projekty na téma kouření, práce s dětskými protikuřáckými webovými stránkami v hodinách informatiky. Preventivní působení by mělo být zaměřeno na celé třídní kolektivy nejen na problémové dítě. Informace by se neměly

	týkat jen kouření cigaret, ale i dalších forem užívání tabáku, zejména vodních dýmek. Pravidelné dotazníkové šetření mezi žáky pomocí anonymních dotazníků za účelem monitorovat stav kouření a postoje ke kouření ve škole. Pořádání celoškolských akcí ke Světovému dni bez tabáku nebo mezinárodnímu nekuřáckému dni. Například vyhlásování školních soutěží – výtvarná, literární soutěž na téma kouření, soutěž o nejlepší protikuřácký videoklip. Uspořádání sportovního dne – zdůraznění, jak je důležité nekouřit pro udržení fyzické kondice Základní informace trvale dostupné – nástěnka, stánek, školní webové stránky. Vhodné je umístit plakáty mimo jiné i na toaletu. Informace předávat atraktivní a interaktivní formou – barevné obrázky, fotky, videa, kvízy, soutěžní otázky. Zpětná vazba (změnily se názory, znalosti, postoje dětí?). Nekuřácké prostředí je norma – ve škole (včetně pracoven učitelů), ale i doma nebo v autě. Dostupná léčba závislosti na tabáku pro ty, kdo si přejí přestat (většina kuřáků, i adolescentních, si přeje přestat, ale neví, jak na to, ani o jak silnou závislost se jedná – proto je jich úspěšných jen málo). Informovat se v nejbližším zdravotnickém zařízení, které se specializuje na odvykání kouření, zda je v tomto zařízení možnost odvykání dětí a adolescentů, nabízet tuto možnost rodičům dítětem které kouří. Volba relevantních argumentů – nestrašit rakovinou či infarktem, ale tím, co dospívající zajímá: zhoršení akné i kvality pleti, zápach z úst, zhoršení sexuálních funkcí, vrásky, stárnutí pleti, finanční stránka kouření (co lze koupit namísto týdenní, měsíční či roční dávky cigaret), zhoršení fyzické kondice, vysvětlení principu tabákového byznysu (výrobci musejí získat své zákazníky do závislosti, dokud oni „nemají rozum“ – dospělí s kouřením prakticky nezačínají, výrobci cigaret vědomě prodávají zboží, které zabíjí a vydělávají na tom velké obnosy peněz). Co nejširší spolupráce – sociální pracovníci, školní metodik prevence, psycholog, pedagogicko-psychologické poradny, protidrogový koordinátor, pediatr či jiní lékaři a zdravotníci. Informování rodičů o problematice kouření a o kouření v dětské populaci na rodičovských schůzkách – snaha minimalizovat podceňování kouření dětí ze strany rodičů, zvýšení informovanosti rodičů, možnost navázat spolupráci s rodiči na dané téma, možnost vysvětlit, jak důležité je pro dítě nekuřácké domácí prostředí. Není vhodné uchylovat se ke striktním zákazům a postihům bez zařazení do kontextu a bez osvětlení problému kouření dotýkámu dítěti.
v jakém případě vyrozumět Polici ČR/OSPOD	Školní psycholog, školní metodik prevence Pedagogicko-psychologický poradce Rodiče Ošetřující lékař (pediatr, praktický lékař pro děti a dorost či jiný) Odborník v léčbě závislosti na tabáku – v případě, že dítě chce odvyknout a nedaří se mu to. Policie ČR - Prodej tabákových výrobků nezletilým
Doporučené odkazy	WWW.SLZT.CZ - Společnost pro léčbu závislosti na tabáku, kontakty na Centra pro závislé na tabáku Linka pro odvykání kouření 844 600 500 WWW.NEKURATKA.CZ edukativní stránky pro děti 9-12let

WWW.BEZCIGARET.CZ pořádají programy pro školy
WWW-TIPNI-TO.CZ – webové stránky o kouření pro teenagery (od podzimu 2010)
WWW.ALIK.CZ - v rámci internetové poradny jsou zodpovídaný i dotazy týkající se kouření, průměrný věk návštěvníků webu je dle jejich údajů kolem 12 let
WWW.HELP-EU.COM - projekt EU, který má tři základní témata: prevence kouření, ochrana před pasivním kouřením a odvykání, na tomto webu jsou virály a videa, možnosti přidat vlastní video či tip
WWW.ACCESS-EUROPE.COM- stránka projektu EU, zaměřeného na léčbu závislosti na tabáku u adolescentů
WWW.SZU.CZ - Státní zdravotní ústav, od roku 1996 systematicky sleduje prevalenci kouření v populaci, přehledy jsou uvedeny (do místního vyhledávače zadejte „kouření“)
WWW.CDC.GOV/TOBACCO/GLOBAL/GYTS/ - Global Youth Tobacco Survey, statistika týkající se kouření dětí mládeže z desítek zemí včetně České republiky – možnost mezinárodního a regionálního porovnání (anglicky)
WWW.TOBACCOFREEKIDS.ORG - Campaign for Tobacco-Free Kids, nezisková organizace se sídlem ve Washingtonu, nabízí výborné podklady k libovolnému tématu, které se týká kouření (anglicky)
<http://www.espad.org/czechrep> - statistické údaje o kouření v ČR

M. CO DĚLAT, KDYŽ- INTERVENCE PEDAGOGA
N. Rizikové chování ve školním prostředí - rámcový koncept

Alkohol u dětí školního věku

Typ rizikového chování	Alkohol je v Evropě nejrozšířenější návykovou látkou. Rozšířenost pití alkoholu má hluboké společenské a kulturní kořeny. Alkohol je legální drogou, přičemž její dostupnost je v různých zemích upravena odlišně. V České republice je podle zákona možné podávat a prodávat alkohol zletilým osobám, tj. od 18 let věku. Alkohol je návyková látka, která má velmi komplexní účinky na lidský organizmus, které se rozhodně neomezují jen na ovlivnění psychiky nebo chování. Účinky alkoholu na CNS jsou známy, týkají se mozkové kůry (ovlivnění poznávacích schopností, zejména přijímání, uchování a vybavování, resp. využívání informací), mozečku (alkohol ovlivňuje motoriku), hipokampu (alkohol snižuje schopnost zapamatovat si nové informace), mozkového kmene (alkohol zde může ovlivnit řízení dýchání a krevního oběhu). Alkohol také silně působí na mozkový okruh odměny (reward pathway), vyvolává pocity uspokojení, které pak vedou k tendenci opakovat konzumní chování. Postupně se pak v některých případech může rozvinout závislost na alkoholu, která je závažnou psychiatrickou poruchou. Pokud jde o srdce a oběhový systém, alkohol zvyšuje krevní tlak a vede k hypertenzi, dále může vést k poškození srdeční tkáně a vyvolávat poruchy srdečního rytmu. Játra jsou nejdůležitějším orgánem látkové výměny a současně orgánem, kde dochází k odbourávání alkoholu prostřednictvím enzymu alkoholdehydrogenáza. Pravidelný nadměrný příjem alkoholu vede k vážnému poškození jaterních funkcí a později k rakovině. Nadměrný příjem alkoholu vede často k onemocněním různých orgánů trávicího systému (hltn, jícen, žaludek, střeva, konečník). Velmi složité jsou interakce mezi alkoholem a hormony, obecně lze říct, že alkohol poškozuje jak tkáně, které hormony produkují, tak tkáně, které na hormony reagují. Výsledkem je zpravidla dysregulace často i více funkčních okruhů. Alkohol také narušuje spánek a snižuje tak schopnost regenerace organismu. Účinky alkoholu závisí na dávce. Je proto dobré si uvědomovat obsah alkoholu v jednotlivých druzích alkoholických nápojů. Prakticky polovina veškerého alkoholu v ČR se vypije v pivu. Pivo má nejčastěji 4 až 5 objemových procent alkoholu, tj. v jednom půllitru piva je přibližně 20 ml čistého lihu (tj. přibližně 16 gramů etanolu). Víno má nejčastěji koncentraci 11 až 13 %, destiláty 35 až 40 procent. Světová zdravotnická organizace udává jako zdravotně bezpečné denní dávky 16 gramů alkoholu pro ženy a 24 gramů pro muže (rozumí se zdravé a dospělé osoby). Děti a dospívající by alkohol neměli přijímat vůbec, protože by mohl ohrozit
-------------------------------	--

	jejich zdravý vývoj. Poruchy vyvolané alkoholem se nověji dělí na: 1) rizikové pití (hazardous use), kdy zdraví jedince je již alkoholem ohroženo, avšak symptomy poškození nejsou ještě patrné (jedinec si žádné poškození neuvědomuje); 2) škodlivé pití (harmful use), kdy jsou poškození zdraví příp. sociálního fungování již zjevná a jedincem uvědomovaná; 3) závislost na alkoholu, což je již závažná psychiatrická porucha se specifickými příznaky (diagnózu určuje odborný lékař a závislý jedinec se zpravidla musí podrobit specializované léčbě). Při práci s mládeží je velmi důležité klást důraz na informaci, že vznik závislosti není jediným rizikem pití alkoholu. Naprostá většina zdravotních škod i ekonomických ztrát pramení z nadměrného pití nebo pití při nevhodné příležitosti (úrazy, dopravní nehody, intoxikace apod.).
Východiska	Pití alkoholických nápojů českými dětmi a dospívajícími Poznatky o spotřebě alkoholu u dětí a dospívajících vycházejí ze dvou rozsáhlých mezinárodních studií, jich se Česká republika účastní již od roku 1994, resp. 1995. Jde o studie Světové zdravotnické organizace HBSC (Health Behaviour in School-aged Children, v češtině známá jako studie Mládež a zdraví) a studie ESPAD (European School Project on Alcohol and other Drugs – Evropská školní studie o alkoholu a jiných drogách). Datová báze každé studie čítá vždy několik tisíc jedinců a vzorek je reprezentativní pro ČR. O metodologii studií podrobněji v Currie et al, 2007 a Hibell et al., 2009). Pití alkoholu u českých dětí školního věku (studie HBSC) Většina dětí školního věku udává první zkušenosti s alkoholem ve věku mezi 11 a ž 13 roky. Často jde o zkušenosti, které se váží k nějakým rodinným událostem nebo oslavám, kdy je dětem dovoleno ochutnat nebo pít malé množství alkoholu. V tomto věku jde tedy většinou o výjimečné pití. Poznatky studie HBSC naznačují, že ve skupině 11 letých dětí udává pravidelné pití alkoholu (alespoň jednou týdně) asi 9 % chlapců a 4 % dívek. Prevalence pravidelného pití alkoholu pak narůstá s věkem, a ve věku 15 let pije pivo pravidelně jedna třetina chlapců a jedna pětina děvčat (viz Tabulka 1). Pivo je mezi dětmi školního věku nejčastěji konzumovaným druhem alkoholu, následuje víno, které pravidelně pije asi 10 % dětí, pití destilátů udává 10 % chlapců a necelých 7 % děvčat. Pokud jde o pravidelné pití alkoholu, nebyly zaznamenány velké změny při dvou posledních výzkumech (2002 a 2006). Rizikové formy pití alkoholu jako je pití nadměrných dávek alkoholu při jedné konzumní příležitosti nebo opilost se častěji objevují až ve věku 15 let. Údaje o výskytu opakované opilosti jsou shrnuty v tabulce 2. U chlapců jsou zde jen menší změny mezi lety 1998 až 2006, avšak u děvčat výskyt rizikových forem pití zřetelně narůstal. Opakovanou opilost udávalo v roce 2006 30 % patnáctiletých dívek, čímž se velmi přiblížily hodnotě, kterou udávali stejně staří chlapci (37 %).

	Výsledky studie HBSC naznačily také velmi těsnou souvislost mezi pitím alkoholu a jinými formami užívání návykových látek. Tabulka 3 ukazuje na těsné vztahy mezi kouřením, pitím alkoholu a užíváním marihuany. Mezi nekuřáky je výskyt rizikového pití i kouření marihuany výrazně nižší než mezi denními kuřáky. Tyto poznatky naznačují, že vlivy rodiny, vrstevníků a blízkého sociálního prostředí významně ovlivňují chování dětí školního věku.	
Rizikové faktory	Doména	Protektivní faktory
Genetické (závislost na alkoholu u rodičů zvyšuje pravděpodobnost výskytu poruchy u potomků)	Rodina	Práce s rodinou, s rodinným systémem, podpora rodiny
Specifické: nevhodné konzumní zvyklosti rodičů, špatný rodičovský model. Obecné: Nedostatek rodič. kontroly, duševní poruchy v rodině, konfliktní partnerské vztahy mezi rodiči, stress, nevhodné výchovný styl, málo času na dítě, inadequate komunikace.	Rodina	Dobré rodinné vztahy, jasná pravidla chování, která jsou sdílena a dodržována, pozitivní rodičovský model pokud jde o vztah k alkoholu, dostatek času, který rodiče věnují potřebám dítěte a komunikaci s ním.
„Prokonzumní“ orientace komunity (alkohol je považován za žádoucí součást zábavy). Nevhodné vzory (zpěváci, hudební skupiny sportovci apod. reprezentující hodnotovou orientaci s vysokým oceněním excesivního užívání alkoholu nebo drog).	Komunita	Pozitivní vzory v komunitě, které prezentují úspěch ve sportu, umění, práci a životě bez asociace s alkoholem nebo jinými návykovými látkami.
Silná pouta na nevhodnou vrstevnickou skupinu (kouření a užívání alkoholu ve skupině).	Vrstevníci	Dobrá vrstevnická skupina s přiměřenými zájmy a aktivitami (vhodné jsou i vrstevnické vazby v rámci organizované skupiny jako např. Junák nebo jiné zájmové organizace).
Impulzivita, ADHD, poruchy chování.	Osobnost	Normální osobnost, schopnost sebekontroly.
Nízké sebehodnocení, velká potřeba ocenění ze strany referenční vrstevnické skupiny.	Jedinec	Dobré sebehodnocení, samostatnost, odolnost vůči skupinovému tlaku. Cílená intervence /popř. psychoterapie/
Příliš kompetitivní školní	Škola	Škola s důrazem na rozvoj

prostředí, které se nevěnuje mezilidským vztahům a opomíjí zdravý životní styl.		vědomostí i sociálních dovedností, podněcující kooperaci a zdravý životní styl.
K prvním zkušenostem s alkoholem dochází nejčastěji ve věku 11 až 13 let. Výzkumné práce dokládají, že raný začátek pravidelného pití je silným prediktorem pozdějších problémů. Nelze opomíjet skutečnost, že alkohol je spojován mezi mladými lidmi s řadou nejrůznějších očekávání a zejména při pití ve skupině je vnímán jako faktor skupinové koheze. Účinek alkoholu na psychiku a sociální funkce alkoholu pak mohou již u dětí školního věku vést k aktivnímu vyhledávání příležitostí spojených s konzumem alkoholu. Často jde o okamžik, kdy se (zatím sice nepozorovaně) začíná problém s alkoholem formovat. V podmínkách základní školy není velký prostor na aktivní intervenci ze strany pedagoga, a ani není možné zásadní intervenci od učitele očekávat. Nicméně rozpoznat problém je možné a jednat v takovém případě s rodiči, školním psychologem nebo poradnou je nutné.		
Sít partnerů, spolupráce v komunitě, kraji (vydefinování, s kým je možno spolupracovat, na koho se obrátit a kdy, odkazy na kvalitní web info i zahraniční apod.)	V každém případě je nutná spolupráce s rodiči. Pokud jsou rodiče bez zájmu, je možné se obracet na ped.-psych. poradnu, specializované pracoviště zabývající se prevencí (v Praze např. Prev-centrum nebo Sananim). Pokud škola nemá na žádné specializované zařízení kontakt, může se obrátit na krajského protidrogového koordinátora, který má přehled o specializovaných pracovištích v kraji.	
Legislativní rámec, dokumenty, (krajské plány, strategie, web. odkazy)	Základní informace týkající se alkoholu a drog včetně aktuální legislativní úpravy je možné získat na stránkách Národního monitorovacího střediska pro drogy a drogové závislosti www.drogy-info.cz . Dobré www stránky mají také velké NNO, které se zabývají problematikou závislostí, nadregionální působnost mají Sananim o.s. (www.sananim.cz) a Podané ruce o.s. (www.podaneruce.cz). V dané oblasti po léta úspěšně působí pražské Prev-centrum (www.prevcentrum.cz). Za velmi užitečný zdroj kvalifikovaných informací považují stránky primáře Karla Nešpora (www.drnespor.eu). Na těchto stránkách je možné nalézt a volně stáhnout materiály o závislostech, svépomocné manuály i metodické příručky vhodné pro využití ve škole.	
Typ prevence specifická prevence x nespecifická prevence	Všeobecná prevence: formování vhodných postojů k návykovým látkám v rámci výchovy ke zdraví. Přiměřeně věku by měli mít žáci informace o alkoholu, jeho povaze, účincích a rizicích. Specifická: realizuje se většinou jako prevence zaměřená na zneužívání návykových látek, kde by vedle ilegálních drog měly být zastoupeny i legální návykové látky (alkohol a tabák).	
Doporučené postupy a metody z hlediska pedagoga X Nevhodné postupy	Osvědčuje se věcnost, a to jak při předávání informací o návykových látkách, tak při řešení případných problémů. Z interakce s pedagogem mají žáci vycítit zájem o jejich zdraví a prospěch. Totéž platí pro jednání s rodiči. Při sdělování informací o návykových látkách není nutné, aby se pedagog stavěl do role experta, je však žádoucí, aby informace, které šíří, byly ověřené, věcné a odpovídaly stavu poznání o tématu. Prezentování příkrých hodnotících soudů bývá málo efektivní a někdy dokonce kontraproduktivní. (Žáci sdělení nepřijmou pro formu jeho podání). Sdělení formulovaná hodnotícím tónem (např. „Je špatné, když děti pijí alkohol.“ nebo „Kouření je špatné, protože způsobuje rakovinu plic“) jsou méně účinná než	

	sdělení, která jsou suchým konstatování faktu (např. „Alkohol působí na vyvíjející se nervovou soustavu a může ohrozit zdravý vývoj psychiky. Lékaři i společnost chtějí chránit zdraví mladých lidí, proto ze zákona není dovoleno alkohol podávat nezletilým.“).
Kdy, koho a v jakém případě vyrozumět – škála rizika ve vztahu k typům prevence.	Informovat rodiče je nutné v případě, že dítě má závažnější problém s návykovými látkami. Vždy je vhodné informovat dětského lékaře. Pokud je nutná intervence a není dobrá spolupráce s rodiči, obraťte se na specializovaná zařízení. V případě, kdy spolupráce s rodiči není efektivní a dítě je ohroženo, má škola možnost se obrátit na OSPOD s upozorněním na možné zanedbání mravní výchovy dítěte.
Možnosti a limity pedagoga (doporučení rozvoje duševního zdraví, prevence burn out ...)	Učitel v mnoha případech může odhalit problém v jeho počátcích a mnohdy stačí rozumné usměrnění dítěte, které je pak schopné korigovat své chování. V případech kdy je problém závažnější, měl by učitel pomáhat při zajištění vhodné odborné péče. Učitel není specialista na řešení problémů se závislostí, nemá také nést odpovědnost za řešení problémů, které přesahují jeho kompetence a poslání.
Odkazy, literatura	Webové odkazy viz výše. Jako vhodnou literaturu lze použít Nešpor K., Csémy L. Alkohol drogy a vaše děti (volně ke stažení na www.drnespor.eu). Stejně dobře je možné použít i jiné zdroje informací (viz internetové adresy uvedené výše).

Postup školy v případě výskytu zneužívání návykových látek ve škole

(zpracováno dle pokynů MŠMT ČR)

V případě podezření

výchovný poradce, popřípadě třídní učitel provede diskrétní šetření, pohovor, doporučí rozhovor s odborníkem (výchovný poradce, pedagogicko - psychologická poradna, Linka důvěry, zdravotnické zařízení)

Potvrzené důvodné podezření

škola kontaktuje rodiče nebo zákonného zástupce, upozorní je na další postup školy v případě akutního ohrožení zdraví po požití drog (i nebezpečí z předávkování hraničí s bezprostředním ohrožením života)

Při negativní reakci rodičů na sdělení a v případě, že rodiče nezařídí pro žáka další péči

škola uvědomí sociální odbor

V akutním případě, při průkazném zjištění zneužívání návykových látek ve škole, nebo v případě, že je žák prokazatelně ovlivněn drogou (i alkoholem) v době vyučování

ředitel nebo výchovný poradce kontaktuje zdravotnické zařízení a zároveň uvědomí rodiče a Školský úřad

V případě dealerství, porušení § 217 trestního zákona (ohrožení mravní výchovy dítěte), nebo zanedbání povinné péče

škola oznámí věc Policii

A. CO DĚLAT, KDYŽ – INTERVENCE PEDAGOGA**B. Rizikové chování ve školním prostředí – rámcový koncept***Název: Hazardní hraní**Autoři: PhDr. Eva Maierová, Ph.D., Mgr. Miroslav Charvát, Ph.D.*

Typ rizikového chování	Jako hazardní hraní či hráčství lze označit jakékoliv jednání, které vyžaduje nevratné investice (peníze nebo jinou hodnotu) s vidinou zisku založeného na náhodě nebo nejistém výsledku. Součástí tohoto chování je představa rychlého získání peněz nebo jiných hmotných výher a nastavení pravidel hazardních her tak, že jsou z dlouhodobého hlediska nevýhodné pro sázející a vytvářejí bludný kruh. Ti, kteří hrají, získávají patologickou závislost na hře. S tím přichází a rostou finanční problémy, které se hráči snaží vyřešit další účastí na hře. To s sebou přináší širokou škálu dalších rizik. Co vše může spadat pod hazardní hraní, definuje například Výroční zpráva o hazardním hraní v České republice v roce 2015 (Mravčík et al., 2016). Patří sem: peněžité nebo věcné loterie (losy), tomboly, číselné loterie a okamžité loterie, bingo, kurzové, dostihové a jiné sportovní sázky, sázkové hry v kasinu (ruleta, blackjack apod.), výherní hrací přístroje, sázkové hry provozované prostřednictvím centrálního a lokálního loterijního systému, karetní hry a sázkové hry na internetu. Poměrně novým a častým jevem u mladých lidí je on-line hazardní hra. Jedná se o službu spojenou s peněžitým vkladem do hazardní hry, loterie nebo sázky, která je poskytována na dálku, elektronickou cestou a na individuální žádost příjemce služeb (Evropská komise, 2011). Jde tedy o hraní prostřednictvím internetu pomocí počítače, tabletu, mobilního telefonu či digitální televize. On-line hraní je nebezpečné zejména proto, že může být provozováno dlouhou dobu velmi skrytě, je takřka všude dostupné, manipuluje se pouze s virtuálními penězi. Dalším rizikem je pouze formální kontrola minimálního věku 18 let (například kliknutí na prohlášení typu: „Ano, je mi více než 18 let“). Hazardní hraní můžeme dále dělit na: 1. Drobné neorganizované – jde o všechny formy hry o peníze, jiné statky či protislužby, které probíhají po domluvě mezi jednotlivci či v partě a řídí se specifickými domluvenými pravidly. Ve školním prostředí jde nejčastěji o karetní hry jako je mariáš, poker či oko, dále pak o kostkové hry nebo o částečně dovednostní hru čára. Žáci se dále například mohou i sázet, zda nastane či nenastane nějaká událost. 2. Legálně organizované – jde o státem a zákony regulované podnikání, které samo sebe často označuje jako zábavní průmysl. Nejčastěji se jedná o menší kamenné provozovny zvané herny s automaty a video-loterijními terminály (VLT), dále o větší kamenná kasína vybavená navíc i ruletami a karetními stoly nebo o virtuální kasína, tj. speciální webové stránky. Komerční hazardní hry se vyznačují asymetrickým vztahem mezi provozovatelem hry a hráčem. Hráči jako celek tedy vždy prohrávají peníze vůči provozovateli. 3. Nelegálně organizované – jde o nejnebezpečnější formu hazardu organizovanou nelegálně. Nejsou odváděny žádné daně a zadlužený hráč je často dále vydírán a zapojován do nelegální činnosti.
-------------------------------	--

Východiska	Škodlivé (též problémové) hráčství lze charakterizovat jako jakýkoliv druh opakovaného hraní hazardních her jedincem, které způsobuje nebo zhoršuje negativní důsledky, jako jsou finanční problémy a dluhy, rozvoj závislosti, problémy ve vztazích, ale i problémy fyzického a duševního zdraví. Negativní důsledky prožívá také sociální okolí hráče. Škodlivé (problémové) hráčství bývá také označováno jako nutkavé anebo nezodpovědné hráčství. Za škodlivé můžeme považovat i jakékoliv hazardní hraní u dětí a mladistvých, a to nejen proto, že je do 18 let věku zákonem zakázané, ale zejména proto, že závislost se u dětí a mladistvých rozvíjí velmi rychle a může mít vážné důsledky pro rozvoj jejich osobnosti. Pro hazardní hraní se často v médiích i v běžné mluvě používá výraz gambling převzatý z angličtiny. Stejně tak odvozené označení gambler je pouze slangovým nikoliv odborným označením pro hazardního hráče. V České republice se užívá výrazu patologický hráč, i když i proti tomuto označení jsou ze strany některých odborníků vznášeny jisté etické námitky (nálepkování, dehonestace, patologizování apod.). Pojem patologický hráč chápeme jako extrémní případ škodlivého hraní. Tento pojem se často užívá pro medicínské účely. Patologické hráčství je oficiální psychiatrickou diagnózou (F63.0). Podle Mezinárodní klasifikace nemocí MKN-10 (World Health Organization, 2008) patří mezi nutkavé impulzivní poruchy a spočívá v častých opakovaných epizodách hráčství, které dominují v životě člověka. Způsobují újmu hodnot a závazků sociálních, vyplývajících ze zaměstnání, materiálních a rodinných. U jedince se vyskytují tato čtyři diagnostická kritéria: 1. Během období nejméně jednoho roku se vyskytnou dvě nebo více epizod hráčství. 2. Tyto epizody nejsou pro jedince výnosné a opakují se přesto, že vyvolávají tíseň a narušují každodenní život. 3. Jedinec popisuje silné puzení ke hře, které lze těžko ovládnout, a hovoří o tom, že není schopen silou vůle hře odolat. 4. Jedinec je zaujat myšlenkami a představami hraní a okolností, které tuto činnost doprovázejí. Trochu odlišnými leč inspirativními kritérii pro diagnostiku patologického hráčství disponuje Diagnostický a statistický manuál Americké psychiatrické společnosti DSM-5 (American Psychiatric Association, 2013). Zde nalezneme pojem gambling disorder. Jde o druh chování, při kterém se v mozku aktivuje tzv. systém odměn podobně jako při zneužívání drog. Mluvíme o tzv. závislosti na procesu. Z tohoto důvodu jsou symptomy typické pro gambling disorder do značné míry podobné závislostem na návykových látkách. Chování, které přináší okamžité uspokojení, má tendenci být opakováno. Při častém opakování se pak z dlouhodobého hlediska stává zvykem či návykem i navzdory tomu, že má negativní následky. V posledních desetiletích je v psychiatrické literatuře trend rozšířit pojem závislost z látkových závislostí i na behaviorální (nelátkové) závislosti. Lidé se tak stávají závislými ne přímo na droze či určitém chování, ale na prožitcích, které jsou jimi vyvolány, a ty jsou v mnoha ohledech totožné. Zdá se, že existuje pouze jedna závislost, kdy štěstí pramení pouze z uspokojování jediné potřeby, z určitého chování či vztahování se k nějakému objektu, které dává zapomenout na starosti (Vacek, Vondráčková, 2012).
--------------------------	--

Diagnostická kritéria pro tuto diagnózu dle DSM-5 jsou následující. Jde o neustálé a opakující se problematické hazardní chování, jež vede ke klinicky významnému zhoršení stavu jedince a míry jeho stresu, které indikujeme v případě, kdy osoba vykazuje čtyři (nebo více) z následujících znaků v průběhu 12 měsíců:

1. Aby dosáhl požadovaného uspokojení, musí jedinec zvyšovat množství peněz vkládaných do hazardní hry.
2. Když se pokouší omezit hazardní hru nebo s ní skončit, je neklidný nebo podrážděný.
3. Opakovaně a neúspěšně vyvinul úsilí, aby hazardní hru ovládal, omezil nebo s ní úplně přestal.
4. Často je zaujat hazardní hrou (např. má neustálé myšlenky, při kterých znovuprožívá minulé zážitky související s hazardní hrou, plánuje další hazardní hru, přemýšlí nad možnostmi, jak získat peníze k hazardní hře).
5. Častokrát, když se necítí dobře, hazardně hraje (např. když cítí bezmoc, úzkost, vinu, sklíčenost).
6. Častokrát se následující den vrací, aby vyhrál nazpět peníze, které ztratil důsledkem hazardní hry (nahrazování svých ztrát).
7. Lže, aby skryl rozsah svého zaujetí hazardní hrou.
8. Kvůli hazardní hře ohrozil nebo ztratil důležitý vztah, práci, nebo vzdělávací či kariérní příležitost.
9. Spoléhá se na druhé, aby mu poskytli finanční prostředky ke zmírnění zoufalé finanční situace zapříčiněné hazardní hrou.

Fáze vývoje závislosti:

1. Etapa: fáze výher – hráč je vtažen do hry a vyhrává. Je příznačná silná euforie. Chce stále více vyhrávat. Zvyšuje částky a roste mu sebevědomí.
2. Etapa: fáze proher – Hráč začíná častěji prohrávat, a protože chce peníze získat zpět, sází čím dál častěji. Když už nemá ze svého co sázet, začne si brát z cizích prostředků (okrádá rodinu, zadluhuje se u přátel). Gambler se snaží své problémy utajit. V případě odhalení slibuje nápravu. Bohužel s největší pravděpodobností začne hrát znovu s větší opatrností, aby nebyl odhalen.
3. Etapa: fáze zoufalství – Gambler ztrácí kontrolu nad sebou samým. Při získávání finančních prostředků si může počínat i nezákonně. Má tendenci svalovat vinu na ostatní. Věří, že se brzy dočká výhry. Ocítá se v izolaci, kterou často řeší alkoholem. Gambler trpí častými depresemi nebo myšlenkami na sebevraždu (Caster, 1984).

Tato diagnostická kritéria jsou určena pro dospělé. U dětí a dospívajících bude patologická forma hazardu nejspíše diagnostikována jako jiná forma poruchy chování F 91.8 (musí ovšem jít o opakované projevy po dobu minimálně 6 měsíců). Tuto diagnostiku provádí psychiatr.

U dětí a dospívajících vznikají závislosti, a tedy i chorobné hráčství mnohem rychleji než u dospělých. Je to způsobeno věkem experimentování, nezralostí mozku, hledáním vlastní identity, ale i velkou mírou volného času.

Možné příznaky hazardního hraní u žáka a související problémy:

Do jisté míry můžeme vycházet z příznaků popsaných v teoriích vývoje závislostí obecně, podle kterých se příznaky mohou projevovat na všech rovinách bio-psycho-sociálního modelu. Jde konkrétně například o následující příznaky:

chlubení se hrou a výhrami, používání hráčského slangu, lhaní, utrácení peněz, záškoláctví, změny nálad, výbušnost, popudlivost, stranění se kolektivu, samotářství, uzavřenost, nízká sebedůvěra, myšlenky na hru, ztráta zájmu o koníčky, problémy doma i ve vztazích a v kolektivu, zhoršení prospěchu, krádeže doma a ve škole, psychosomatické projevy, deprese,

	úzkost, suicidiální myšlenky a tendence, užívání návykových látek, závislost na hraní počítačových her a na internetu, raná zkušenost s hazardní hrou, potíže s adaptací a pravidly, dluhy, finanční problémy, trestná činnost atp. Pro představu uvádíme následující typologii hráčů, kde lze vysledovat možné příčiny hraní. Typologie hráčů: Tato typologie představuje pouze možné ilustrativní typy hráčů či motivací ke hře. Každý individuální případ může být kombinací různých typů s různou intenzitou problému. Ke každému jedinci je nutné přistupovat s ohledem na jeho jedinečnost. Typ A – je charakterizován výraznou snahou zopakovat si hazardní jednání, znovuprožití hráčské zkušenosti s rostoucí potřebou finančního vkladu do hry a stupňování prožitků a nezastaví se ani před nezákonnými činy, jak získat další finance na hru. Jedná se o sociálně narušeného jedince s osobnostními rysy nezdrženlivosti a sociální nepřizpůsobivosti. Typ B – má nejvýraznější vyjádřenou potřebu útěku od reality ke hře, hledá náhražku své úzkosti, pocitu viny a nedostatečnosti ve vztahu k okolí. Nedokáže se k problému přiznat, lže a snaží se problém zakrýt. Předpokládá pomoc a převzetí odpovědnosti za své prohry svými blízkými. Tento typ tíhne k neurotickému řešení problémů, je u něj patrná zvýšená úzkostnost a nejistota v sebehodnocení. Typ C – má nejvíce vyjádřenou neschopnost kontrolovat hru, projevuje se podrážděností při myšlence či snaze o ukončení hraní, považuje hru za svou potřebu, které se nemůže zbavit a nepřipouští si výrazný sociální dopad, izolaci a ztrátu společenského postavení. Jedná se o typ s výraznou závislostní dispozicí a nutkavostí v řešení situací (Blaszczynski & Nower, 2002). Přestože existují určité typologie, závislost na hazardním hraní může v určitém kontextu ohrozit každého (bez ohledu na pohlaví, věk, vzdělání či socioekonomický status). Každý může mít svůj jedinečný příběh a specifické příčiny, které ho ke hraní přivedly.		
Protektivní a rizikové faktory	Úkolem pedagogického pracovníka je hledat a podporovat protektivní faktory. Například podporovat a snažit se zajistit zdravé školní prostředí, podporovat dobré vztahy žáků s učiteli, nastavovat srozumitelná pravidla, podporovat včasnou systematickou a efektivní specifickou primární prevenci, snažit se o zajištění participace žáků a rodičů atp.		
	Protektivní faktory	Oblast	Rizikové faktory
	- svědomitost - citová stabilita - sebeovládání - úspěch ve škol - realistický vztah k penězům, vážení si hodnoty peněz	OSOBNOST	- vyhledávání nových a vzrušujících zážitků - impulzivita - hyperaktivita - poruchy chování či disharmonický vývoj - soutěživost - hraní počítačových (mobilních) her a trávení mnoho času na internetu - prožitá traumata - jiné psychické onemocnění
	- rozvoj schopností a	RODINA	- nedostatek rodičovské

	podpora cílevědomosti a volnočasových aktivit - existence kvalitních vztahů v rodině - orientace na pozitivní životní hodnoty - přiměřená rodičovská kontrola a znalost způsobů trávení volného času dítěte - vhodné způsoby hospodaření s penězi a kapesným - bezpečné používání internetu, platebních karet, zabezpečení účtů		kontroly - orientace na konzum - hazardní hraní či užívání návykových látek v rodině - nepodnětné rodinné prostředí - nezaměstnanost rodičů a chudoba - nefunkční či narušené rodinné vztahy - institucionální výchova - příslušnost k menšinám
	- vysoká úroveň školy (kvalita výuky a absolventů) - vytváření příležitostí pro efektivní trávení volného času - včasná diagnostika a intervence - specifická prevence hazardního hraní - zapojování rodičů do preventivních aktivit	ŠKOLA	- užívání návykových látek a hazardní hraní u spolužáků - absence preventivních programů nebo jen jejich formální plnění - malá či žádná nabídka smysluplného trávení volného času - malá kontrola nad užíváním informačních technologií žáky
	- pozitivní vzory ve společnosti - racionální politika přísně regulující hazard - finanční podpora preventivních aktivit na školách - podpora rodin a zdravého životního stylu	SPOLEČNOST	- přílišná dostupnost hazardních her - agresivní mediální kampaň a reklama na hazard - prostředí ohrožené sociálním vyloučením - chudoba a krize
Síť partnerů, spolupráce v komunitě, kraji	Školská poradenská zařízení (pedagogicko-psychologické poradny), střediska výchovné péče - metodická podpora, diagnostika, intervence... Nestátní neziskové organizace zaměřené na problematiku adiktologických služeb a primární prevence - preventivní programy, poradenství, intervence, nízkoprahové kluby pro děti a mládež, vzdělávání... Zdravotnická zařízení (ordinace klinických psychologů, adiktologické poradny, psychiatrické AT ambulance, psychiatrické nemocnice) - poradenství, diagnostika, léčba... Protidrogoví koordinátoři, krajští školští koordinátoři prevence, koordinátoři prevence kriminality aj. - koordinace, financování programů, vzdělávání...		
Legislativní	Národní strategie protidrogové politiky a Akční plán pro oblast		

rámec (krajské plány, strategie, webové odkazy)	hazardního hraní Dne 15. prosince 2014 byla vládou schválena usnesením č. 1060 revize Národní strategie protidrogové politiky na období 2010-2018 (Národní strategie 2010-2018), která do protidrogové politiky ČR integrovala problematiku hazardního hraní. Cíle strategie: - snížit míru hazardního hraní mezi dětmi a mládeží, - snížit míru problémového hráčství, - snížit potenciální rizika spojená s problémovým hráčstvím pro jedince a společnost, - posílit zákonnou regulaci hazardního hraní. Zákonná regulace na národní úrovni: - Vyhláška š. 197/2016 Sb., kterou se mění vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních. - Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník - Úmluva o právech dítěte 104/1991 Sb. - Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí a mládeže - Základní zákonný rámec pro provozování hazardních her v ČR poskytuje zákon č. 202/1990 Sb. (tzv. loterijní zákon). Novela zákona bude platná od 1. ledna 2017 - Zákon o hazardních hrách č. 186/2016 Sb. Platný od 1. ledna 2017. Zákonná regulace na obecní úrovni: - Specifické obecní a městské vyhlášky Doporučujeme školským pracovníkům seznámit se s platnými vyhláškami v jejich obci. Tyto vyhlášky obsahují informace k provozování hazardních her včetně jeho zákazu na části nebo celkovém území obce.
Typ prevence - nesespecifická prevence, specifická prevence (všeobecná, indikovaná, selektivní)	Základem prevence hazardního hraní je na tento problém zaměřený preventivní program, tj. aktivity specifické všeobecné primární prevence. Takový program by se měl interaktivní a zážitkovou formou věnovat zejména těmto a podobným tématům: - Zvýšení informovanosti žáků o povaze a rizicích hazardního hraní, včetně korekce chybných informací a mylných přesvědčení o hazardní hře. Odhalování matematických a statistických principů sázek. (Mezi nejčastější omyly hráčů patří iluze o rychlém zbohatnutí, o zajímavosti hry, o navrácení prohraných peněz a o tom, že hrou se dá uniknout před neřešenými osobními, rodinnými, citovými nebo pracovními problémy). - Změnu postoje k hazardním hrám ve směru odklonu od těchto aktivit, což snižuje riziko závislosti v dospělosti. - Budování finanční gramotnosti žáků, která obnáší i problematiku dluhových pastí, hospodaření s domácím rozpočtem či bezpečností při vedení účtů. - Kontrola nad impulzivním řešením problémů a podpora schopností řešení problémů, plánování a efektivního rozhodování. - Propojování tématu hazardního hraní i s tématy jiných závislostí, zejména pak s internetovou závislostí a užíváním návykových látek. - Informovanost žáků o tom, na koho se v případě problémů s hazardní hrou mohou obrátit o pomoc (kromě pedagogů jde i o specializované poradny, linky důvěry či například pracovníky nízkoprahových klubů pro děti mládež).

Příkladem kvalitního projektu může být program prevence problémového hráčství s názvem Stacked Deck (v překladu „cinknutý balíček karet“) (Williams et al., 2010). Dalším příkladem mohou být certifikované programy.

I v prevenci hazardního hráčství mohou být alternativou tzv. peer programy (tj. programy realizované prostřednictvím vrstevníků, kteří působí na posílení „zdravých“ a odmítání „nezdravých“ norem, mínění a chování ve skupině).

Za významný preventivní krok můžeme považovat i rozhodný a jasně proklamovaný postoj školy jako instituce, která hazardní hru netoleruje a činí v tomto ohledu konkrétní preventivní opatření.

V rámci **všeobecné nespecifické prevence** se dají doporučit aktivity zaměřené na podporu rozvoje osobnosti, zvládacích strategií, sebedůvěry, komunikace, zdravého životního stylu či zapojení do širokého spektra volnočasových aktivit.

Programy **selektivní primární prevence** pracují s osobami, rodinami či komunitami, u kterých jsou ve zvýšené míře přítomny rizikové faktory pro vznik a vývoj hazardního hraní, tj. u těch, kdo jsou více zranitelní nebo jsou vystaveni působení více rizikovým faktorům než jiné skupiny populace (např. nepříznivé sociální podmínky, rizikové prostředí, riziková povolání, sociální exkluze). Jedná se tedy o skupiny definované spíše lokálně nebo příslušností k nějaké skupině (např. děti z vyloučených lokalit, děti trávící většinu svého volného času bez dozoru na ulici, děti ze zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy, příslušníky etnických a národnostních menšin apod.).

Programy **indikované primární prevence** lze pojímat jako prevenci, která je určena pro jedince vystavené působení výrazně rizikových faktorů, případně pro ty, u kterých se projevy hazardního hraní již vyskytly. Cílem prevence nemusí být jen zabránění hraní, ale často též alespoň snížení rizikovosti či intenzity hraní. Jedná se o individuální i skupinovou práci s jedinci se specifickými osobnostními charakteristikami, specifickým problémovým chováním či jinými psychickými komplikacemi. Velmi ohroženy jsou i děti, jejichž rodiče patří k hazardním hráčům. Programům většinou předchází určitá forma screeningu nebo diagnostiky. Uvedené programy bývají též označovány jako **včasná intervence**. Hlavním úkolem pedagoga je identifikace žáka, který má s danou problematikou problém na základě indicií popsaných výše. Pedagog musí velmi citlivě postupovat a s žákem na toto téma navázat kontakt. K danému žákovi musí přistupovat citlivě, nestigmatizovat ho. Základem je otevřená komunikace a schopnost navázat důvěrný vztah s nabídkou adekvátní pomoci s odkazy na dané odborné služby. Může pomoci přímo zprostředkovat kontakt na dané zařízení. Neodmyslitelnou součástí řešení je spolupráce s vedením školy a především rodiči/zákonnými zástupci žáka. Programy indikované prevence by měli provádět proškolení a zkušení preventivní pracovníci (Charvát, Jurystová & Miovský, 2012).

Poradci, kteří pracují s hazardními hráči, zjistili, že otázky na zjištění hloubky problému mohou být překvapivě jednoduché a přímočaré - jako například:

- 1) Patří sázení či hraní k tvým zálibám?
- 2) Je to zábava, nebo někdy otrava?
- 3) Můžeš mi o tom něco povědět?

	(Jackson, Goode, Smith, Anderson, & Thomas, 2006) Následující dvě otázky mohou být též užitečné jako rychlý screening problémů s hazardní hrou: 1) Už jsi měl někdy pocit, že je třeba vsadit více peněz? 2) Už jste někdy lhal svým blízkým o tom, kolik jsi prohrál? C. Kladná odpověď na jednu nebo obě otázky může naznačovat zásadní problém (Johnson et al., 1997). D. Existuje celá řada diagnostických nástrojů, které mohou pomoci odhalit problém s hazardní hrou nebo rizikovými osobnostními rysy, které ke hře mohou vést. Např. Dotazník na patologické hráčství „The South Oaks Gambling Screen“ (SOGS), nebo dvacet otázek dotazníku Anonymních gamblerů. Tyto nástroje mohou využívat jak lékaři a psychologové, tak i pedagogové.
Doporučené postupy z hlediska pedagoga - školy (efektivní postupy by měly být evaluovány, založeny na vědecky ověřených datech....) vs. nevhodné postupy	Vhodný přístup - Identifikovat problém, citlivě na něho reagovat. Nebagatelizovat ho. - Zmapovat situaci ve třídě - prevalence, názory, informace o problematice. - Tvorba nástěnky nebo předání informací o rizicích, hráčských bludech, kontaktech na odbornou pomoc. - Zpracovat tematiku hráčství do tzv. minimálního preventivního programu školy. - Adekvátnost programu a intervencí ve vztahu k věku, potřebám a mentálním schopnostem dítěte. - Kontinuální proces programu, programy by na sebe měly navazovat. - Zaměření na změnu postojů a chování. - Živé interaktivní učení, podpora zájmu a zvědavosti vhodnými zábavnými metodami. - Využívání směrodatných vzorů, pokud možno z blízkého okolí. - Otevřená hodnotově orientovaná diskuse. - Realizaci programů navrhuji a řídí kvalifikovaní interdisciplinárně orientovaní odborníci. - Zaměření se na témata, jako je způsob trávení volného času žáků a hospodaření s financemi. Nevhodný přístup - Bagatelizace problematiky (např. tolerovat karetní hru o peníze). - Odstrašování, triviální „Prostě řekni ne.“ - Jednorázové neinteraktivní akce, multimediální akce, divadelní a jiná kulturní představení bez návaznosti. - Zaměření pouze na poznatky. - Přednášková forma. - Jednorázové aktivity. - Neosobnost, formalismus, využívání atrakcí (např. ex-gamblerů). - Potlačování diskuze, nebo naopak „bezbřehost“ diskuse. - Amatérismus realizátorů, například výběr „spasitelů“ neškolených v primární prevenci. V mnoha ohledech je úspěšný preventivní přístup k hazardnímu hraní podobný přístupu k návykovým látkám.
	Kromě výše zmíněných preventivních aktivit je dobré věnovat pozornost i následujícím možnostem a okolnostem.

Možnosti a limity pedagoga – školy	Hazardní hra v prostorách školy a v jejím okolí by se neměla tolerovat. U drobných neorganizovaných hazardních her (karty o peníze ve škole atp.) se přes zdánlivou nevinnost jedná o prvotní formy hazardu a je potřeba jim ze strany školy věnovat pozornost, byť nejde o vysoce rizikové aktivity. Školní řád by to měl zakazovat a pracovníci by dodržování tohoto zákazu měli hlídat. Škola by se též měla vhodným způsobem jasně veřejně vymezovat proti této formě rizikového chování. Legální organizovaný hazard lze též podrobit dohledu a kontrole. V posledních letech panuje kolem legálního hazardu velká celospolečenská debata. Na úrovni státu i obcí jsou zaváděny různé formy regulace (plošný zákaz, omezení časová a prostorová, kontroly dodržování zákonů, zvýšení daní atp.). Škola tak může například hlídat zákaz výskytu heren či reklamy na hazard ve svém okolí, spolupracovat s policií při kontrole dodržování minimálního věku návštěvníků heren a sázkových kanceláří atp. Nelegální organizovaná hazardní činnost už překračuje možnosti a kompetence školy a proti této formě hazardu by měla vždy zasahovat policie. Škola může zamezit zejména on-line hazardním aktivitám tím, že se naučí účinně blokovat hazardní servery na své internetové síti (počítačové učebny, wifi). Zabezpečený internet na škole a jasná pravidla pro používání informačních technologií (například chytrých mobilních telefonů či tabletů atp.) žáky i zaměstnanci jsou základem pro předcházení problémů. Pedagog může dále do preventivních aktivit zapojit i rodiče, například tím, že je informuje o dodržování následujících zásad, které mohou účinně předcházet problémům s hráčstvím u jejich dětí: • Sami hazardně nehrajte a svými penězi na hraní nepřispívejte - rodiče mají nejdůležitější vliv na utváření postojů dětí (např. otázka hodnoty peněz, seznamovat dítě adekvátním způsobem s hospodařením s penězi v rodině). • Posilujte zdravé sebevědomí dítěte. • Získejte si plnou nebo alespoň částečnou důvěru dítěte, naučte se naslouchat svým dětem, věnovat jim svůj čas, posilujte jejich vazbu na rodinu. • Předcházejte nudě, podporujte kvalitní zájmy a záliby. • Opatřete si dostatek informací a o problému s dítětem zasvěceně hovořte - otevřeně deklarujte svůj postoj k této problematice. • Stanovte a důsledně prosazujte zdravá pravidla, za porušení pravidel by měly následovat adekvátní a předem domluvené sankce (např. při hraní krácení kapesného). • Vneste do finančního hospodaření dítěte pořádek, nedávejte mu větší finanční částky. • Pokud máte pocit, že problém narůstá, nebojte se spolupráce s odborníky. (zdroj: www.poradenskecentrum.cz) V neposlední řadě je potřeba zmínit, že ohrožení hazardní hrou jsou i pedagogové. Jedná se o náročnou profesi. Informační a preventivní strategie by měly tedy směřovat i k zaměstnancům školy. Vhodné mohou být například aktivity zaměřené na prevenci syndromu vyhoření.
	V případě podezření, že se nezletilý žák věnuje hazardnímu hraní, by měl učitel (či lépe třídní učitel) v první řadě informovat rodiče žáka při osobním setkání. Podporu v této situaci mohou poskytnout pracovníci školního poradenského pracoviště (školní metodik prevence, výchovný poradce či školní psycholog). Pokud rodiče odmítají spolupracovat s pracovníkem školy, je škola

Kdy, koho a v jakém případě vyrozumět (rodiče, PPP, OSPOD, Policii ČR atd.).	oprávněna vyrozumět obecní úřad, tedy sociálního pracovníka z orgánu sociálně právní ochrany dětí (OSPOD). V případě vážného či odůvodněného podezření zákon dokonce určuje školskému zařízení za povinnost nahlásit tuto skutečnost OSPOD. V případě nutnosti návazné intervence pro žáka či třídní kolektiv je možné se obrátit na oblastního metodika prevence z pedagogicko-psychologické poradny, který může poskytnout metodickou pomoc či školu případně osobně navštívit. Pokud má učitel důvodné podezření, že byl v souvislosti s hazardním hraním spáchán trestný čin (krádež, podvod, ublížení na zdraví atp.), měl by o této situaci informovat ředitele školy a v koordinaci s pracovníky školního poradenského pracoviště zvolit vhodný postup vyšetření události. O tomto postupu by měl být vyhotoven písemný zápis. Škola má ze zákona povinnost se v případě spáchání trestného činu (či podezření na spáchání) obrátit na orgány činné v trestním řízení, tj. Policii ČR. V případě, že se jedná o žáka (studenta) staršího 18 let, tedy plnoletého, i zde mají rodiče, kteří k němu mají vyživovací povinnost a se kterými žák (student) žije ve společné domácnosti, právo znát jeho prospěch a vše týkající se jeho studia. Škola by i v tomto případě mohla rodiče o problému informovat. Pro zajištění větší právní jistoty a jasné dohody se žáky se dá záležitost plnoletosti vyřešit i tím, že dá škola všem těmto žákům předem podepsat prohlášení, že souhlasí, aby škola podávala jejich rodičům veškeré informace. V případě zjištění problému u zletilých je také namístě apelovat na řešení problému jimi samotnými a odkazovat je na specializované adiktologické služby a poradny.
Doporučené odkazy (internetové, literatura apod.)	Stránky Národního monitorovacího střediska pro drogy a závislosti (NMS) při Úřadu vlády České republiky, kde nalezneme klíčové národní dokumenty, nejnovější populační statistiky http://www.drogy-info.cz/hazardni-hrani-2015/ a mapu pomoci s kontakty na léčebná a preventivní zařízení http://www.drogy-info.cz/mapa-pomoci/ Stránky Ministerstva školství mládeže a tělovýchovy obsahující metodická doporučení a metodické pokyny v oblasti primární prevence rizikového chování schválená vedením MŠMT: http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicke-dokumenty-doporuceni-a-pokyny Doporučené knihy v češtině: Nešpor, K. (2011). Jak překonat hazard. Praha: Portál. Nešpor, K. (2003). Návykové chování a závislost. Praha: Portál. 3.dopl a opravené vydání. Nešpor, K. (2006). Už jsem prohrál dost. Praha, Sportpropag. Prunner, P. (2008). Psychologie gamblersství aneb Sázka na štěstí. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. ... Výzkumné instituce věnující se výzkumu hazardního hraní a jeho prevenci (ilustrativní výběr): http://psych.upol.cz/ http://www.adiktologie.cz/cz/

<http://www.nudz.cz>
<https://www.ntu.ac.uk/staff-profiles/social-sciences/mark-griffiths>

...

Internetové poradny, svépomocné weby a on-line publikace pro hazardní hráče a jejich rodiny (neúplný ilustrativní výběr):

www.gambling.podaneruce.cz
<http://www.drnespor.eu/>
<http://stopzavislosti.cz/>
<http://poradna.adiktologie.cz/>
<http://www.poradenskecentrum.cz/>
<http://www.magdalena-ops.eu/index.php/o-nas-menu/ke-stazeni/publikace.html>
<http://www.sananim.cz/gambling-ambulance/co-nabizime.html>
<http://pnz.prevent99.cz/sluzby>

...

Použitá literatura a zdroje:

American Psychiatric Association. (2013). Diagnostic and statistical manual of mental disorders (DSM-5®). American Psychiatric Pub.

Blaszczynski, A. & Nower, L. (2002). A pathways model of problem and pathological gambling. *Addiction*, 97(5), 487-499.

Custer, R. L. (1984). Profile of the pathological gambler. *Journal of Clinical Psychiatry*. 45(12), 35-38.

Evropská komise (2011). Zelená kniha O on-line hazardních hrách na vnitřním trhu. Evropská komise.

Charvát, M., Jurystová, L. & Miovský, M. (2012). Čtyřúrovňový model kvalifikačních stupňů pro pracovníky v primární prevenci rizikového chování ve školství. *Klinika adiktologie*, 1. lékařská fakulta Univerzity Karlovy v Praze a Všeobecná fakultní nemocnice v Praze ve vydavatelství Togga.

Jackson, A., Goode, L., Smith, S., Anderson, C., & Thomas, S. (2006). Problem gambling: A guide for Victorian schools.

E. Johnson, E. E., Hamer, R., Nora, R. M., Tan, B., Eisenstein, N., & Engelhart, C. (1997). The Lie/Bet Questionnaire for screening pathological gamblers. *Psychological Reports*, 80(1), 83-88.

Mravčík, V., Rous, Z., Tion Leštinová, Z., Drbohlavová, B., Chomynová, P., Grohmannová, K., Janíková, B., Vlach, T. (2016). Výroční zpráva o hazardním hraní v České republice v roce 2015. Mravčík, V. (Ed.). Praha: Úřad vlády České republiky.

Vacek, J. & Vondráčková, P. (2014). Behaviorální závislosti: Klasifikace, fenomenologie, prevalence a terapie. *Česká a Slovenská Psychiatrie*, 110(6).

Williams, R. J., Wood, R. T. & Currie, S.R.(2010). Stacked Deck: An Effective, School-Based Program for the Prevention of Problem Gambling. *The Journal of Primary Prevention*. 31(3), 109-125.

World Health Organization. (2008). Mezinárodní klasifikace nemocí. Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů – Desátá revize. [Aktualizovaná verze 2014].

Rizikové chování ve školním prostředí Krizové situace spojené s ohrožením násilím ve školním prostředí, které přichází z vnějšího i vnitřního prostředí	
• Typ rizikového chování	Krizové situace spojené s násilím ve školním prostředí zahrnují zejména rizikové chování, které je vyvoláno krizovou situací, která přichází z: 1. <u>vnitřního prostředí</u> - řešení konfliktů neadekvátním způsobem, zejména šikana, kyberšikana, vandalismus a další (viz Přílohy Metodického doporučení), útok na školu ze strany dětí/žáků/studentů (dále jen žáci), případně ze strany pedagogů. 2. <u>vnějšího prostředí</u> - řešení konfliktů neadekvátním způsobem, násilí způsobené osobou, která navštívila školu - obvykle rodič/rodiče žáka, násilí způsobenému osobou/osobami, která vnikla do školy nebo jejího okolí a ohrožuje školu násilím nebo jinými prostředky, které mohou ohrozit žáky, pedagogy a další pracovníky školy.
• Východiska	Mnoho národních iniciativ se v poslední době zaměřuje na bezpečnost škol a s tím spojené krizové plánování škol, včetně úrovně zabezpečení školy proti vnějšímu nebezpečí. Nelze jednoznačně stanovit všechny okolnosti, které mohou způsobit ohrožení školy (pedagogických i nepedagogických pracovníků, žáků) vnějšími faktory. Profil pachatelů násilí je složitě specifikovat, neexistuje jednotný profil pachatelů násilí na školách. Zkušenosti, které se vztahují k tomuto fenoménu, se obvykle zabývají napadením střelnou nebo bodnou zbraní, nebo užitím jiných prostředků, které směřují k paralýze prostředí, např. výbušnin. Mezi pachateli mohou být lidé psychicky nemocní, nebo také lidé, kteří násilím proti škole řeší další osobní nebo společenský konflikt. Pachatelé mohou jednat na úrovni jednotlivce nebo skupiny. Pachatelé se tak mohou lišit jak vlastní motivací pro násilný čin, tak také svojí národností, etnickou příslušností, socioekonomickým statusem, akademickým prospěchem i rodinným zázemím. Ze zkušeností v jiných zemích víme, že: ▪ V mnohých případech byla hlavním motivem odplata a pachatelé mluvili o svých plánech s ostatními žáky. ▪ Většina pachatelů ohrožujících střelbou ve školách byla oběťmi šikany a měla sebevražedné sklony. ▪ Motivem pro spáchání násilí může být také akutní stav spojený s psychickým onemocněním, zde se pak může jednat jak o pachatele z vnitřního prostředí školy, tak o pachatele, který přes veškerá bezpečnostní opatření naruší vnitřní bezpečnost školy. ▪ Každá škola by měla mít z těchto důvodů vytvořený krizový plán (viz kapitola Doporučené postupy, strana 8) jak se zachovat v těchto neočekávaných a těžce předvídatelných situacích a měla by za tím účelem mít vytvořený krizový tým.

	Identifikace žáků, kteří spadají do rizikové skupiny s násilnickými sklony, je komplexní a zvažovat by se měly zejména následující faktory, které mohou posilovat násilné chování: • fascinace mediálním násilím, zbraněmi a výbušninami, • snížená schopnost lítosti, • hrubé chování k ostatním lidem i zvířatům, • nedostatek pozitivních vztahů k dospělým a ke škole, • onemocnění spojená s možnými ataky násilného a nekontrolovaného jednání. Čím více podobných charakteristik se u žáka projeví, tím větší pozornost je třeba mu věnovat. Je důležité, aby pracovníci školy znali dobře každého ze žáků školy. S podobnými faktory je třeba počítat u všech dospělých osob z prostředí školy, i těch, které přicházejí z vnějšího prostředí a současně je třeba zvažovat faktory spojené s radikálním chováním a extrémismem. Škála možných krizových situací je tedy široká a je třeba, aby aktivity školy ve vztahu k žákům a ostatním zaměstnancům školy tvořily provázaný celek v podobě bezpečnostního plánu a krizového plánu včetně systému včasného varování. Žáci a zaměstnanci musí být informováni o tom, jak se chovat v případě uváděných nečekaných krizových situací, případně při podezření na hrozící krizovou situaci, na koho se obrátit, kde je možnost úniku a případné ochrany před útočníkem/ky. Současně je nezbytné, aby škola měla zpracovaný i následný plán intervence (viz kapitola Doporučené postupy, strana 9) pro žáky, pedagogy, další zaměstnance škol a případně i pro rodiče, pokud se stala objektem násilného chování. Oblast rizikového chování a prevence před jeho vznikem je v rámci školské legislativy vnímána v kontextu bezpečnosti a ochrany zdraví. Zajišťování bezpečnosti a ochrany zdraví (BOZ) při vzdělávání ve školách je nedílnou součástí vzdělávacích programů a jejich naplňování na všech stupních vzdělávání. Zjišťování a hodnocení bezpečného prostředí ve školách je uskutečňováno komplexně prostřednictvím České školní inspekce (ČŠI). Školy se při zajišťování bezpečnosti a ochrany zdraví žáků zaměřují především na tyto okruhy: 1. školní/vnitřní řád – vymezení formálního rámce bezpečnosti a ochrany zdraví žáků, včetně pojmenování nebezpečí, rizik možného ohrožení života a zdraví žáků spolu s přijetím adekvátních opatření; stanovení režimu dne, rozvrhu hodin a přestávek v souladu se zásadami psychohygieny a v souladu s právními předpisy, 2. organizační zajištění dohledu nad žáky při vzdělávání a souvisejících činnostech – důraz na exponované časy – ranní příchody do školy, polední přestávka, vyzvedávání ze školní družiny apod.; 3. zařazení problematiky BOZ do jiných dokumentů (školní vzdělávací
--	--

	programy - ŠVP); 4. seznámení zaměstnanců a žáků školy s opatřeními zajišťujícími bezpečnost a ochranu zdraví žáků; 5. informování zákonných zástupců dětí a nezletilých žáků o vydání a obsahu školního/vnitřního řádu; 6. hodnocení a prevence rizik s ohledem na zajištění BOZ žáků a aktuálního stavu přijatých preventivních opatření k případným mimořádným událostem včetně zajištění první pomoci žákům; 7. praktické nácviky činností při situacích ohrožení žáků, při mimořádných situacích a při požáru; 8. personální zabezpečení BOZ, vzdělávání odpovědných osob v oblasti BOZ včetně stanovení vhodné organizace pro vzdělávání v této problematice; 9. prostorové a materiální vybavení a zabezpečení včetně plnění podmínek pro zajištění BOZ na užívaných sportovištích a v dalších vnitřních i venkovních prostorách škol a na místech určených pro výuku praktického vyučování, zajištění podmínek BOZ při akcích pořádaných školou podle § 3 vyhlášky č. 48/2006 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky, včetně přesunů do jiných prostor školy nebo do pronajatých prostor jiných subjektů a na mimoškolní akce včetně stanovení pravidel. Vzdělávání v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví ve školách Problematika ochrany zdraví a bezpečnosti byla zapracována do rámcových vzdělávacích programů (RVP). Tato témata jsou rozložena do několika vzdělávacích oblastí a oborů, především však na 1. stupni ZŠ do vzdělávacího oboru Člověk a jeho svět, na 2. stupni ZŠ a v odpovídajících ročnících víceletých gymnázií do vzdělávacího oboru Výchova ke zdraví, ve školách poskytujících střední vzdělání do vzdělávací oblasti Vzdělávání pro zdraví. Je však nutné upozornit na to, že se jedná o témata vertikálně i horizontálně prolínající vzdělávání a je potřebné je zařadit i do ostatních vzdělávacích oblastí a oborů. Problematika ochrany zdraví a bezpečnosti je pro mateřské školy zapracována v Rámcovém vzdělávacím programu (RVP PV) již v klíčových kompetencích – činnostní a občanské kompetence. Zároveň je na bezpečnost a ochranu zdraví myšleno i v kapitole Podmínky předškolního vzdělávání. RVP pro odborné vzdělávání obsahují jako jednu ze závazných odborných kompetencí bezpečnost a ochranu zdraví při práci. Dále jsou zde v části Základní podmínky pro uskutečňování vzdělávacího programu uvedeny také Podmínky bezpečnosti práce a ochrany zdraví při vzdělávacích činnostech. Jedná se především o výuku k bezpečnosti v silniční a železniční dopravě, o oblast ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí a výuku o postupech při záplavách a dalších živelních událostech. Součástí této problematiky jsou také oblasti týkající se prevence úrazů, první pomoci, nácviku chování při úrazech, přivolání pomoci, způsobů komunikace s operátory tísňových linek a integrovaného záchranného systému, poznávání a upevňování preventivního chování, účelného rozhodování a jednání v různých situacích ohrožení vlastního zdraví a bezpečnosti i zdraví a bezpečnosti druhých, včetně chování při mimořádných událostech. Ve spolupráci s Ministerstvem
--	---

	vnitru (MV) – Generálním ředitelstvím hasičského záchranného sboru (GŘHZS) byl zpracován metodický materiál „Podklady k výuce témat ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí v základních školách“ a zveřejněn nejen na webovém portále MŠMT, GŘHZS, ale také na metodickém portálu www.rvp.cz, který spravuje Národní ústav pro vzdělávání. V materiálu je zastoupena i problematika ochrany proti úrazům a problematika první pomoci a je možné jej s menšími úpravami využít jako zdroj informací nejen pro základní školy. Základem osvojování dovedností a způsobů jednání je praktický nácvik, provádění ukázek a nácvik reakcí v modelových situacích, které jsou součástí výuky v každém ročníku. Pro efektivitu vzdělávání a výchovy jsou doporučovány metody prožitkové pedagogiky (praktický nácvik, skupinový trénink, simulační hry). Rozsah vědomostí i nácviku dovedností je pak třeba volit vždy přiměřeně vzhledem k věku a schopnostem žáků. Tematická zpráva ČŠI – bezpečnost ve školách a školských zařízeních (2014) Česká školní inspekce zjišťovala na základě úkolu vlády České republiky stav zajištění základní bezpečnosti ve školách a školských zařízeních. Tematická inspekční činnost byla zaměřena na bezpečnost žáků při vzdělávání a s ním přímo souvisejících činnostech a při poskytování školských služeb. Úkolem tematické inspekční činnosti bylo dále zjistit, jaké podmínky mají školy pro zajištění bezpečnosti. Inspekční činnost probíhala v termínu od 20. října do 13. listopadu 2014. Během sledovaného období navštívili pracovníci ČŠI celkem 5 477 škol a školských zařízení. V tematické inspekci bylo zjišťováno: • technické a personální zabezpečení proti vniknutí a pohybu cizích osob v prostorách školy (jak ráno při vstupu do školy, tak v průběhu výuky během dne), • personální zabezpečení škol, • využívání technického a personálního zabezpečení a jejich vzájemnou kombinaci, • účinné uplatnění technických a personálních opatření školy při vstupu cizích osob do školy, • zapojení škol do projektů na podporu bezpečnosti, • vyjádření škol k formám podpory pro lepší zajištění bezpečnosti svých dětí, žáků nebo studentů, <i>zpráva je zveřejněna na www.csicr.cz</i>		
• Rizikové faktory	Rizikové faktory	Doména	Protektivní faktory
	Nedostatek rodičovské kontroly a podpory.	Rodina	Rozvinuté rodinné vazby.
	Nedostatečná nabídka nebo dostupnost alternativ trávení volného času.	Komunita, škola	Podpora širokého spektra aktivit v komunitě i ve škole.
	Oslabený pocit bezpečí a důvěry ke škole ze strany žáků/studentů a zaměstnanců.		Podpora a rozvoj fyzického a psychologického bezpečí ve škole, posilování pozitivních vztahů ve třídě, pedagogickém sboru a mezi žáky a zaměstnanci. Zpracovaný minimální preventivní program a realizace preventivních

			aktivit.
	Oslabený pocit sounáležitosti a odpovědnosti za spoluutváření bezpečného prostředí ve škole, nízká úroveň spolupráce mezi zaměstnanci, žáky/studenty, rodiči, nízká úroveň povědomí o zachycení včasných příznaků krizové situace.		Podpora rozvoje odpovědnosti stanovením jasných odpovědností ve vztahu k rizikovým událostem, podpora kooperace zaměstnanců, žáků/studentů a rodičů stanovením pravidel pro vnitřní a vnější komunikaci.
	Nedostatečně zpracovaná pravidla pro předcházení nebo rozvoj dopadů rizikové situace.		
	Nízká informovanost o postupech v předcházení nebo minimalizaci dopadů krizové situace u zaměstnanců a žáků/studentů.		
	Poruchy chování, rizikové chování	Osobnost	Včasná diagnostika, adekvátní intervence Posílení kontrolních mechanismů, podpora rodinných vazeb
	Uzavřenost Nekonformnost Úzkosti Deprese		Podpora sebevědomí Respekt k odlišnostem
Síť partnerů, spolupráce v komunitě, kraji	a) Partnerskou síť by měli tvořit v první řadě: ředitel, zástupci ředitele, pedagogové, další zaměstnanci, žáci a studenti. Komunikace, provázanost a kooperace na úrovni školy je pro zajištění bezpečného prostředí zcela zásadní. b) Na úrovni školy je dále důležitou složkou pro řešení krizové situace školní poradenské pracoviště. c) Další úrovní je skupina rodičů a osob odpovědných za výchovu u dětí, případně také osob, jimž je dítě svěřeno do péče (náhradní rodinná nebo výchovná péče). Pro případ krizové situace je vhodné mít vytvořený seznam kontaktů na všechny osoby, jimž je třeba podat sdělení či požádat o součinnost. d) V rámci tvorby bezpečnostních plánů je možné obrátit se s žádostí o pomoc na státní či soukromé subjekty zprostředkující konzultace k vyhodnocení rizik ve vztahu k fyzickému bezpečí školy a na pedagogicko-psychologické poradny, školní psychology, střediska výchovné péče, či na tuto oblast zaměřené neziskové organizace, které mohou být nápomocni v identifikaci potřebných opatření ve vztahu k udržování a zvyšování psychologického a fyzického bezpečí. e) Odborníci nebo subjekty poskytující krizovou intervenci a krátkodobou či dlouhodobou psychologickou péči pro jednotlivce, skupiny či školní třídy; krizové linky – tím může být tým psychologů, nezisková organizace, středisko výchovné péče apod.		

	f) Nezbytnou součástí sítě partnerů jsou bezpečnostní složky, hasičský záchranný sbor a zdravotnické zařízení.
Legislativní rámec, dokumenty	<i>Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)</i> <i>Vyhláška č. 64/2005 Sb., o evidenci úrazů dětí, žáků a studentů</i> <i>Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních včetně Přílohy č. číslo 3, II. Standardní činnosti školního metodika prevence</i> <i>Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních, čj. 21291/2010-28, včetně příloh.</i>
Typ prevence (specifická, nespecifická)	Jedná se o specifickou primární prevenci, která zahrnuje aktivity věnované předcházení výskytu krize, např. řešení konfliktů, nepřítomnost střelných zbraní, programy pro prevenci šikany, kyberšikany, sebevražd, výcvik pracovníků školy v zásadách první pomoci. Hlavními příčinami smrti u dětí jsou podle pořadí četnosti úrazy, vraždy a sebevraždy. Doporučené intervence: Sekundární intervence: zahrnuje kroky, které je třeba podniknout bezprostředně po krizi s cílem minimalizovat efekty a eskalaci, např. evakuace studentů do bezpečí či co nejrychlejší znovuotevření školy po tragické události. Terciární intervence: zahrnuje poskytování dlouhodobé následné péče těm, kteří prožili těžkou krizovou situaci, např. monitorování a podpora přátel obětí během jednoho roku po události, pomoc odborníka pro řešení krizových situací, pomoc psychologa po násilném incidentu na škole. Výzkum prokázal, že mladiství, především pokud prožili nějaké trauma, jsou vystaveni vyššímu riziku drogové závislosti, hrubého chování a sebevražedných sklonnů.
Doporučené postupy z hlediska pedagoga x nevhodné postupy	1. Předcházení vzniku rizikové situace Úspěšnost školy v předcházení vzniku a rozvoje krizové situace z velké míry souvisí s tím, jak kvalitně jsou nastavená pravidla fungování denního chodu školy, pravidla pro vnitřní i vnější komunikaci, znalost zákonného rámce a průběžný monitoring. Velký vliv na úspěšnost prevence má míra součinnosti a participace jednotlivých zaměstnanců, rodičů a žáků samých na výše uvedeném (viz www.spolecnekbezpeci.cz). Škola by měla mít zpracovaný bezpečnostní plán, který identifikuje konkrétní možné předvídatelné rizikové jevy, identifikuje místa ve škole, se kterými může být riziko spojeno, stanovuje cíle, odpovědnosti a nástroje určené k prevenci vzniku rizikového jevu. 2. Včasná identifikace příznaků rizikové situace Postupy monitoringu žáků a osob pohybujících se ve škole, monitoring rizikových míst a situací ve vztahu ke stanoveným rizikovým jevům a způsoby varování. Pracovníci školy by měli vědět, jaká je jejich odpovědnost ve včasné identifikaci hrozící krizové situace, jaké mohou pozorovat příznaky, jak je mohou zjišťovat, a co v případě jejich identifikace mají dělat. Žáci, studenti a rodiče jsou vedeni k postupům oznamování podezření na hrozící rizikovou situaci ve škole. 3. Postup při ohrožení školy rizikovou situací Školy mají pro zachování bezpečného prostředí ve škole zpracovaný krizový plán pro případ ohrožení školy, tj. pro případ, že se rizika identifikovaná

	v bezpečnostním plánu naplní. Krizový plán zahrnuje informovanost všech pracovníků školy a jejich žáků, informovanost rodičů a propojení se záchranným systémem v regionu. Krizový plán zahrnuje organizační informace pro případ ohrožení: ▪ Vedení kontaktních informací na rodinné příslušníky žáků a zaměstnanců školy. ▪ Vytyčení „společného místa setkání“ pro učitelský sbor, žáky, rodiče a tvorba plánu pro přesun větších skupin lidí na toto místo. ▪ Procedury pro zrušení či přerušení vyučování, či užití školní budovy jako krytu. ▪ Určení alternativních způsobů přesunu žáků domů. ▪ Pohotovostní komunikační systém pro varování a informování učitelů. ▪ Krizový předpis různých odpovědností pro jednotlivé učitele. ▪ Plán pro svolání učitelů a poskytnutí faktických informací. ▪ Instrukce pro zvládnutí pořádku ve třídě během vyhlášení krizové situace. ▪ Ustanovení komunikačních kanálů pro možnost nahlášení nebezpečné situace. ▪ Přehled telefonních kontaktů učitelů, podpůrného personálu, pomocných sil, správce budovy, kuchařů, atd. ▪ Přehled zaměstnanců s výcvikem v poskytování první pomoci. ▪ Stanovení pohotovostních komunikačních linek pro přivolání zdravotnické pomoci. ▪ Plány a způsoby informování rodičů. ▪ Poskytování informací rodičům o postupech při pomoci dětem, které prošly krizovou situací. ▪ Stanovený postup pro zaměstnance v poskytování informací médiím v situaci krize. ▪ Stanovení způsobů upozornění policie na pohotovostní situaci ve škole. ▪ Plán pro zajištění snadného vjezdu/vstupu zdravotníka/policisty na místo krize. ▪ Plán pro zajištění krizové intervence. Krizový plán podléhá ze strany školy pravidelné revizi a aktualizaci. S obsahy a postupy v krizovém plánu musejí být pravidelně seznamováni všichni, kterých se to týká. U postupů, jejichž povaha to vyžaduje, je třeba realizovat také praktický výcvik. (např. výcvik pracovníků školy v poskytnutí první pomoci; výcvik pracovníků školy a žáků v oznamování rizikových příznaků, přenosu informací mezi pedagogy, ostatními zaměstnanci školy, žáky, shromažďování, evakuace, apod.). 4. Následná intervence Následný plán intervence pro žáky, pedagogy a případně i pro rodiče, pokud se škola stala objektem násilného chování, zahrnuje např. způsoby periodického monitorování a kontakt s postiženými násilnou situací a sledování vlivu krize na další vývoj osob a událostí, plán pro krátkodobou i dlouhodobou externí psychologickou podporu pro zaměstnance školy, žáky, kterých se situace dotkla, způsoby zajištění pokračování výuky, zakomponování preventivních prvků do výuky apod. Význam těchto následných postupů spočívá především v prevenci rozšíření např. sebevražedných nebo násilných sklonů, v prevenci rozvinutí posttraumatické stresové poruchy, úzkostných poruch,
--	--

	rizikového chování apod., a zejména pak ve znovunastolení pocitu bezpečí a důvěry ke škole. Součástí následného plánu je také vyhodnocení bezpečnostního a krizového plánu a jejich aktualizace na základě zkušenosti. Pro všechna pravidla školy platí, že: 1. stěžejní pravidla jsou zanesena v písemných dokumentech školy, 2. rozsah dokumentů je zapamatovatelný a stručný, 3. pravidla jsou formulována srozumitelně a jednoznačně, 4. pravidla zahrnují vždy popis jevu, cíl, nástroje dosažení cíle a určení odpovědností, 5. stanovená bezpečnostní opatření zahrnují otázku jak fyzického tak psychologického bezpečí a směřují k rozvoji obou těchto komponent, 6. podléhají ze strany školy pravidelné aktualizaci a revizi, 7. o pravidlech jsou informováni všichni, kterých se to týká, 8. v postupech, jejichž povaha to vyžaduje, jsou žáci nebo zaměstnanci vyškoleni.
• Kdy, koho, a v jakém případě vyrozumět – škála rizika, ve vztahu k typům prevence	Součástí bezpečnostních a krizových plánů by mělo být stanovení postupů informovanosti všech relevantních osob a subjektů v závislosti na rozsahu a typu krizové situace před/při/po incidentu ve škole. Mezi relevantní osoby a subjekty mohou dle typu krizové situace patřit: 1. pracovníci školy 2. žáci 3. rodiče 4. bezpečnostní složky 5. zdravotnická pomoc 6. externí síť vytvořená za účelem řešení krizové situace (např. psychologů a subjektů poskytujících psychologickou pomoc/krizovou intervenci/preventivní programy pro práci s jednotlivci, skupinami, třídou, pedagogickým sborem apod.), 7. pracovníci orgánů sociálně právní ochrany dětí. Součástí těchto postupů musí být také pravidla pro komunikaci s médii (mediální obraz vytvářený o situaci významně zasahuje do zpracovávání zážitku u osob, které násilnou situací prošly nebo jí byly dotčeny, např. nevhodný způsob medializace sebevraždy může mít za následek šíření sebevražděných sklonů mezi mladistvými apod.)
• Možnosti a limity pedagoga	Pracovníci školy, především pak pedagogičtí pracovníci, musejí být informováni o faktorech spojených s útokem, současně musí vědět, že prožití situace, která vede k ohrožení zdraví nebo dokonce života vede ke zvýšené citlivosti všech aktérů a ke zranitelnosti. K běžným reakcím na prožitou tragédii nebo krizovou situaci patří: ▪ strach a o obavy z budoucnosti, ▪ snížení akademického prospěchu a zhoršení chování, ▪ noční můry a spánkové obtíže, ▪ potřeba podpory a jistoty, ▪ sklony k plačtivosti či k výbuchům zloby, ▪ vyšší riziko výskytu depresí, drogové závislosti, hrubého chování či sebevražděných sklonů, především u adolescentů, Pedagog tedy v těchto případech vždy spolupracuje s rodiči, se školním

	psychologem nebo s odborníky školských poradenských zařízení – zejména pedagogicko – psychologickou poradnou. Pedagog vytváří ve školním prostředí zázemí klidu a důvěry.
• Odkazy, literatura (příklady)	a) Metodické příručky <i>Ochrana člověka za mimořádných událostí</i> – metodická příručka pro učitele základních a středních škol, Ministerstvo vnitra, Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, Praha 2003, dostupné: www.hzscr.cz <i>Ochrana člověka za mimořádných událostí na 2. stupni ZŠ</i> – metodická příručka podle projektu NAPLNO, Občanské sdružení JAK?, Pardubice 2008, 2014, dostupné: www.zdrsem.cz <i>Pro případ ohrožení</i> – příručka, Ministerstvo vnitra, Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, Praha 2001, dodáno na každou ZŠ, dostupné: www.hzscr.cz <i>Ochrana člověka za mimořádných událostí, Osobní bezpečí</i> - metodická příručka pro 1. stupeň základních škol, Černoch, F., Práce – Albra, dostupné: jbrajer@mbox.vol.cz Víš, odkud voláš o pomoc na tísňovou linku 112? - příručka pro lepší určení lokace nahlášení mimořádné události, Lepeška J., Ministerstvo vnitra, Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, Praha 2008, dostupné: www.hzscr.cz/soubor/vis-odkus-volas-publikace-pdf.aspx <i>Vaše cesty k bezpečí aneb chytré blondýnky radí...</i> - metodická příručka zahrnuje 33 témat z oblasti bezpečí a ochrany zdraví, HZS Jihomoravského kraje, 2011, dostupné: www.firebrno.cz/vase-cesty-k-bezpecí <i>„Bezpečnostní portál – účinný nástroj edukace první pomoci dětí a mládeže a jejich rodičů a pedagogů“</i> – Interaktivní multimediální příručka první pomoci 2011, dostupná: www.zachranny-kruh.cz b) Učebnice zařazené v seznamu učebnic se schvalovací doložkou MŠMT Nakladatelství Fortuna 1. <i>Ochrana člověka za mimořádných událostí - Sebeochrana a vzájemná pomoc</i> ○ učebnice pro občanskou a rodinnou výchovu na ZŠ, vydaná v roce 2002 2. <i>Ochrana člověka za mimořádných událostí</i> ○ učebnice pro první stupeň ZŠ, vydaná v roce 2003 3. <i>Ochrana člověka za mimořádných událostí</i> ○ učebnice pro střední školy, vydaná v roce 2003 Všechny učebnice dostupné: odbyt@fortuna.cz Nakladatelství Albra 1. <i>Ochrana člověka za mimořádných událostí - Osobní bezpečí</i> ○ metodická příručka pro 1. stupeň ZŠ 2. <i>Ochrana člověka za mimořádných událostí - Osobní bezpečí - Bezpečí a nebezpečí</i> ○ učebnice pro 2. ročník ZŠ 3. <i>Ochrana člověka za mimořádných událostí - Osobní bezpečí - Počítej se vším</i> ○ učebnice pro 3. ročník ZŠ Všechny učebnice dostupné: jbrajer@mbox.vol.cz c) Učební pomůcky DVD "<i>Ochrana člověka za mimořádných událostí</i>" Titul <i>Ochrana člověka za mimořádných událostí</i> pochází z řady interaktivního výukového softwaru pod názvem Schola Ludus zpracovaného Krátkým filmem Praha, a.s., ve spolupráci s odborníky

z MV- generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, které je určené pro jednotlivé předměty na základních a středních školách v České republice.

Žáci a studenti se pomocí textů, videosekvencí, obrázků, testů a slovníku seznamují v komplexním pojetí s problematikou, která je součástí příslušných rámcových vzdělávacích programů.

DVD je určeno pro školy za cenu poštovného, dostupné:

<http://www.hzscr.cz/clanek/dvd-ochrana-cloveka-za-mimoradnych-udalosti-schola-ludus.aspx>, objednávky: Gymnázium F. X. Šaldy, Partyzánská

530/3, 460 01 Liberec 11, nebo prostřednictvím e-mailové adresy: eva.utratova@gfxs.cz

„Chraň svůj svět, chraň svůj život“

11 výukových interaktivních multimediálních kurzů zaměřených na výuku v oblastech běžných rizik i rizik mimořádných událostí, výukové pracovní listy a další vzdělávací nástroje, včetně metodik pro pedagogy, zcela nové didaktické a metodické pomůcky pro pedagogy mateřských škol, které řeší vzdělávání v oblastech běžných rizik, osobního bezpečí, požárů, mimořádných událostí, dopravní a ekologické výchovy. Pro 1. i 2. stupeň ZŠ.

33 zcela nových deskových her, které jsou rozděleny do těchto 6 didaktických okruhů:

- Běžná rizika
- Osobní bezpečí
- Požáry
- Mimořádné události
- Dopravní výchova
- Ekologická výchova

Dostupné: www.zachranny-kruh.cz

8.9 *Být připraven znamená přežít I. a II.*

8.10 Videokazety Ministerstva obrany ČR, Hlavního úřadu civilní ochrany ČR, dostupné: <http://www.hzscr.cz/>

d) Internetové a další zdroje

<http://www.hzscr.cz/>

Základním posláním Hasičského záchranného sboru ČR je chránit životy, zdraví obyvatel a majetek před požáry a poskytovat účinnou pomoc při mimořádných událostech, ať již se jedná o živelní pohromy, průmyslové havárie či teroristické útoky.

[Asociace "Záchranný kruh"](#)

Internetový bezpečnostní portál

Vzdělávací, informační, komunikační, preventivně-výchovný a evaluační nástroj, poskytující ucelené informace z oblasti prevence rizik a ochrany obyvatelstva v případě vzniku nebezpečných situací ohrožující naše zdraví, život či majetek. Na internetových stránkách www.zachrannykruh.cz jsou pro výuku na školách zdarma k dispozici výukové kurzy a pracovní listy. Učitelé zde najdou metodickou pomůcku k začleňování témat do jednotlivých ročníků a předmětů. Je možno zde využívat animovanou příručku první pomoci. Kurzy k výuce na školách mají záštitu MŠMT.

<http://www.policie.cz/clanek/jak-zajistit-bezpeci-pro-deti-880802.aspx>

F. Policie ČR - základní rady a informace, jak zajistit

	bezpečí dětí. www.pokos.army.cz Oblasti obrany státu a ochrany fyzického i duševního zdraví, životů, životního prostředí a majetku při různých rizikových situacích a mimořádných událostech vojenského charakteru.
--	---

POUČENÍ O ZÁKLADNÍCH ZÁSADÁCH BEZPEČNÉHO CHOVÁNÍ A SOUŽITÍ VE ŠKOLE, BĚHEM ŠKOLNÍHO VYUČOVÁNÍ A NA AKCÍCH POŘÁDANÝCH ŠKOLOU

Níže podepsaní žáci byli poučeni o následujících bezpečnostních rizicích a postupech:

- 1) Zacházení s otevřeným ohněm, zásady bezpečného pohybu po areálu školy, vstupování na režimová pracoviště a do odborných učeben.
- 2) Zákaz nošení a používání nebezpečných předmětů, zbraní a předmětů, které se jako zbraně dají použít, výbušnin, pyrotechnických výrobků a jiných obdobných předmětů ohrožujících život a zdraví dalších osob, zejména osob mladších 18 let.
- 3) Zákaz konzumace omamných a psychotropních látek, alkoholu, tabákových výrobků a jiných zdraví nebezpečných jedů, prekurzorů a chemikálií v prostorách školy a v době školního vyučování nebo na školních akcích.
- 4) Zákaz přinášení omamných a psychotropních látek, alkoholu, tabákových výrobků a jiných zdraví nebezpečných jedů, prekurzorů a chemikálií do školy nebo do jiných prostor, kde probíhá školní vyučování, jakož i na školní akce.
- 5) Zákaz vstupu do školy pod vlivem jakýchkoliv návykových látek, které ovlivňují rozpoznávací schopnosti a snižují sebeovládání (veškeré omamné a psychotropní látky, alkohol, chemikálie, barbituráty a další).
- 6) Povinnost ohlásit pracovníkům školy každý případ, kdy je na žáka vykonáván nátlak ze strany spolužáků nebo dalších osob účastných na vyučování, a to neprodleně.
- 7) Povinnost ohlásit pracovníkům školy každý případ, kdy je žák svědkem situace, během které je na jiného žáka vykonáván nátlak ze strany spolužáků nebo dalších osob účastných na vyučování, a to neprodleně.
- 8) Každý je odpovědný za škodu, kterou svým jednáním způsobil, a došlo-li během tohoto jednání k porušení některé z právních povinností, a to i v případě, že škoda byla způsobena z nedbalosti. Veškeré škody způsobené na majetku školy, bude škola vymáhat po viníkovi, při vyšetřování veškerých škod způsobených třetí osobě, poskytne škola nezbytnou součinnost orgánům činným v trestním řízení, orgánům obce nebo poškozenému, který bude po viníkovi náhradu škody vymáhat.
- 9) V případě spáchání protiprávního jednání (krádeže, projevy školního násilí, přestupky, trestné činy) splní škola neprodleně ohlašovací povinnost směrem k orgánům sociálně-právní ochrany dětí, orgánům činným v trestním řízení, dalším orgánům obce a zákonným zástupcům nezletilého dítěte.
- 10) Pravidla bezpečného přesunu mezi jednotlivými budovami školy, přesunu do školy a ze školy.
- 11) Pravidla udělování sankcí za porušení školního řádu.
- 12) Pravidla bezpečného chování při praktickém vyučování.

Zmíněné poučení bylo provedeno s ohledem na rozumovou a mravní vyspělost níže podepsaných žáků/žákůň, kteří /které svým podpisem stvrzují, že byli/y o zmíněných rizicích a zásadách poučeni/y, tomuto poučení rozumí a jsou si vědomi/é důsledků, které by mohlo mít nerespektování uvedených zásad a porušení zmíněných bezpečnostních rizik.

V Praze dne: _____

datum

Poučení provedl/a: _____

jméno a podpis osoby, která poučení provedla